1 Ενότητα

Ένα ακόμα σκαλί...

Ποιος είναι ποιος;

Ας ξεκινήσουμε τη νέα σχολική χρονιά με ένα παιχνίδι. Ένα παιχνίδι που θα σας κάνει να γνωρίσετε τους καινούριους συμμαθητές σας. Ένα παιχνίδι που θα σας κάνει, όσους γνωρίζετε ήδη, να τους γνωρίσετε καλύτερα. Στο παιχνίδι αυτό θα παίξει όλη η τάξη, μαζί και ο δάσκαλός σας.

Πάρτε, ο καθένας από εσάς, ένα φύλλο χαρτιού και προσπαθήστε να γράψετε όσα περισσότερα μπορείτε για τον εαυτό σας (για την εξωτερική σας εμφάνιση, για το χαρακτήρα σας, για το αγαπημένο σας παιχνίδι, για την αγαπημένη σας δραστηριότητα, για τον αγαπημένο σας ήρωα, για την αγαπημένη σας ομάδα, κ.ά.). Το μόνο που...δε θα γράψετε είναι τ' όνομά σας.

Ύστερα, τυλίξτε το φύλλο σας καλά και βάλτε το σ' ένα κουτί που έχει ετοιμάσει ο δάσκαλός σας. Ο δάσκαλος θα ανακατέψει τα φύλλα και ένας ένας θα σηκώνεστε, θα διαλέγετε ένα στην τύχη και θα το διαβάζετε δυνατά για να το ακούσει όλη η τάξη. Και τώρα όλοι σας προσπαθήστε να μαντέψετε. Ποιος είναι αυτός που κρύβεται σ' αυτά που διαβάσατε;

Προσέξτε όμως! Μη βιαστείτε να απαντήσετε. Μπορεί να είναι και ο δάσκαλός σας.

Ο Σεπτέμβρης

1 Βάλτε σε αλφαβητική σειρά τις παρακάτω λέξεις του ποιήματος:

αγόρι, χνάρια, φύλλα, συμμαθητές, βιβλία, αφρό, πανωφόρι, σχολείο, φίλος, σύννεφα, βροχή, παιδάκια.

....

....

....

....

2 Ιανουάριος ή Γενάρης..., Σεπτέμβριος ή Σεπτέμβρης...

Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα και με τα δύο ονόματα των μηνών και ανακαλύψτε ποιος μήνας έχει μόνο ένα όνομα.

Ιανουάριος ή Γενάρης		
		Σεπτέμβριος ή Σεπτέμβρης

3 Η σειρά σας τώρα να γίνετε «ποιητές» και να γράψετε, στο τετράδιό σας, ένα μικρό ποίημα για τον Αύγουστο, τον αγαπημένο μήνα των καλοκαιρινών σας διακοπών.

Τα ζευγάρια των λέξεων θα σας βοηθήσουν να γράψετε με ομοιοκαταληξία!

Φτιάξτε, αν θέλετε, και ένα δικό σας ζευγάρι λέξεων.

- Διαλέξτε έναν τίτλο για το ποίημά σας.
- Βρείτε μια πρωτότυπη, διασκεδαστική ιδέα.
- Κάθε στροφή να έχει δύο στίχους
  π.χ. Είν' στο χάρτη απάνω η Ελλάδα
  θάλασσα, ουρανός, λιακάδα. (Ρένα Καρθαίου)
- Χρησιμοποιήστε, όπου μπορείτε, εικόνες και ήχους.
- Διαβάστε το πολλές φορές και προσέξτε να ακούγεται ευχάριστα.

Καλή επιτυχία!

χίλια
κοχύλια

γλάρος
φάρος

καλοκαίρι
αστέρι

αμμουδιά
παιδιά

....
....

Αναμνήσεις του καλοκαιριού

1 Πώς βρίσκετε την ιδέα να φτιάξετε ένα άλμπουμ με τις καλοκαιρινές σας αναμνήσεις;

Γράψτε μια δική σας αξέχαστη ανάμνηση στην επόμενη κίτρινη σελίδα προσέχοντας τις οδηγίες που σας δίνει η Ραλλού.

Για να διηγηθείτε ένα γεγονός που ζήσατε, προσπαθήστε να το διηγηθείτε με όλες τις λεπτομέρειες.

Δεν είστε ένας απλός θεατής, **αλλά ο πρωταγωνιστής** της ιστορίας σας.

Όταν διηγούμαστε κάτι, χρησιμοποιούμε συνήθως ρήματα σε χρόνο παρατατικό και αόριστο. Χρησιμοποιούμε επίσης λέξεις, εκφράσεις και προτάσεις που φανερώνουν χρόνο (π.χ. μια μέρα, μετά, ύστερα, νωρίτερα, το πρωί, όταν πήγαμε..., την Κυριακή, μόλις φτάσαμε...).

Να κάνετε τώρα τις διορθώσεις στο περιθώριο, όπως έκανε ο Φώτης.

Φέτος ο παππούς μού έμαθε	Π αλλαγή παραγράφου
να ψαρεύω με καλάμι. Τελικά,	
το ψάρεμα δεν είναι τόσο εύκολο	
όσο νομίζεται. Πρέπει να φορέσεις	Ο εσείς νομίζετε
το ψάθινο καπέλο σου, να βάλεις	Σ κόμμα
και δολώματα + και να περιμένεις	+ στην πετονιά
με τις ώρες. Γιατί το ψάρεμα	
θέλει υπομονή. Και μπορεί να	
μην πιάσεις και κανένα ψάρι.	
Όταν όμως αρχίσεις να γεμίζεις	
το καλάθι σου με ψάρια η	
χαρά σου είναι απερίγραπτη.	
Έμαθα να ξεχωρίζω τα	Π αλλαγή παραγράφου
ψάρια από το τρόπο που	Ο τον τρόπο
τσίμπησαν πριν καν τα τραβήξουμε	Γ τσιμπούσαν
έξω.	

Γ Προσέχω τη γραμματική.

Σ Προσέχω τα σημεία στίξης.

Ο Προσέχω την Ορθογραφία.

+ Συμπληρώνω κάτι που λείπει.

Π Αλλάζω παράγραφο.

- Ξαναδιαβάστε το γραπτό σας και προσπαθήστε, με τη βοήθεια του παρακάτω πίνακα, να το βελτιώσετε.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. **Ακολούθησα τις οδηγίες της Ραλλούς;**
2. **Τι μου άρεσε περισσότερο από όσα έγραψα και τι νομίζω ότι θα μπορούσα να γράψω καλύτερα;**
3. **Πιστεύω ότι όσα έγραψα και ο τρόπος που τα έγραψα θα κάνουν τους άλλους να θέλουν να τα διαβάσουν;**
4. **Χώρισα το γραπτό μου σε παραγράφους;**
5. **Χρησιμοποίησα τα κατάλληλα σημεία στίξης;**
6. **Μήπως χρησιμοποίησα πολλές φορές τις ίδιες λέξεις;**
7. **Σημείωσα τις λέξεις για τις οποίες δεν είμαι σίγουρος/-η πώς γράφονται;**
8. **Συμβουλεύτηκα το λεξικό μου για την ορθογραφία των λέξεων;**

- Τώρα ξαναγράψτε το με προσοχή σ' ένα φύλλο χαρτιού.

  Διαλέξτε μια φωτογραφία από τις διακοπές σας και η σελίδα σας στο άλμπουμ είναι έτοιμη.

2 Ο Φώτης έδειξε στους συμμαθητές του τις φωτογραφίες των φίλων που έκανε στις καλοκαιρινές του διακοπές.

Σοφία

Πέτρος

Τζον

Μυρτώ

✿ Παρατηρήστε τις εικόνες και γράψτε **ποιος** φίλος του Φώτη έχει:

- καστανά μάτια και καστανά μαλλιά
- καστανά μάτια και σγουρά κόκκινα μαλλιά
- ξανθά μαλλιά και καστανά μάτια
- ξανθά μαλλιά και μπλε μάτια

Ο Πέτρος έχει ....

....

....

....

✿ Βρείτε τώρα και να γράψτε **ποια** παιδιά έχουν

- καστανά μάτια

....

- ξανθά μαλλιά

....

Ένα ακόμα σκαλί

1 Η ακροστιχίδα της Τετάρτης τάξης

Συμπληρώστε την ακροστιχίδα με φράσεις που έχουν σχέση με την καινούρια σας τάξη.

Τώρα που πηγαίνω στην Τετάρτη τάξη, νιώθω πολύ χαρούμενος!

Ε ....

Τ ....

Α ....

Ρ ....

Τ ....

Η ....

Τ ....

Α ....

Ξ ....

Η ....

2 Το καινούριο σχολείο

Τα πολύ μικρά παιδιά, του νηπιαγωγείου, ήτανε γύρω απ' τις κούνιες, τις τσουλήθρες, το μύλο που γυρνούσε φορτωμένος. Η φωνή τους αντηχούσε χαρούμενα. Είχανε νοσταλγήσει τα παιχνίδια του σχολειού και τα ξανάβρισκαν με μια λαχτάρα, που ρόδιζε τα μάγουλά τους. Στη μέση της αυλής ορθωνόταν ένα μεγάλο πεύκο. Στη σκιά του, πολλοί μαθητές, άλλοι όρθιοι, άλλοι καθισμένοι στους δυο ξύλινους πάγκους, συζητούσαν ζωηρά. Πρώτη μέρα του Οκτώβρη κι έκανε ζέστη πολλή, λες και δεν έκανε καρδιά στο καλοκαίρι να φύγει, ν' αρχίσει το φθινόπωρο.

Ζωρζ Σαρή, Το ψέμα, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2000

Υπογραμμίστε στο κείμενο 4 ουσιαστικά με μολύβι, 4 ρήματα με κόκκινο στιλό, 4 επίθετα με πράσινο στιλό και 4 άρθρα με μπλε στιλό και γράψτε τα παρακάτω.

Ουσιαστικά: ....

Ρήματα: ....

Επίθετα: ....

Άρθρα: ....

3 «Ο επιστάτης είπε στα μικρότερα παιδιά να **κάνουν υπομονή»**. Συχνά χρησιμοποιούμε εκφράσεις με το ρήμα «κάνω», όπως την έκφραση «κάνω υπομονή».

- Χρησιμοποιώντας εκφράσεις με το ρήμα «κάνω», βρείτε τι σκέφτεται η Ραλλού.
- Διαβάστε τις παρακάτω φράσεις με το ρήμα *κάνω* και συζητήστε για τη σημασία τους.

  Ξαναγράψτε τις προτάσεις αντικαθιστώντας τις φράσεις με τα πλάγια γράμματα με τα κατάλληλα ρήματα.

- Στο διάλειμμα τα παιδιά *έκαναν σχέδια* για την ημερήσια εκδρομή τους.

  ....

- Πολύ συχνά *κάνω όνειρα* για τις καλοκαιρινές μας διακοπές.

  ....

- Ο Σπίθας, το σκυλάκι μου, *κάνει χαρές* όταν με βλέπει να γυρίζω από το σχολείο.

  ....

- Ο τροχονόμος *έκανε έλεγχο* στο σχολικό λεωφορείο.

  ....

- Το Σάββατο, πριν ανοίξουν τα σχολεία, πήγαμε στην αγορά για να *κάνουμε ψώνια*.

  ....

Ξημερώνει μια νέα μέρα. Ώρα για σχολείο...

1 Συμπληρώστε τα ρήματα και στους τρεις χρόνους, στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό.

Ενεστώτας	Παρατατικός	Εξακολουθητικός Μέλλοντας
διαβάζει		
	τρέχαμε	
		θα λύνετε
	συμπλήρωνες	
ανοίγουν		
		θα ζωγραφίζω

2 **Νέο σχολικό έτος!**

Μεθαύριο ανοίγουν τα σχολεία και τα παιδικά δωμάτια έχουν μετατραπεί σε χαρτοπωλεία. Δέκα τετράδια. Άλλα με μονές ρίγες, άλλα με διπλές, άλλα με τετραγωνάκια, άλλα μουσικής. Φάκελοι πλαστικοί διαφανείς. Φάκελοι χάρτινοι αδιαφανείς. Ντοσιέ με λάστιχα. Ντοσιέ χωρίς λάστιχα. Κόλλες λευκές. Κόλλες πολύχρωμες. Στιλό τεσσάρων χρωμάτων. Σετ με όργανα Γεωμετρίας. Ξυλομπογιές. Κηρομπογιές. Μαρκαδόροι. Τα βλέπω και θαυμάζω. Τα βλέπω και θυμάμαι... Απλά που ήταν τα πράγματα τότε! Πέντε πράγματα μας αγόραζαν: τετράδια, ένα πρόχειρο, μια κασετίνα, άντε και μια καινούρια σάκα αν η προηγούμενη είχε χαλάσει...

Έλενα Ακρίτα, εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 09/09/2000 (διασκευή)

Του **Σπύρου Ορνεράκη**

- Για ποιο λόγο έγραψε αυτό το άρθρο η δημοσιογράφος; Σχολιάστε το σκίτσο που συνοδεύει το άρθρο.
- Ρίξτε μια ματιά κι εσείς στην τσάντα σας και συζητήστε στην τάξη πόσα από τα πράγματα που έχετε φέρει μαζί σας χρησιμοποιήσατε σήμερα.

Αστραδενή

1 Μοιάζει το σχολείο σας με το σχολείο της Αστραδενής στη Σύμη;

- Σημειώστε στα τουβλάκια όσες πληροφορίες υπάρχουν στο κείμενο και περιγράφουν το σχολείο της Αστραδενής.

Πού βρίσκεται;

Πώς είναι εξωτερικά; Είναι παλιό ή καινούριο;

Ποιο είναι το πιο εντυπωσιακό στοιχείο της εμφάνισής του;

Με τι υλικά είναι κατασκευασμένο;

Πώς είναι ο εξωτερικός χώρος του σχολείου;

- Περιγράψτε τώρα το δικό σας σχολείο στο τετράδιό σας, με τη βοήθεια των παρακάτω ερωτήσεων:

  - Ποιο είναι το όνομά του; Πού βρίσκεται; Πότε χτίστηκε; Ποια είναι η ιστορία του;
  - Πώς είναι απ' έξω και πώς είναι από μέσα (από τι υλικά είναι κατασκευασμένο, είναι παλιό ή καινούριο, ποιο είναι το πιο εντυπωσιακό στοιχείο της εξωτερικής του εμφάνισης, πόσοι και ποιοι είναι οι εσωτερικοί του χώροι);
  - Πώς νιώθετε όταν βρίσκεστε στο σχολείο σας και ποιες αναμνήσεις σάς συνδέουν με αυτό;

Για να κάνετε την περιγραφή σας πιο ζωντανή, χρησιμοποιήστε ρήματα σε χρόνο ενεστώτα και όσο περισσότερα επίθετα μπορείτε!

2 Η Αστραδενή, πριν μετακομίσει στην Αθήνα, έμενε στη Σύμη. Η Σύμη είναι ένα νησί που βρίσκεται στα Δωδεκάνησα, στο Αιγαίο Πέλαγος. Μια ματιά στο χάρτη της Ελλάδας θα σας βοηθήσει να το βρείτε. Συζητήστε στην τάξη με ποιους διαφορετικούς τρόπους μπορείτε να πάτε εκεί από την περιοχή σας.

3 Αντιστοιχίστε τα επίθετα της Α′ στήλης, αφού τα βάλετε στο σωστό γένος, αριθμό και πτώση, με τα ουσιαστικά της Β′ στήλης.

Τα ζευγάρια που θα σχηματίσετε θα σας βοηθήσουν να περιγράψετε το προαύλιο ενός σχολείου σε λίγες γραμμές.

Α′	Β′
σιδερένιος	παρτέρια
πολύς	πλάτανος
πανύψηλος	αυλόπορτα
μεγάλος	βρύσες
πολύχρωμος	υπόστεγο
ξύλινος	κάδοι

....

....

....

....

4 Τι είναι η χρωματισμένη λέξη στα παρακάτω ζευγάρια προτάσεων; Υποκείμενο ή Αντικείμενο;
Σημειώστε **Υ** για το υποκείμενο και **Α** για το αντικείμενο στο αντίστοιχο κουτάκι.

Μυρτώ	Η Μυρτώ κοιτάζει τον αστερία.	
	Ο Φώτης φώναξε τη Μυρτώ.	
γιορτή	Οι γονείς παρακολούθησαν με συγκίνηση τη γιορτή του σχολείου.	
	Η γιορτή του σχολείου είχε μεγάλη επιτυχία.	
Φώτης	Τα ωραιότερα κοχύλια τα μάζεψε ο Φώτης.	
	Όλοι θαύμασαν το Φώτη για τη συλλογή του.	
γατάκι	Η Σοφία τάισε το πεινασμένο γατάκι με ένα ψάρι.	
	Όλο το ψάρι το έφαγε το πεινασμένο γατάκι.	

5 Γνωρίζετε ποια δικαιολογητικά είναι απαραίτητα για τη μετεγγραφή ενός μαθητή σε ένα άλλο σχολείο; Αν η Αστραδενή άλλαζε σήμερα σχολείο, οι γονείς της θα έπρεπε να συμπληρώσουν την παρακάτω αίτηση.

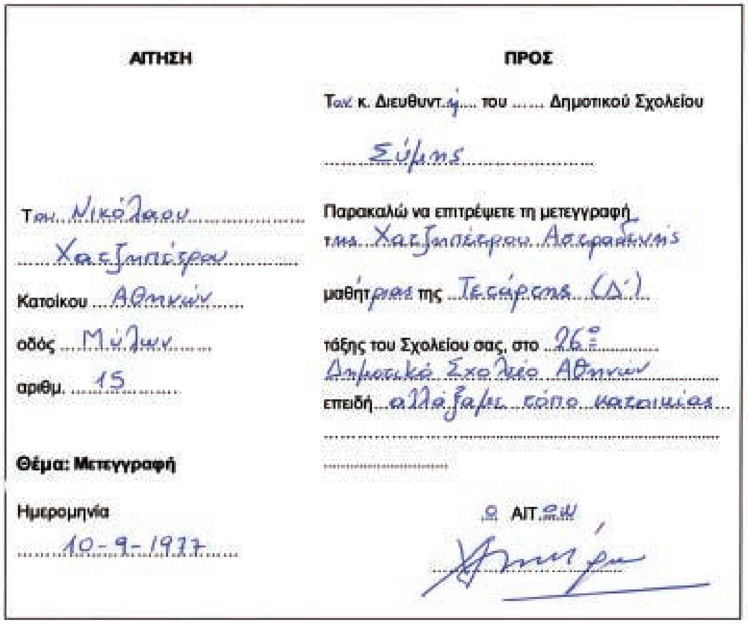

ΑΙΤΗΣΗ

Του Νικόλαου Χατζηπέτρου
Κατοίκου Αθηνών
οδός Μυλων
αριθμ. 15

Θέμα: Μετεγγραφή
Ημερομηνία
10-9-1937

ΠΡΟΣ

Τον κ. Διευθυντή του ...... Δημοτικού Σχολείου Σύμης

Παρακαλώ να επιτρέψετε τη μετεγγραφή της Χατζηπέτρου Αστραδενής μαθήτριας της Τετάρτης (Δ΄) τάξης του Σχολείου σας, στο 26ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών επειδή αλλάζαμε τόπο κατοικίας

Ο ΑΙΤ.ΩΝ

Αν εσείς αλλάζατε σχολείο, οι γονείς σας θα έπρεπε να συμπληρώσουν τη δική σας αίτηση μετεγγραφής. Βοηθήστε τους να τη συμπληρώσουν.

Ποιος κάνει την αίτηση

Σε ποιον απευθύνεται

ΑΙΤΗΣΗ

Τ.......................

Κατοίκου ....

οδός ....

αριθμ. ....

Θέμα: «Μετεγγραφή»

Ημερομηνία

....

ΠΡΟΣ

Τ.... κ. Διευθυντ........ του ...... Δημοτικού Σχολείου
....

Παρακαλώ να επιτρέψετε τη μετεγγραφή ← Τι ζητάει
τ...

μαθητ........ της ....

τάξης του Σχολείου σας, στο ....
....
επειδή...
....
....

.... ΑΙΤ........

....

Ποιος υπογράφει

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1

- Η λέξη που απαντά στην ερώτηση «τι, ποιον; ποια; ποιο; ποιους; ποιες; ποια;» και είναι σε πτώση αιτιατική είναι το .... του ρήματος της πρότασης.
- Η λέξη που απαντά στην ερώτηση «ποιος; ποια; ποιο; ποιοι; ποιες; ποια;» και είναι σε πτώση ονομαστική είναι το .... του ρήματος της πρότασης.

Κυκλώστε το υποκείμενο και υπογραμμίστε το αντικείμενο του ρήματος στις παρακάτω προτάσεις:

- Ο πατέρας φόρεσε βιαστικά το πουκάμισό του.
- Όλα τα πουλιά γεννούν αυγά.
- Η Ισμήνη και ο Νίκος ποτίζουν τις γλάστρες.
- Τις τριανταφυλλιές μας τις ποτίζει η γιαγιά κάθε πρωί.
- Ο ηλεκτρολόγος έφτιαξε τη βλάβη της παγωτομηχανής.

2

Θυμάμαι τους χρόνους του ρήματος.

- Ένα ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που γίνεται στο παρόν λέμε ότι βρίσκεται σε χρόνο ....
- Ένα ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που γινόταν στο παρελθόν και είχε κάποια διάρκεια λέμε ότι βρίσκεται σε χρόνο ....
- Ένα ρήμα που αναφέρεται σε κάτι που θα γίνει στο μέλλον και θα έχει κάποια διάρκεια λέμε ότι βρίσκεται σε χρόνο ....

  - Συμπληρώστε τα κενά στις προτάσεις βάζοντας τα ρήματα που είναι στην παρένθεση στον ενεστώτα.
    - Ο Φώτης, η Μυρτώ και ο Πέτρος .... (κάνω) διακοπές στο ίδιο νησί.
    - Ο Πέτρος κάθε πρωί .... (πηγαίνω) στην άκρη του λιμανιού και .... (ψαρεύω).
    - Η Μυρτώ και ο Φώτης .... (αγναντεύω) τις βάρκες που .... (μπαίνω) και .... (βγαίνω) από το λιμάνι.
  - Ξαναγράψτε το παραπάνω κείμενο βάζοντας τα ρήματα στον παρατατικό, στο κατάλληλο πρόσωπο και στον κατάλληλο αριθμό.

....

....

....

....

....

....

♦ Ξαναγράψτε το κείμενο βάζοντας τα ρήματα στον εξακολουθητικό μέλλοντα.

3 Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν στις λέξεις του κειμένου:

Οι φετ__νές διακοπές μας στο ν__σί άρχισαν με μια περιπέτεια. Δ__στυχώς χάσαμε το πρώτο πλοίο και έπρεπε να περιμένουμε πολλές ώρες για το επόμενο. Όταν φτάσαμε αργά το βράδυ στο φωτ__νό δ__ώροφο ξενοδοχείο, πληροφορηθήκαμε ότι υπήρχε μόνο ένα φτ__νό δ__κλινο δωμάτιο αντί για δύο που είχαμε κλείσει. Η υπεύθ__νη υπάλληλος του ξενοδοχείου μάς είπε ότι δεν έλαβε ποτέ το __λεκτρονικό μας μ__νυμα. Μας έδειξε όμως μια __θουσα στο ισόγ__ο που θα τη χρησ__μοποιούσαμε σαν υπνοδωμάτιο. Την επόμενη μέρα το φως του ολόχρυσου ήλιου και η καταγάλανη θάλασσα μας έκαναν να τα ξεχάσουμε όλα. Η Αριθμ__τ__κή και η Ανάγν__ση έπρεπε να περιμένουν μέχρι το Σεπτέμβρη.

4 Γράψτε τα χρωματισμένα επίθετα της άσκησης 3 στα τρία τους γένη, στον αριθμό και στην πτώση που βρίσκονται.

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο

2

Ενότητα

Ρώτα το νερό... τι τρέχει

Το νερό συστήνεται

1 Το νερό μάς συστήθηκε και εμείς το γνωρίσαμε. Θέλετε να παίξετε το παιχνίδι γνωριμίας αλλά στη θέση του νερού να βάλετε το...δάσος; Ξαναγράψτε τη δεύτερη παράγραφο του κειμένου κάνοντας όσες αλλαγές είναι απαραίτητες.

Είμαι το **καταπράσινο δάσος** που σας δροσίζει.

....

....

....

....

....

...., είμαι το ΔΑΣΟΣ!

2 Σημειώστε (**Υ**) για το υποκείμενο, (**Ρ**) για το ρήμα, (**Α**) για το αντικείμενο και (**Κ**) για το κατηγορούμενο στις παρακάτω προτάσεις:

1. Ο ωκεανός ( ) είναι ( ) απέραντος. ( )
2. Το νερό ( ) δροσίζει ( ) τους ανθρώπους. ( )
3. Οι σταγόνες ( ) έγιναν ( ) ένα κάτασπρο σύννεφο. ( )
4. Ο δρόμος ( ) ήταν ( ) βρεγμένος. ( )
5. Το ποτάμι ( ) δε φαίνεται ( ) ορμητικό. ( )
6. Ένα χιονάνθρωπο ( ) έφτιαξαν ( ) τα παιδιά. ( )

3 Δέκα λέξεις από τις προτάσεις «κρύφτηκαν» στο κρυπτόλεξο. Βρείτε τις κρυμμένες λέξεις, που σχηματίζονται είτε οριζόντια είτε κάθετα. Συμπληρώστε τα κενά με τις λέξεις που βρήκατε, αφού τις βάλετε στο σωστό αριθμό και στη σωστή πτώση.

1. Ο Ειρηνικός και ο Ατλαντικός είναι οι δύο μεγαλύτεροι .... της γης.
2. Στην εποχή των .... μεγάλες εκτάσεις της γης καλύπτονταν από πάγο.
3. Οι .... του Αχελώου είναι στην Πίνδο.
4. Οι σταγόνες της .... χτυπούσαν στο τζάμι.
5. Οι παραλιακές πόλεις έχουν πολλή **υγρασία**.
6. Οι .... των αυτοκινήτων μολύνουν συνεχώς την ....
7. Το .... κατάστρεψε τη φετινή σοδειά.
8. Τον προηγούμενο χειμώνα αποκλειστήκαμε δυο φορές από τα ....
9. Η Δυτική Ελλάδα έχει πολλά ....
10. Τα βατράχια προτιμούν τα ήρεμα νερά των ....

Ω	Δ	Α	Χ	Ι	Ο	Ν	Ι	Γ	Ο	Ν	Ε	Π
Π	Ο	Τ	Α	Μ	Ι	Ο	Λ	Ζ	Ρ	Ε	Μ	Ε
Η	Ε	Ε	Λ	Η	Μ	Α	Α	Ε	Κ	Λ	Ι	Ξ
Γ	Ζ	Τ	Α	Τ	Μ	Ο	Σ	Φ	Α	Ι	Ρ	Α
Η	Θ	Ι	Ζ	Ν	Α	Τ	Ε	Ρ	Ζ	Μ	Ο	Τ
Χ	Α	Ρ	Ι	Μ	Ο	Υ	Ζ	Α	Μ	Ν	Σ	Μ
Ρ	Π	Ω	Κ	Ε	Α	Ν	Ο	Σ	Ο	Η	Υ	Ι
Υ	Γ	Ρ	Α	Σ	Ι	Α	Ε	Ψ	Α	Ν	Ι	Σ
Ν	Α	Ε	Ζ	Β	Χ	Σ	Υ	Β	Ρ	Ο	Χ	Η
Υ	Τ	Ο	Π	Α	Γ	Ε	Τ	Ω	Ν	Ε	Σ	Δ

Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα

1 Το ποτάμι χαρίζει ζωή και ομορφιά στα μέρη από τα οποία περνά. Η τάξη σας θα ήθελε πολύ να επισκεφτεί ένα μέρος όπου το νερό δίνει ξεχωριστή ομορφιά στο τοπίο (όπου δηλαδή υπάρχει θάλασσα, ένα ποτάμι, μια λίμνη, ένας καταρράκτης, μια βρύση).

Περιγράψτε ένα τέτοιο μέρος που έχετε γνωρίσει και που θα προτείνατε στους συμμαθητές σας να επισκεφτούν.

Η πολυταξιδεμένη Ραλλού θα σας βοηθήσει, με τις ερωτήσεις της, στην περιγραφή σας.

Όταν περιγράφουμε κάτι, χρησιμοποιούμε συνήθως ρήματα σε χρόνο ενεστώτα. Χρησιμοποιούμε επίσης λέξεις και εκφράσεις που φανερώνουν τόπο (π.χ. πάνω, στο χωριό, στο δάσος, απέναντι από, από ψηλά, κοντά στη λίμνη, γύρω-γύρω κτλ.)

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Έγραψα γι' αυτό που εντυπωσιάζει με την πρώτη ματιά τον επισκέπτη;
2. Περιέγραψα με λεπτομέρειες το τοπίο;
3. Χρησιμοποίησα επίθετα στην περιγραφή μου;
4. Χρησιμοποίησα λέξεις και εκφράσεις που φανερώνουν τόπο;
5. Έκανα παραγράφους;
6. Έψαξα στο λεξικό μου για την ορθογραφία δύσκολων λέξεων;
7. Μήπως έγραψα πολλές φορές τις ίδιες λέξεις, όπως: «ύστερα», «και» κτλ.;

2 Διαβάστε τις παρακάτω εκφράσεις με τη λέξη «νερό» και συζητήστε τη σημασία τους.

Πνίγεται σε μια κουταλιά νερό.

Κάνω μια τρύπα στο νερό.

Μπήκε το νερό στο αυλάκι!

- Βρείτε και γράψτε κι άλλες τέτοιες εκφράσεις με το νερό.

....

....

....

....

3 Θυμηθείτε το ρήμα *κυλάω/ώ* και συμπληρώστε τις προτάσεις με τα ρήματα των παρενθέσεων στον κατάλληλο χρόνο:

- Η γιαγιά μου για να διαβάσει το λογαριασμό του νερού .... (φοράω/ώ) τα γυαλιά της.
- Χθες το μεσημέρι ο υπουργός .... (μιλάω/ώ) για δυο ώρες στους δημοσιογράφους για το καινούριο φράγμα.
- Επειδή γίνονταν έργα στη γέφυρα, οι τροχονόμοι .... (σταματάω/ώ) την κυκλοφορία των αυτοκινήτων κάθε δύο ώρες.
- Όταν .... (γυρνάω/ώ) από την εκδρομή στη λίμνη Πλαστήρα, ... (τραγουδάω/ώ) τα αγαπημένα μας τραγούδια.
- Τα περισσότερα παιδιά .... (αγαπάω/ώ) το κολύμπι.
- Πόση ώρα .... (περπατάω/ώ) για να φτάσετε από το σπίτι σας στη θάλασσα;

4 Προσπαθήστε να φτιάξετε παρομοιώσεις με κάθε ένα από τα ζευγάρια των προτάσεων:

- Το σύκο είναι γλυκό. Το μέλι είναι γλυκό.

....

- Το πρόσωπό του είναι κόκκινο. Η παπαρούνα είναι κόκκινη.

....

- Περπατούσε αργά. Η χελώνα περπατά αργά.

....

- Έτρεμε από το φόβο του. Το φύλλο τρέμει.

....

- Τα μαλλιά του παππού είναι άσπρα. Το βαμβάκι είναι άσπρο.

....

Το νερό στη θρησκεία, στους μύθους και τις παραδόσεις

1 Η μικρή Παντελίνα, μαθήτρια της Στ' τάξης, περιγράφει στους συμμαθητές της το έθιμο της Μπαρμπαρούσας μέσα από τη συνέντευξη που πήρε από τον κύριο Λάμπρο.

«Το έθιμο της Μπαρμπαρούσας»

— ***κ. Λάμπρο, από ποιο χωριό είστε;***

— Από το Πέτα της Άρτας.

— ***Μπορείτε να μας μιλήσετε για ένα έθιμο της περιοχής σας;***

— Ναι, τη «Μπαρμπαρούσα». Τους καλοκαιρινούς μήνες που δεν έβρεχε και η ξηρασία κρατούσε μέχρι το Νοέμβριο κινδύνευαν να καταστραφούν οι σοδειές και τα δέντρα. Γι' αυτό οι άνθρωποι σκαρφίζονταν αυτό το αστείο έθιμο για να συγκινήσουν το Θεό να στείλει μια βροχή.

— ***κ. Λάμπρο, μπορείτε να μας το περιγράψετε, σας παρακαλούμε;***

— Βεβαίως. Ένας άνθρωπος ντυνόταν με πρασινάδες από ψάθες, φτέρες, μυρτιές και ό,τι άλλο διαθέτει η φύση. Μετά τον έδεναν με ένα σχοινί και τον γύριζαν στις γειτονιές του χωριού. Οι χωριανοί τον ακολουθούσαν με κανάτια νερό, τα οποία κατά διαστήματα τα άδειαζαν επάνω του. Το ίδιο έκαναν και οι νοικοκυρές, όταν περνούσε έξω από τα σπίτια τους. Το νερό που έριχναν πάνω στις φτέρες της «Μπαρμπαρούσας» (έτσι ονόμαζαν τον μασκαρεμένο άνθρωπο) συμβόλιζε το νερό της βροχής που θα έπεφτε για να ποτίσει τα δέντρα και τις καλλιέργειες των κατοίκων. Μερικοί γελούσαν μ' αυτό το θέαμα, αλλά «αυτός» πίστευε πως έκανε έργο σωτήριο. Καθώς γύριζαν τα στενά δρομάκια του χωριού, τραγουδούσαν κι ένα ποιηματάκι.

— ***Το θυμόσαστε, κ. Λάμπρο, αυτό το ποιηματάκι;***

— Ναι, φυσικά και το θυμάμαι:

«Μπαρμπαρούσα περπατεί
το Θεό παρακαλεί
για να ρίξει μια βροχή
μια βροχή καλή καλή
για να γίνουνε τα στάρια
να γεννήσουνε τ' αμπάρια».

Ακόμη, ξέχασα να σας πω ότι μερικοί, αντί για νερό, πετούσαν χρήματα και η «Μπαρμπαρούσα» πήδαγε ψηλά σαν αρκούδα και τα 'πιανε.

— ***Σας ευχαριστούμε για τη συνέντευξη που μας δώσατε.***

Παντελίνα Γεωργή, Με ένα ποντίκι στη χώρα των εθίμων,
εκδ. Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα, 2002

- Το έθιμο της «Μπαρμπαρούσας» γινόταν στο Πέτα της Άρτας. Γνωρίζετε κάποιο έθιμο της περιοχής σας που γινόταν ή γίνεται ακόμα και έχει σχέση με το νερό;
- Ζητήστε και εσείς από έναν ηλικιωμένο να σας διηγηθεί κάποιο έθιμο ή κάποια παράδοση του τόπου σας.
- Ηχογραφήστε τη συνέντευξη και ακούστε την στην τάξη.
- Μετά γράψτε την σ' ένα φύλλο χαρτιού και φτιάξτε μια λαογραφική σελίδα για την εφημερίδα του σχολείου σας. Δουλέψτε σε ομάδες.

2

- Διαβάστε με προσοχή τις παρακάτω προτάσεις:
  - «Οι Νύμφες, θεότητες των γλυκών νερών, ήταν κόρες του Δία».
  - «Το νερό που έριχναν πάνω στις φτέρες της «Μπαρμπαρούσας» (έτσι ονόμαζαν το μασκαρεμένο άνθρωπο) συμβόλιζε το νερό της βροχής...».
  - «Μετά από αυτό που έγινε στο διάλειμμα – την είσοδο των δύο σκύλων στο προαύλιο– αποφασίσαμε να κλειδώνουμε την εξώπορτα».
- Διαβάστε τες πάλι χωρίς τις λέξεις που είναι χρωματισμένες. Τι παρατηρείτε;

Πολλές φορές όταν θέλουμε να σχολιάσουμε, να εξηγήσουμε και να συμπληρώσουμε αυτό που λέμε τότε χρησιμοποιούμε την παρένθεση, το κόμμα ή τη διπλή παύλα.

- Βάλτε τα κόμματα, την παρένθεση ή τη διπλή παύλα στο κατάλληλο σημείο της πρότασης.
  - Ήρθε μαζί μας και ο Κώστας ο ξάδερφος της Μαρίας. (κόμμα)
  - Οι αρχαίοι λαοί Έλληνες, Ρωμαίοι, Αιγύπτιοι λάτρευαν πολλούς θεούς. (παρένθεση)
  - Η Πηνελόπη η αγαπημένη μου θεία μού έφερε ένα βιβλίο για το νερό. (κόμματα)
  - Πήραμε μαζί μας στην εκδρομή παρόλο που δε συμφώνησαν όλοι και το σκύλο μας τον Αζόρ. (διπλή παύλα)
  - Ο κύριος Νίκος ο μανάβης έτρεξε πρώτος να σβήσει τη φωτιά. (κόμματα)

Ο Νερουλάς

1 Σήμερα δεν υπάρχει το επάγγελμα του νερουλά. Ένα άλλο επάγγελμα που είχε σχέση με το νερό και τώρα έχει χαθεί είναι αυτό του παγοπώλη.

- Διαβάστε το ποίημα «Ο παγοπώλης» και συζητήστε στην τάξη για το επάγγελμά του.

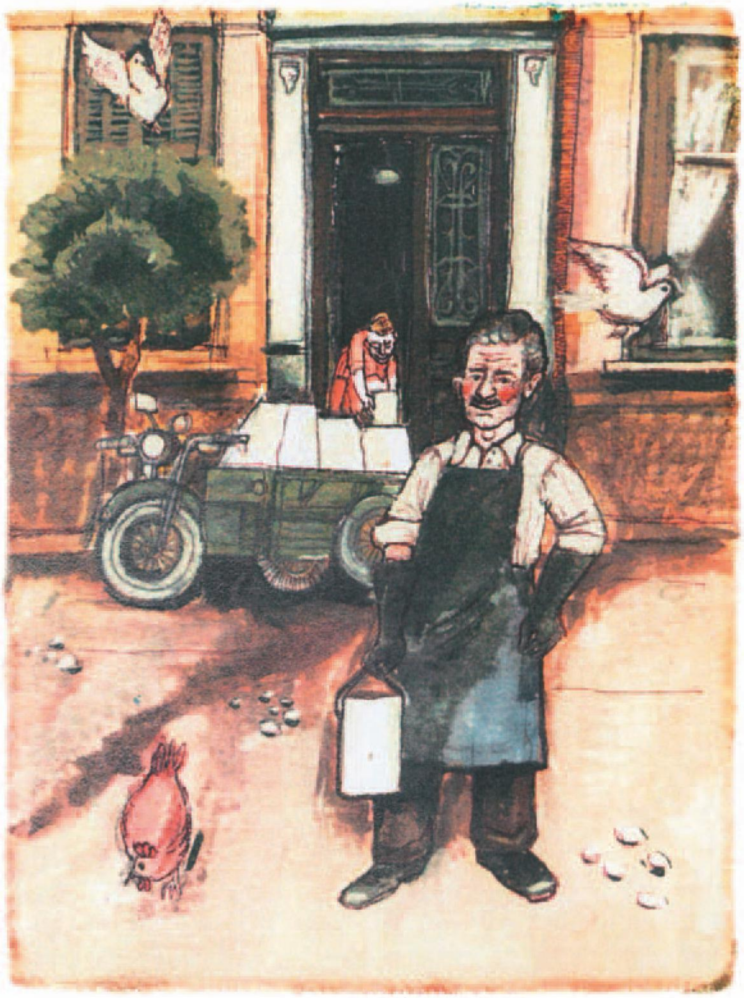

Ο ΠΑΓΟΠΩΛΗΣ

Επερνούσαν παγοπώλες
και μοιράζανε κολώνες.
Είχαν γίνει από νερό
που το πάγωναν καιρό,
το φαΐ να διατηρεί,
να 'ναι φρέσκο το τυρί,
το νεράκι δροσερό
μια φορά κι έναν καιρό.

Χατζηκοκολάκη Σοφία, Επαγγέλματα παλιά που δεν υπάρχουν πια, εκδ. Καμπανά, Αθήνα, 2000

- Γράψτε στο τετράδιό σας για το επάγγελμα του παγοπώλη με τη βοήθεια της εικόνας και των ερωτήσεων:
  - Σε ποια εποχή υπήρχε;
  - Ποιους εξυπηρετούσε;
  - Ποια εργαλεία χρησιμοποιούσε;
  - Υπάρχουν σήμερα παγοπώλες;
  - Πού μπορεί κάποιος να δει σήμερα τα εργαλεία που χρησιμοποιούσε ο παγοπώλης;

Το νερό ταξιδεύει

1 Το νερό μπορεί να είναι ένα ελεύθερο αγαθό, αφού η φύση μάς το προσφέρει δωρεάν. Όμως η αποθήκευσή του, η μεταφορά του, ο καθαρισμός του και η διανομή του έχουν μεγάλο κόστος. Γι' αυτό το λόγο το νερό έχει τιμή και πωλείται.

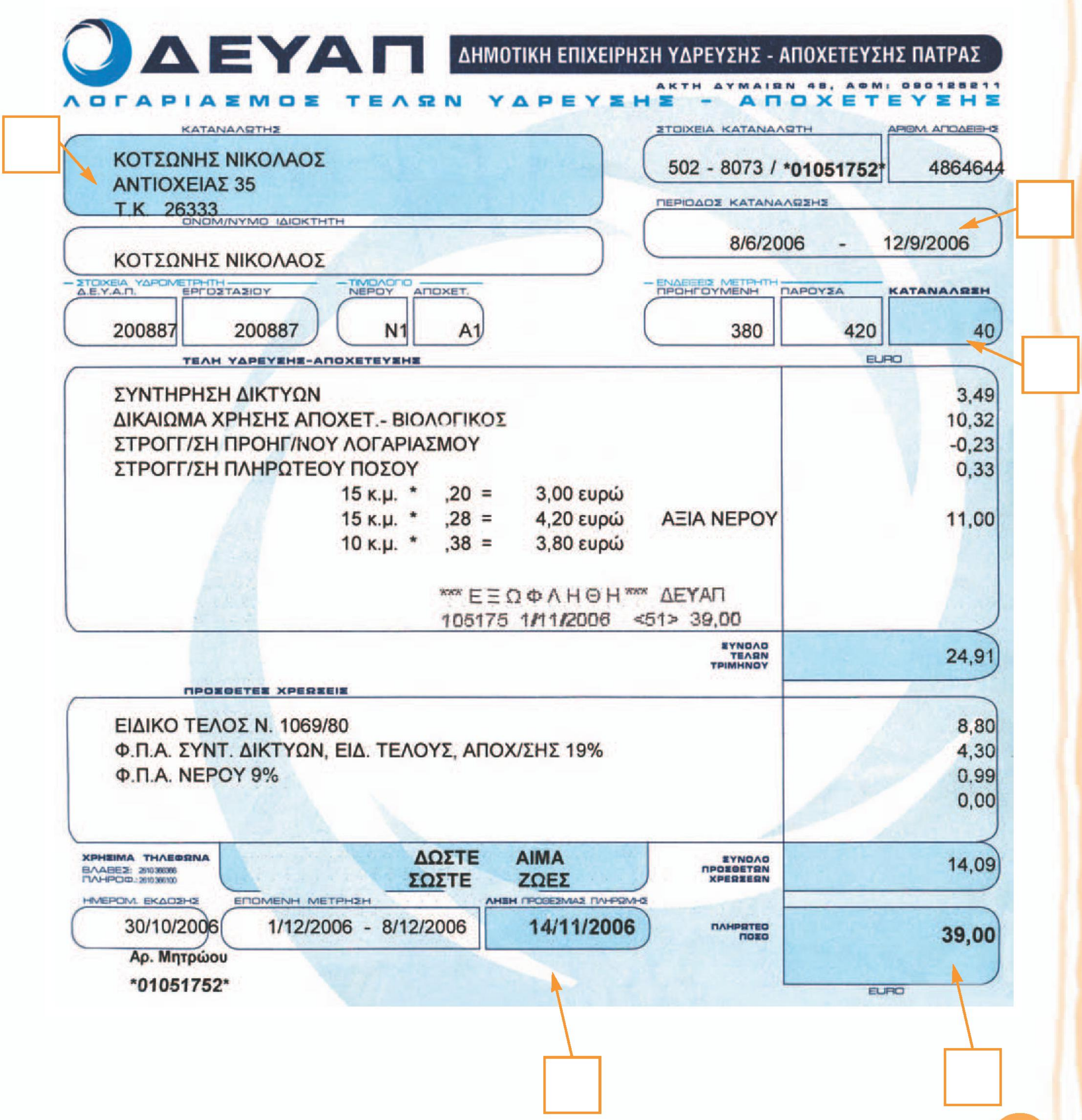

ΔΕΥΑΠ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΑΚΤΗ ΔΥΜΑΙΩΝ 48, ΑΦΜ: 090128211

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΤΕΛΩΝ ΥΔΡΕΥΣΗΣ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ
ΚΟΤΣΩΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ 35
Τ.Κ. 26333

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ: 502 - 8073 / *01051752*
ΑΡΙΘΜ. ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ: 4864644

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ: 8/6/2006 - 12/9/2006

ΟΝΟΜ/ΝΥΜΟ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ: ΚΟΤΣΩΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΔΡΟΜΕΤΡΗΤΗ Δ.Ε.Υ.Α.Π.	ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ	ΤΙΜΟΛΟΓΙΟ ΝΕΡΟΥ	ΑΠΟΧΕΤ.	ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΜΕΤΡΗΤΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ	ΠΑΡΟΥΣΑ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ
200887	200887	Ν1	Α1	380	420	40

ΤΕΛΗ ΥΔΡΕΥΣΗΣ-ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ

		EURO
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ		3,49
ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΧΡΗΣΗΣ ΑΠΟΧΕΤ.- ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ		10,32
ΣΤΡΟΓΓ/ΣΗ ΠΡΟΗΓ/ΝΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ		-0,23
ΣΤΡΟΓΓ/ΣΗ ΠΛΗΡΩΤΕΟΥ ΠΟΣΟΥ		0,33
15 κ.μ. * ,20 = 3,00 ευρώ		
15 κ.μ. * ,28 = 4,20 ευρώ	ΑΞΙΑ ΝΕΡΟΥ	11,00
10 κ.μ. * ,38 = 3,80 ευρώ		

*** ΕΞΩΦΛΗΘΗ *** ΔΕΥΑΠ
105175 1/11/2006 <51> 39,00

ΣΥΝΟΛΟ ΤΕΛΩΝ ΤΡΙΜΗΝΟΥ: 24,91

ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΧΡΕΩΣΕΙΣ

ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΛΟΣ Ν. 1069/80	8,80
Φ.Π.Α. ΣΥΝΤ. ΔΙΚΤΥΩΝ, ΕΙΔ. ΤΕΛΟΥΣ, ΑΠΟΧ/ΣΗΣ 19%	4,30
Φ.Π.Α. ΝΕΡΟΥ 9%	0.99
	0,00

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ
ΒΛΑΒΕΣ: 2610366366
ΠΛΗΡΟΦ.: 2610366100

ΔΩΣΤΕ ΑΙΜΑ ΣΩΣΤΕ ΖΩΕΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΘΕΤΩΝ ΧΡΕΩΣΕΩΝ: 14,09

ΗΜΕΡΟΜ. ΕΚΔΟΣΗΣ: 30/10/2006
ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΤΡΗΣΗ: 1/12/2006 - 8/12/2006
ΛΗΞΗ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: 14/11/2006
ΠΛΗΡΩΤΕΟ ΠΟΣΟ: 39,00 EURO

Αρ. Μητρώου
01051752

Τι μπορούμε να δούμε σε μια απόδειξη λογαριασμού ύδρευσης:

- Γράψτε σε κάθε τετραγωνάκι στο λογαριασμό του νερού τον αριθμό που αντιστοιχεί.

 1. Στην ποσότητα του νερού που καταναλώθηκε σε κ.μ. (κυβικά μέτρα).
 2. Στα στοιχεία του καταναλωτή.
 3. Στο συνολικό ποσό που πρέπει να πληρωθεί.
 4. Στην περίοδο κατανάλωσης.
 5. Στη λήξη προθεσμίας πληρωμής.

- Αναζητήστε στον τελευταίο λογαριασμό ύδρευσης και αποχέτευσης του σπιτιού σας αυτά τα στοιχεία που υπάρχουν στο λογαριασμό του Δήμου Πατρέων και κυκλώστε τα.

2 Στην Πάτρα, η Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης-Αποχέτευσης ονομάζεται με σύντομο τρόπο ΔΕΥΑΠ.

> **Αρκτικόλεξα** είναι οι συντομογραφίες που σχηματίζονται από τα αρχικά γράμματα των λέξεων ή από τις αρχικές συλλαβές των λέξεων μιας φράσης. Τα αρκτικόλεξα διαβάζονται σαν μια λέξη και γράφονται πάντα με κεφαλαία γράμματα, π.χ. ΔΕΗ = Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
> ΕΛΤΑ = ΕΛληνικά ΤΑχυδρομεία

- Στο λογαριασμό Ύδρευσης υπάρχουν αρκτικόλεξα. Συμπληρώστε δίπλα τους ολόκληρες τις λέξεις από τις οποίες σχηματίστηκαν:

ΤΚ: ....

ΦΠΑ: ....

- Γράψτε τα αρκτικόλεξα των παρακάτω λέξεων:

Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων = ...

Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος = ...

Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία = ...

Ευρωπαϊκή Ένωση = ...

3

Καλώ όλα τα παιδιά! Επείγον! Να έχετε το νου σας για τυχόν **διαρροές νερού** στο σπίτι σας. Ψάξτε σε όλες τις κρυψώνες: στους τοίχους, στις βρύσες, στις τουαλέτες... ακόμη και στην αυλή, στο λάστιχο του ποτίσματος.

Ξέρεις ότι μια μικρή διαρροή μπορεί να σπαταλήσει πολύ νερό;

Παράδειγμα: Μια διαρροή νερού μπορεί να γεμίσει ένα φλιτζάνι σε 10 λεπτά, μπορεί να σπαταλήσει περίπου 10.000 λίτρα νερό μέσα σε ένα χρόνο. Πόσο είναι αυτό; Φτάνει να σκεφτείς πως, για να ξοδέψεις τόσο πολύ νερό, θα έπρεπε να πίνεις 65 ποτήρια νερό την ημέρα για έναν ολόκληρο χρόνο!

Γίνε ανιχνευτής διαρροών

Να πώς:

- Πρώτα βάλε τους γονείς σου να σε μάθουν πώς να διαβάζεις το μετρητή του νερού (ρολόι). Αν έχετε μετρητή, μάλλον θα βρίσκεται σε κάποια γωνία στο υπόγειο του σπιτιού, έξω από την εξώπορτα ή στο πεζοδρόμιο, σκεπασμένος με ένα τσιμεντένιο ή μεταλλικό καπάκι.
- Διάλεξε κάποια στιγμή όπου όλοι θα λείπουν από το σπίτι και κανένας δε θα χρησιμοποιεί νερό, όταν ας πούμε, είναι να πάτε για ψώνια ή στο σινεμά.
- Πριν φύγετε, ρίξε μια ματιά στο μετρητή και σημείωσε κάπου την ένδειξη. Μόλις γυρίσεις στο σπίτι ξανακοίταξε το μετρητή και δες τι γράφει. Αν άλλαξαν οι αριθμοί, τότε μάλλον ανακάλυψες κάποια διαρροή νερού! Πες στους γονείς σου για την ανακάλυψή σου.

The earthworks group, 50 απλά πράγματα που μπορούν να κάνουν τα παιδιά για να σώσουν τη Γη, εκδ. «Το ΠΟΝΤΙΚΙ», Αθήνα,1990

Τι άλλο μπορείς να κάνεις εσύ για να μην ξοδεύεις άσκοπα το νερό...

- όταν πλένεις τα δόντια σου;

....

....

- όταν πλένεις τα πιάτα;

....

....

- όταν κάνεις μπάνιο;

....

....

- όταν περισσεύει νερό στο ποτήρι που πίνεις;

....

....

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1 Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν στις παρακάτω λέξεις και βάλτε τόνο όπου χρειάζεται:

__δρευση	υδραγ__γείο	ατμόσφ__ρα	__γρασία
εξάτμ__ση	ωκ__ανός	__δρατμοί	παγετ__νες
ωφέλ__μος	οφ__λω	__φειλή	__φελώ
βρ__ση	__δροφόρα	σωλ__νας	δίκτ__ο
εμφιάλ__ση	__δραυλικός	__δρόγειος	κ__λάω
πλημμ__ρίζω	πλ__σιμο	δοχ__ο	κολ__μπήθρα
βάφτ__ση	υπόγ__ος	π__γές	ρ__άκια

2 Η λέξη που δίνει μια ιδιότητα στο υποκείμενο του ρήματος της πρότασης λέγεται ....

Σημειώστε (**Υ**) για το υποκείμενο, (**Ρ**) για το ρήμα, (**Α**) για το αντικείμενο και (**Κ**) για το κατηγορούμενο στις παρακάτω προτάσεις:

- Η συζήτηση ήταν ευχάριστη.
  ( ) ( ) ( )
- Ο Βαγγέλης χαϊδεύει το σκύλο του.
  ( ) ( ) ( )
- Η Αλεξάνδρα έγινε γιατρός.
  ( ) ( ) ( )
- Ο αρχιτέκτονας σχεδίασε το σπίτι.
  ( ) ( ) ( )
- Η Ισμήνη φαίνεται λυπημένη.
  ( ) ( ) ( )
- Οι εργάτες έφτιαξαν το δρόμο.
  ( ) ( ) ( )

3 Βάλτε Π στα τετραγωνάκια των φράσεων που έχουν παρομοίωση:

- Η φωνή της δασκάλας μας ήταν σαν μουσική απαλή και αρμονική. ☐
- Όταν ξημέρωσε, ξεκινήσαμε για το χωριό. ☐
- Να ζήσεις σαν τα ψηλά βουνά. ☐
- Ήταν τόσο όμορφα τα τριαντάφυλλα λες και ήταν ψεύτικα. ☐
- Λες να έχει καλό καιρό αύριο; ☐

4 Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις βάζοντας τα ρήματα των παρενθέσεων στον Ενεστώτα, στο κατάλληλο πρόσωπο και στον κατάλληλο αριθμό.

- Από τη βεράντα του σπιτιού μου .... (κοιτάω/ώ) τα παιδιά που παίζουν.
- Η Γεωργία .... (χαιρετάω/ώ) τη μητέρα της που φεύγει για τη δουλειά.
- Η μητέρα .... (βαστάω/ώ) το μωρό στην αγκαλιά της.
- Με .... (πονάω/ώ) τόσο πολύ το δόντι μου που έχω μια εβδομάδα να πάω στο σχολείο.

Ξαναγράψτε τις προτάσεις μεταφέροντας τα ρήματα στο ίδιο πρόσωπο του παρατατικού. Να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές στην πρόταση.

....

....

....

....

....

....

....

....

5 Γράψτε στη γενική και στην αιτιατική του πληθυντικού τα ουσιαστικά:

Ο άντρας	των	τους ....
Ο παπάς	....	....
Ο βοριάς	....	....
Ο τουρίστας	....	....
Ο σφουγγαράς	....	....

6 Βοηθήστε τον κύριο Κώστα να δημοσιεύσει την παρακάτω αγγελία στην εφημερίδα αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με συντομογραφίες.

Ενοικιάζεται δυάρι 70 <u>τετραγωνικών μέτρων,</u> στον τρίτο όροφο πολυκατοικίας, <u>οδός</u> Χρυσανθέμων 3, 150 <u>μέτρα</u> από την πλατεία Ελευθερίας. Πληροφορίες στον <u>κύριο</u> Κώστα, <u>τηλέφωνο</u> 29130.35114, ώρες από 10 <u>πριν το μεσημέρι</u> έως 1 <u>μετά το μεσημέρι.</u>

....

....

....

4 Ενότητα

Εμένα με νοιάζει...

Στάση βροχοσταλίδων

1

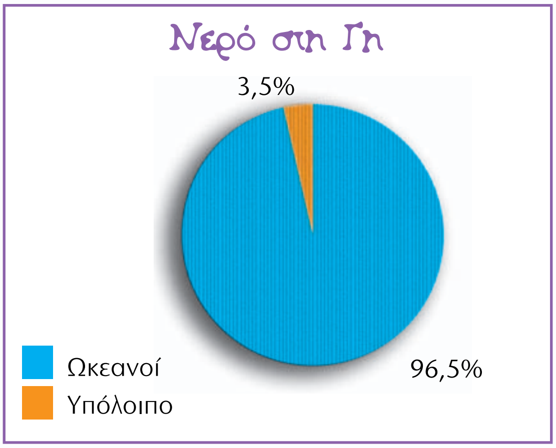

Το νερό στο σώμα μας

Απίστευτο κι όμως αληθινό! Το 75% του σώματός μας είναι νερό!

Το πιο πιθανό είναι να πεθάνει κανείς αν μείνει τρεις μέρες χωρίς νερό.

Το νερό αποτελεί το 50% των οστών μας.

Μια ζωή σαν τη δική μου, Unicef, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004

- Παρατηρήστε τις εικόνες και συζητήστε για τη σπουδαιότητα του νερού στη ζωή μας.

- Στην Ευρώπη μια τετραμελής οικογένεια χρησιμοποιεί περίπου 3.500 λίτρα νερού την εβδομάδα. Το σχήμα δείχνει πόσο νερό ξοδεύεται στο πλύσιμο και σε άλλες δραστηριότητες.

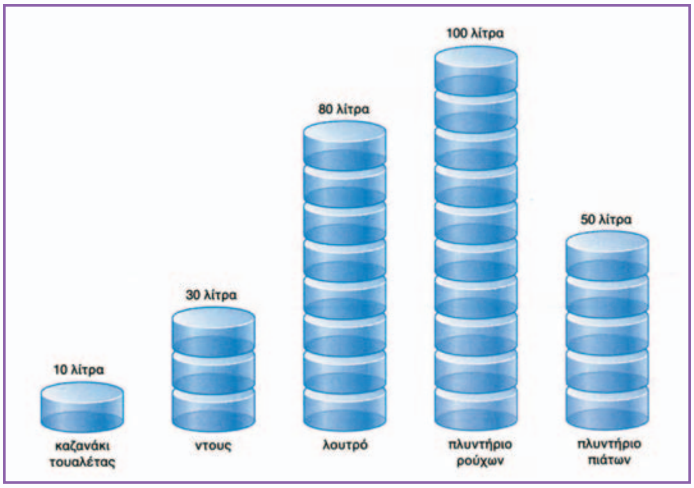

Παιδική εγκυκλοπαίδεια Πατάκης-Oxford 11ος τόμος, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2001.

Το νερό όμως δεν είναι άφθονο και γι' αυτό δε θα πρέπει να το σπαταλούμε. Μπορείτε να σκεφτείτε και να γράψετε τρόπους για να περιορίσουμε τη σπατάλη του πόσιμου νερού;

1. Είναι προτιμότερο να κάνουμε ένα ντους από ένα λουτρό στη μπανιέρα.
2. ....
3. ....
4. ....

2 Δικαίωμα στο νερό

Το Τσεμπακόλι είναι ένα ορεινό χωριό στη Νότια Ινδία που έχει μεγάλο πρόβλημα με το πόσιμο νερό όπως και άλλες περιοχές του πλανήτη μας.

Οι πηγές στο Τσεμπακόλι είναι αφύλαχτες. Αυτό σημαίνει ότι από το ίδιο μέρος που παίρνουν νερό οι άνθρωποι πηγαίνουν να πιουν και ζώα που μολύνουν το νερό προκαλώντας ασθένειες στους κατοίκους.

Πολλές ανθρωπιστικές οργανώσεις (όπως η Action Aid) συνεργάστηκαν ώστε οι ίδιοι οι κάτοικοι να φτιάξουν πηγάδια. Τα πηγάδια αυτά σφραγίζονται και στο πάνω μέρος τους τοποθετείται μία αντλία για να μην μπορούν να πίνουν ζώα από αυτά. Έτσι, δε μολύνεται πια το νερό.

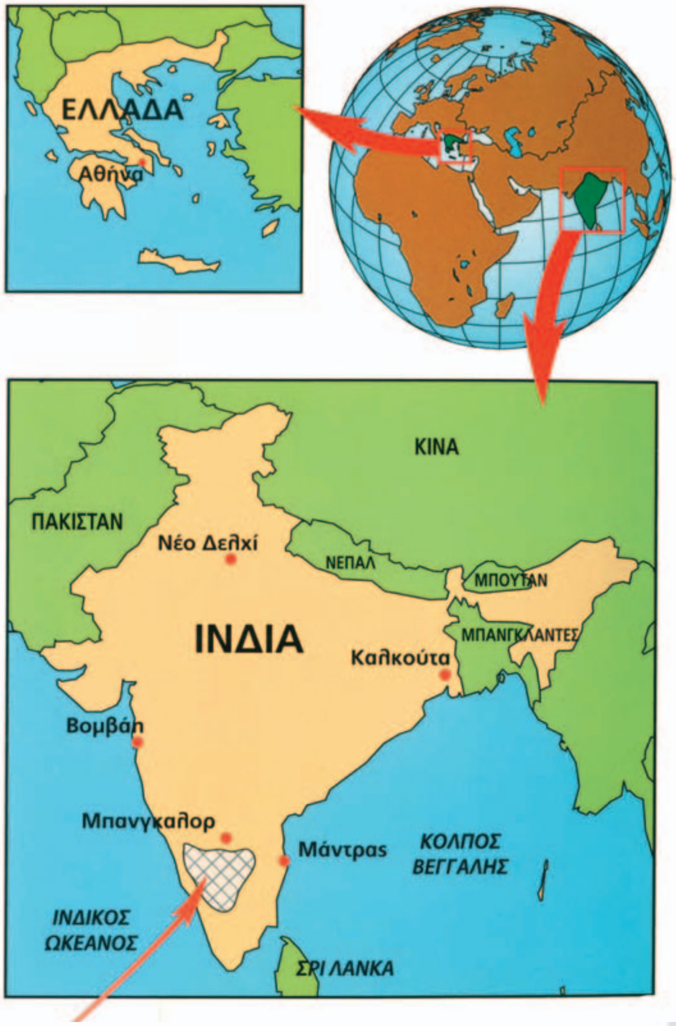

Τσεμπακόλι

Θέλω πάνω από μία ώρα με τα πόδια για να φτάσω στο πηγάδι από όπου παίρνουμε νερό. Όταν το δοχείο γεμίσει είναι ήδη πολύ βαρύ για να το κουβαλήσω μέχρι το σπίτι.

Αν είχαμε ένα πηγάδι με καθαρό νερό, δεν θα κινδυνεύαμε από ασθένειες.

Η Σεντού είναι 11 χρονών. Ζει μαζί με τη μητέρα της, τον πατέρα της και τα άλλα της τρία αδέλφια. Η οικογένειά της χρειάζεται περίπου 24 λίτρα νερού τη μέρα. Το νερό το φέρνει εκείνη και η μητέρα της. Κάθε φορά μπορούν να κουβαλήσουν μόνο 6 λίτρα.

Εκπαιδεύοντας τους αυριανούς Έλληνες Πολίτες του κόσμου, Action Aid Ελλάς

- Πόσες φορές θα χρειαστεί να πάνε στην πηγή κάθε μέρα;
- Αν χρειάζεται τόσο χρόνο για να φέρει νερό, τι δε θα μπορεί να κάνει η Σεντού από αυτά που κάνουν τα κορίτσια της ηλικίας της;
- Μπορείτε να συγκρίνετε την ποσότητα του νερού που ξοδεύει η οικογένεια της Σεντού με την ποσότητα του νερού που ξοδεύει μια οικογένεια στην Ευρώπη;

3 Συμπληρώστε τα κενά των προτάσεων με τα ουσιαστικά που βρίσκονται στην παρένθεση στην κατάλληλη πτώση. Μετά βάλτε τα ουσιαστικά της παρένθεσης στον άλλο αριθμό και γράψτε τις προτάσεις κάνοντας τις κατάλληλες αλλαγές.

- Ο νομάρχης κάλεσε τους .... (δήμαρχος) της περιοχής να παραδώσουν τους .... (κατάλογος) με τα ονόματα των ψηφοφόρων.

....

....

- Η πόρτα του .... (λαχανόκηπος) έσπασε από το δυνατό .... (άνεμος).

....

....

- Ο .... (πρόεδρος) του εμπορικού .... (σύλλογος) μίλησε για το ωράριο των καταστημάτων.

....

....

Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια)

1 Σε κάθε ομάδα λέξεων μία λέξη είναι γραμμένη λάθος. Βρείτε την και γράψτε την δίπλα σωστά.

Α. δάκρυα, στάχυα, βράδυα, δίχτυα: ....

Β. βράδυ, δύχτι, στάχυ, δάκρυ: ....

Γ. ακριβαίνω, μολίνω, μαθαίνω, πίνω: ....

Δ. περιβάλλον, θάλασσα, σύννεφα, μόλλυνση: ....

2 Τα παιδιά της Δ' τάξης για να βοηθήσουν τα παιδιά να διαδώσουν παντού ότι η γη κινδυνεύει από τη μόλυνση του περιβάλλοντος ανέλαβαν να φτιάξουν μια αφίσα με τίτλο: **«Η Προστασία του περιβάλλοντος».**

Επειδή ο τίτλος ήταν μεγάλος και δε χωρούσε στην αφίσα, τα παιδιά τον άλλαξαν και έγραψαν: **«Προστατεύω το περιβάλλον».**

- Συζητήστε τι άλλαξε στον καινούριο τίτλο.
- Φτιάξτε αφίσες κάνοντας το ίδιο με τους παρακάτω πέντε τρόπους με τους οποίους προστατεύουμε το περιβάλλον.

✿ Ο καθαρισμός των ακτών.

....

✿ Η χρήση ηλιακής ενέργειας.

....

✿ Η ανακύκλωση του χαρτιού.

....

✿ Η κατανάλωση βιολογικών προϊόντων.

....

....

✿ Η μείωση της ηχορύπανσης.

....

....

Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών: Οδηγός ορθής πρακτικής, εικονογρ. Gear Print, ΥΠΕΧΩΔΕ 2003

3

- Συζητήστε στην τάξη προβλήματα που πιθανόν υπάρχουν στην περιοχή σας σε σχέση με **τη μόλυνση του περιβάλλοντος**.
- Γράψτε μια επιστολή στο δήμαρχο ή σε μια περιβαλλοντική οργάνωση για το πιο σημαντικό από αυτά.

Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να θυμηθείτε πώς γράφουμε μια επιστολή.

- Στο πάνω δεξιό μέρος του χαρτιού μας γράφουμε τον τόπο όπου βρισκόμαστε όταν γράφουμε την επιστολή και στην ίδια σειρά την ημερομηνία. Αν ο παραλήπτης δε γνωρίζει τα στοιχεία μας, τα γράφουμε στο πάνω αριστερό μέρος της επιστολής.

- Αφήνουμε μια σειρά κενή και από κάτω αριστερά γράφουμε την προσφώνηση. Αν ο παραλήπτης είναι φίλος μας τότε αρχίζουμε με π.χ. «Αγαπητή Άννα», «Άννα μου», ενώ αν ο παραλήπτης είναι κάποιος που δε γνωρίζουμε καλά «Αγαπητέ κύριε Παπαδόπουλε». Αν ο παραλήπτης είναι άγνωστος γράφουμε απλά «Κύριε/κυρία» και το όνομά του/της.

- Συνεχίζουμε την επιστολή από αριστερά προσέχοντας να αλλάζουμε παράγραφο όταν χρειάζεται.

- Κλείνουμε την επιστολή με ένα χαιρετισμό και την υπογραφή μας. Αν ο παραλήπτης είναι γνωστός μας ή φίλος μας, τότε γράφουμε π.χ. «Με πολλή αγάπη», «Σε φιλώ», κ.ά., ενώ αν ο παραλήπτης είναι άγνωστος «Με εκτίμηση».

Όταν γράφουμε μια επιστολή, προσέχουμε:

- Να δώσουμε στον παραλήπτη, με απλό και κατανοητό τρόπο όλες τις πληροφορίες που του είναι απαραίτητες για να καταλάβει το σκοπό για τον οποίο γράφουμε την επιστολή.

- Να κάνουμε ξεκάθαρες ερωτήσεις, αν ζητάμε από τον παραλήπτη κάποιες απαντήσεις.

- Να διαβάζονται τα γράμματά μας εύκολα.

.... Δημοτικό σχολείο ....

οδός ....

τηλ/φαξ ....

e-mail...

Τόπος, Ημερομηνία ....

Προσφώνηση:
Αγαπητ... κ.

περιγράψτε:

- ποιο είναι το πρόβλημα
- ποια είναι η αιτία που το δημιούργησε
- ποιες είναι οι συνέπειες του προβλήματος στο περιβάλλον
- τι λύσεις προτείνετε

Χαιρετισμός-υπογραφή:
Με εκτίμηση
Οι μαθητές...

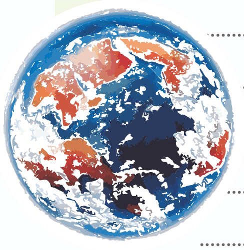

Την επιστολή την κλείνουμε σ' έναν φάκελο. Στο μπροστινό μέρος του φακέλου και στο επάνω αριστερό γράφουμε το όνομα και τη διεύθυνση του αποστολέα (την οδό, τον αριθμό, τον ταχυδρομικό κώδικα, την περιοχή όπου μένει και τη χώρα, αν το γράμμα στέλνεται στο εξωτερικό). Στο κάτω δεξιό μέρος του φακέλου γράφουμε το όνομα και τη διεύθυνση του παραλήπτη (την οδό, τον αριθμό, τον ταχυδρομικό κώδικα, την περιοχή όπου μένει και τη χώρα, αν ο παραλήπτης μένει στο εξωτερικό).

Βάζουμε γραμματόσημα και τη στέλνουμε με το ταχυδρομείο.

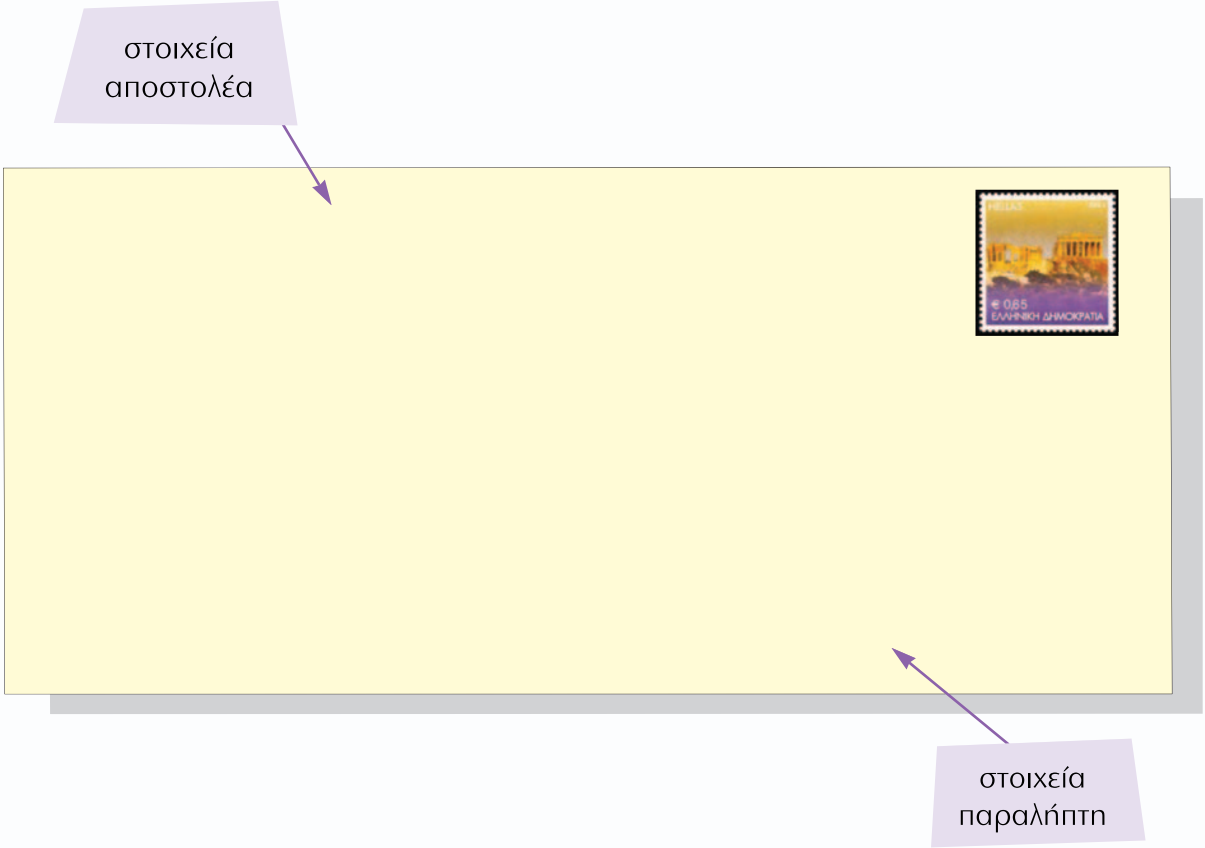

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. **Έγραψα στο κατάλληλο μέρος της επιστολής τον τόπο και την ημερομηνία;**
2. **Πρόσεξα την προσφώνηση;**
3. **Έγραψα προσεκτικά, με απλό, κατανοητό και σύντομο τρόπο όσα ήθελα να πω;**
4. **Μήπως έγραψα πολλές φορές τα ίδια πράγματα;**
5. **Έκλεισα την επιστολή με ένα χαιρετισμό και την υπογραφή μου;**
6. **Έκανα παραγράφους;**
7. **Πρόσεξα την εμφάνιση του γραπτού μου;**

Χρησιμοποίησέ το ξανά… και ξανά… και ξανά…

1 Ξαναγράψτε τις προτάσεις αντικαθιστώντας όσα ουσιαστικά μπορείτε με τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας, όπως το παράδειγμα:

- Πρέπει να ρίχνουμε τις εφημερίδες στους ειδικούς κάδους ανακύκλωσης.

  Πρέπει να **τις** ρίχνουμε στους ειδικούς κάδους ανακύκλωσης.

- Ο Δήμαρχος είπε στους υπεύθυνους του Πάρκου τα νέα.

  ....

- Έδωσα το καλάθι μου στο μανάβη για να βάλει τα λαχανικά.

  ....

- Η γιαγιά αγόρασε ένα ποδήλατο στην Αγγελική.

  ....

2 Ξέρετε ότι για να διαλυθεί στο βυθό ένα πλαστικό μπουκάλι χρειάζονται 450 χρόνια, ενώ για ένα κουτί από αλουμίνιο, 200-500 χρόνια;

- Πόσες μέρες χρειάζεται ένα πλαστικό μπουκάλι για να διαλυθεί στο βυθό;

  ....

- Αν πίνατε 4 κουτάκια πορτοκαλάδα την εβδομάδα ο καθένας σας, πόσα απορρίμματα θα κάνατε όλοι οι μαθητές της τάξης σας σε ένα μήνα;

  ....

Σκουπίδια στη θάλασσα

1 Η Ραλλού που νοιάζεται πολύ για την προστασία του περιβάλλοντος σας προτείνει να κάνετε το σχολείο σας «οικολογικό». Βρήκε στο διαδίκτυο την ιστοσελίδα του 2ου δημοτικού σχολείου Βροντάδου Χίου (**http://www.chiosnet.gr/schoolpe/ecoschools.htm**) που πήρε μέρος στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Οικολογικά σχολεία».

Ποιες πληροφορίες σάς δίνει η ιστοσελίδα; Αναζητήστε την, αν θέλετε, στο διαδίκτυο με τη βοήθεια του δασκάλου σας.

2ο Δημοτικό Σχολείο Βροντάδου Χίου
- Παναγίας Ερειθιανής

Ευρωπαϊκό - Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα
Οικολογικά Σχολεία

Eco-Schools

«Οικολογικά Σχολεία» (Eco-Schools) είναι η ονομασία του Ευρωπαϊκού Εκπαιδευτικού Προγράμματος για το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Απευθύνεται στα Σχολεία (στους μαθητές και στους δασκάλους τους) καθώς και στις Δημοτικές Αρχές (στους δημοτικούς συμβούλους και στο τεχνικό προσωπικό) που επιθυμούν να κάνουν κάτι για το περιβάλλον του Δήμου τους, για τις συνθήκες της καθημερινής τους ζωής. Κι όλα αυτά χωρίς να ξεχνούν ότι δεν είναι μόνοι στη γη και ότι παντού, σε όλα τα σημεία του πλανήτη μας, η ζωή απειλείται. Στο πρόγραμμα αυτό συμμετέχουν πολλά ευρωπαϊκά σχολεία αλλά και αρκετά σχολεία απ' όλη την Ελλάδα.

Η σημαία των «ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ» κυματίζει στο σχολείο μας

Από την ανακύκλωση χαρτιού και αλουμινίου

2 Το 2ο δημοτικό σχολείο Βροντάδου πήρε μέρος στο πρόγραμμα «οικολογικά σχολεία» με θέμα την ανακύκλωση. Η συμμετοχή στο πρόγραμμα είχε μεγάλη επιτυχία. Το σχολείο ονομάστηκε οικολογικό και επιβραβεύτηκε με την οικολογική σημαία που από το φθινόπωρο του 2000 κυματίζει μπροστά από το σχολείο.

- Θα θέλατε να πάρει μέρος το σχολείο σας στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Οικολογικά σχολεία»; Με ποιο θέμα;

- Στείλτε ένα γράμμα ή ένα ηλεκτρονικό μήνυμα στους μαθητές της Δ΄ τάξης του 2ου δημοτικού σχολείου Βροντάδου ζητώντας περισσότερες πληροφορίες για τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα και κυρίως για το πώς τα κατάφεραν να πάρουν την οικολογική σημαία.

.... Δημοτικό σχολείο ....

οδός ....

τηλ/φαξ ....

e-mail.. Τόπος, Ημερομηνία ....

Φίλοι και φίλες

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Σας ευχαριστούμε

Φιλικά

οι μαθητές της Δ΄ τάξης

του ... Δημοτικού Σχολείου ....

3 Προσπαθήστε να απαγγείλετε με τέτοιο τρόπο το ποίημα, ώστε όλοι όσοι σας ακούσουν να τρέξουν να βοηθήσουν το νερό να βρει το «ρ» του.

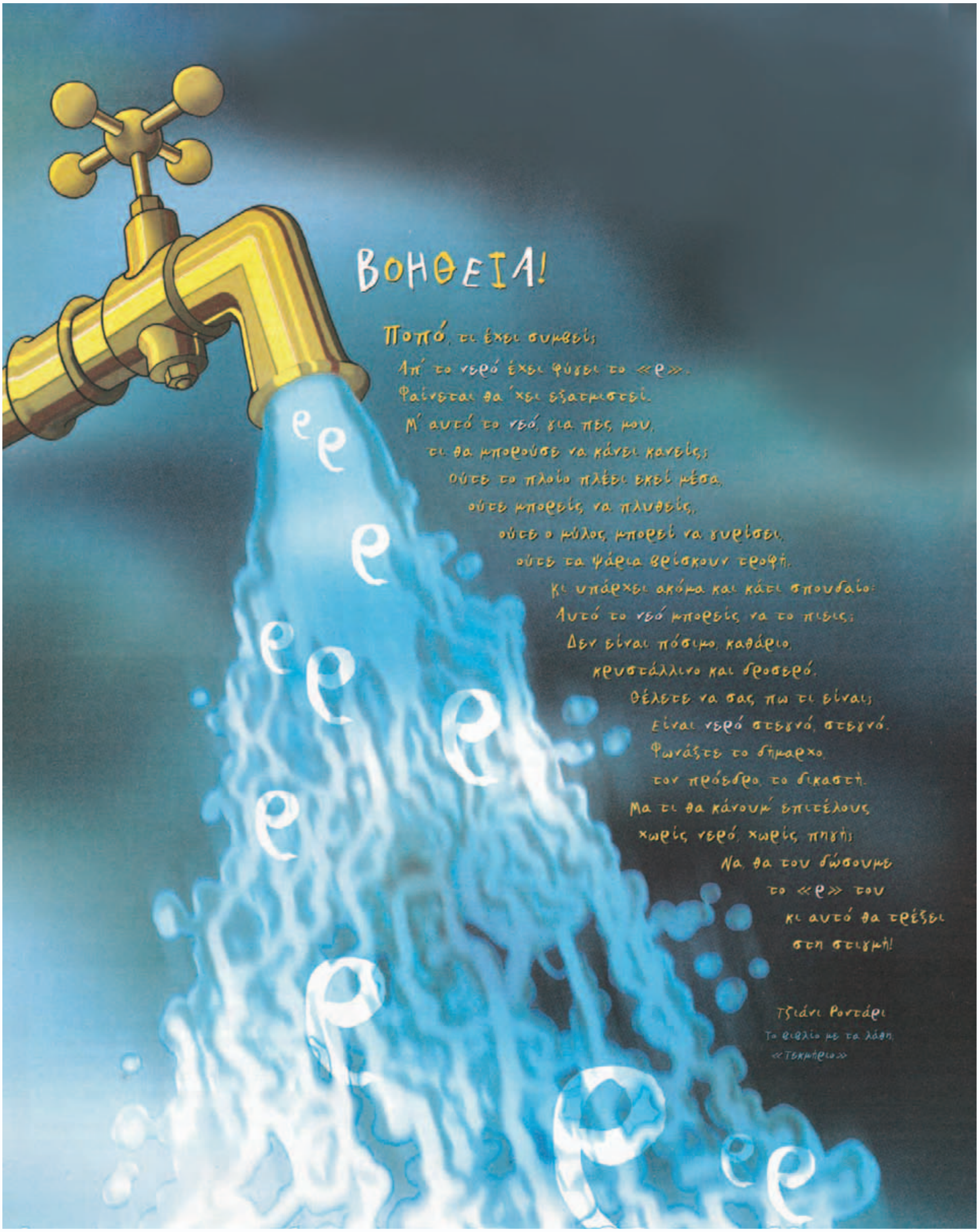

παιδική εφημερίδα της Καθημερινής, Οι Ερευνητές πάνε παντού, 23/03/2002

1

Μετατρέψτε τα ρήματα των παρακάτω φράσεων σε ονόματα κάνοντας όποιες αλλαγές χρειάζονται:

- Ο καιρός άλλαξε. → Η αλλαγή του καιρού.
- Η Εθνική μας ομάδα νίκησε. → ....
- Ο πολεμιστής φοβήθηκε. → ....
- Το ρεύμα διακόπηκε. → ....

Μετατρέψτε τα ονόματα των παρακάτω φράσεων σε ρήματα κάνοντας όποιες αλλαγές χρειάζονται:

- Η μόλυνση της ατμόσφαιρας. → Η ατμόσφαιρα μολύνεται.
- Η επιστροφή των ναυτικών. → ....
- Η γέννηση του μωρού. → ....
- Η ταλαιπωρία των επιβατών. → ....

2

Στο κείμενο που ακολουθεί υπογραμμίστε το οριστικό άρθρο και κυκλώστε τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών:

«Το νέο εργοστάσιο δεν ήταν πολύ μακριά από την πόλη. Είκοσι όλα κι όλα λεπτά ποδαρόδρομος. Το είδαν ν' απλώνεται τεράστιο, περιτριγυρισμένο με έναν ψηλό μαντρότοιχο. Ολοκαίνουριο με τις σύγχρονες εγκαταστάσεις του και με δυο ψηλές καμινάδες που τις τύλιγε ένας πυκνός μαύρος καπνός. Δεν τους άρεσε να τον βλέπουν να απλώνει τα σκούρα χέρια του γύρω από τα δέντρα και τα βράχια της περιοχής και να τα αρρωσταίνει».

Χάρης Σακελλαρίου, Ο θυμός του Ποσειδώνα,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1991 (διασκευή)

3

Γράψτε **οι**, **η**, **ι** στα κενά των παρακάτω λέξεων και τονίστε όπου χρειάζεται.

π__ημα, π__ητής, π__γαίνω, ηθοπ__ός,

προσωποπ__ηση, π__νακας,

προειδοπ__ηση, πρόβλ__μα, χρησιμοπ__ηση,

ποδ__λατο, φαρμακοπ__ός, επιπλοπ__είο.

4 Συμπληρώστε τα κενά των προτάσεων βάζοντας τα ουσιαστικά που βρίσκονται στην παρένθεση στην κατάλληλη πτώση.

- Η ομιλία του .... (δάσκαλος) διακόπηκε από το .... (θόρυβος) των αυτοκινήτων.
- Το χρώμα του.. (μαντρότοιχος) ξεθώριασε από το χαλάζι και τις βροχές.
- Τα παιδιά, απ' όλους τους γιατρούς, φοβούνται πιο πολύ τους.. (οδοντίατρος) και τους .... (παιδίατρος).
- Οι.. (κάτοικος) του γειτονικού χωριού χρησιμοποιούν τα νερά των.. (χείμαρρος) για να ποτίζουν τα χωράφια τους.

5 Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις με τα ρήματα που παράγονται από τις λέξεις που είναι μέσα στον κύκλο:

- Τα σχολικά είδη.. κάθε χρόνο.
- Η Στέλλα και ο Χρήστος .... πρώτοι το πρόβλημα.
- Το βράδυ, η πλατεία .... από τις φωνές των παιδιών.
- Οι οικοδόμοι .... πολύ σκληρά.
- Πότε θα .... το χριστουγεννιάτικο δέντρο;
- Η μητέρα.. τις στολές μας για τη γιορτή του σχολείου.

ακριβός
λύση
ήσυχος
δουλειά
στολίδι
σίδερο

6 Συμπληρώστε μέσα στο κουτάκι **Α** για κάθε απλή πρόταση και **Σ** για κάθε σύνθετη.

- Η Κέρκυρα, η Ζάκυνθος και η Λευκάδα είναι νησιά του Ιονίου πελάγους. ☐
- Η Κρήτη είναι μεγάλο νησί. ☐
- Ο Φίλιππος είναι ένα ψηλό και αδύνατο αγόρι. ☐
- Το περασμένο Σαββατοκύριακο πήγαμε μια κοντινή εκδρομή. ☐
- Τα κορίτσια παίζουν κρυφτό, κυνηγητό και κουτσό. ☐

5 Ενότητα

Ασφαλώς... κυκλοφορώ

Μάθημα Κυκλοφοριακής Αγωγής

1 Ξαναγράψτε τον παρακάτω διάλογο, όπως θα μιλούσαμε μεταξύ μας, χρησιμοποιώντας ελλειπτικές προτάσεις.

- Σου εύχομαι καλή μέρα! ....
- Και εγώ εύχομαι σε σένα καλημέρα! ....
- Για πού πας εσύ; ....
- Πηγαίνω στο βιβλιοπωλείο. Και εσύ για πού πας; ....
- Εγώ πηγαίνω στο σπίτι μου. ....

2 Διακρίνετε τα είδη των παρακάτω προτάσεων και σημειώστε δίπλα από κάθε πρόταση: **Α** για τις απλές, **Σ** για τις σύνθετες και **Ε** για τις ελλειπτικές.

Ο μαθητής πέρασε το δρόμο με προσοχή.	
Ο Νίκος αγόρασε για το ποδήλατο καινούριο καθρέφτη και κράνος.	
Η Καίτη και η Μαρία είναι και οι δυο ποδηλάτισσες.	
Καλό ταξίδι!	
Ο οδηγός σταμάτησε το λεωφορείο.	
Ώρα για διάλειμμα.	

3 Βρείτε και κυκλώστε στο κρυπτόλεξο που ακολουθεί οριζόντια και κάθετα έξι λέξεις... με τροχούς.

Τ	Ε	Τ	Ρ	Α	Τ	Ρ	Ο	Χ	Ο
Ρ	Α	Ρ	Β	Τ	Ρ	Υ	Φ	Φ	Π
Ο	Κ	Ο	Θ	Λ	Ο	Ω	Ρ	Ο	Χ
Χ	Ο	Χ	Δ	Ο	Χ	Ο	Υ	Δ	Ι
Ο	Χ	Ο	Ι	Π	Α	Τ	Χ	Τ	Σ
Σ	Ι	Φ	Τ	Α	Ι	Π	Α	Ρ	Υ
Π	Τ	Ο	Ρ	Ε	Α	Ρ	Ι	Ο	Σ
Ι	Κ	Ρ	Ο	Χ	Α	Ο	Α	Χ	Η
Τ	Ρ	Ο	Χ	Ο	Ν	Ο	Μ	Ο	Σ
Ο	Α	Σ	Ο	Υ	Ε	Υ	Α	Σ	Α

4 Ένα παιδί μετακόμισε στη γειτονιά σας. Δώστε του γραπτές οδηγίες πώς μπορεί να έρθει στο σχολείο με ασφάλεια.
Οι παρακάτω λέξεις θα σας βοηθήσουν.
(δεξιά, αριστερά, ευθεία, περνώ, προχωρώ, πρώτος, δεύτερος δρόμος, στρίβω, χωματόδρομος, οδός, λεωφόρος, διασταύρωση, φανάρια, σχολικός τροχονόμος, διάβαση, σκάλες)

Στο δρόμο με το Σωτήρη

1 Ο Σωτήρης σάς συμβουλεύει:

«Περνώ το φανάρι, όταν είναι πράσινο για τους πεζούς. Παίρνω τη ζωή μου στα σοβαρά».
«Όταν είμαι πεζός, δεν παίζω στις διαβάσεις».

Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις με τα ρήματα «παίρνω» και «περνώ» στον κατάλληλο χρόνο και στο κατάλληλο πρόσωπο:

- Το λεωφορείο ……………………………… όλους τους επιβάτες από τις στάσεις από όπου ……………………………….
- Όταν ……………………………… το ποδήλατό σου, να……………………………… προσεκτικά από τις διαβάσεις των πεζών.
- Θα πάμε σε ένα καινούριο εστιατόριο που άνοιξε στον πεζόδρομο, θα δοκιμάσουμε νέες γεύσεις και ……………………………… πολύ ωραία.
- Να ……………………………… να ……………………………… το φυλλάδιο της Κυκλοφοριακής Αγωγής που ξέχασες σπίτι μου.

2 Σχηματίστε τις οικογένειες των λέξεων «πεζός» και «παίζω». Μπορείτε να συμβουλευτείτε και το λεξικό σας.

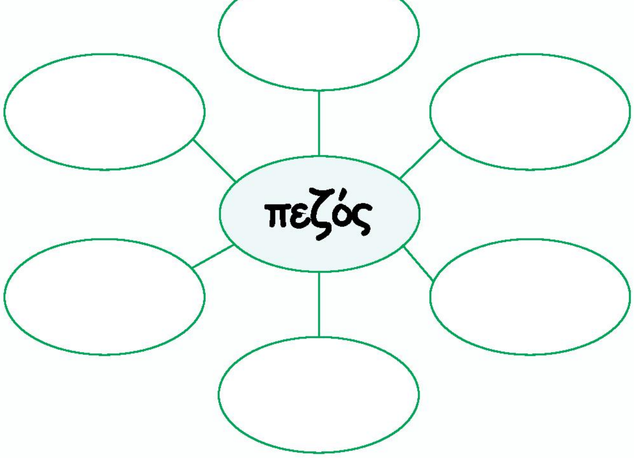

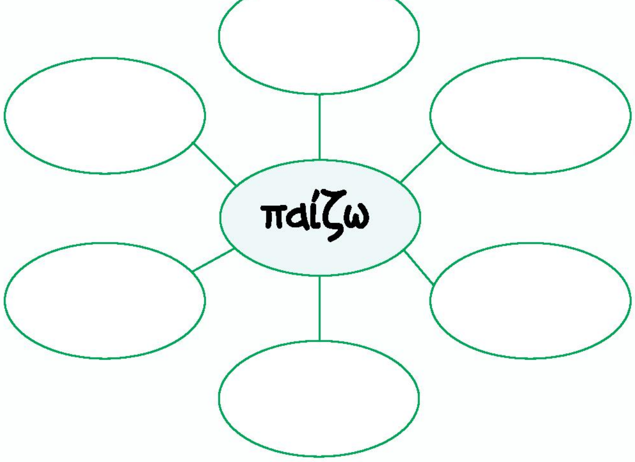

3 Στον οδηγό Κυκλοφοριακής Αγωγής «70 Βήματα με Οδική Ασφάλεια» του Υπουργείου Μεταφορών διαβάστε τις οδηγίες για τους ποδηλάτες (βήματα 40 έως 44).

Παρκάροντας το ποδήλατό σου

40 Να διαλέγεις προσεκτικά το μέρος που θα αφήσεις το ποδήλατό σου· δεν θα πρέπει να εμποδίζει την κυκλοφορία των πεζών και των οχημάτων.

Στις διαβάσεις πεζών

41 Να σταματάς στις διαβάσεις για να περάσουν οι πεζοί.

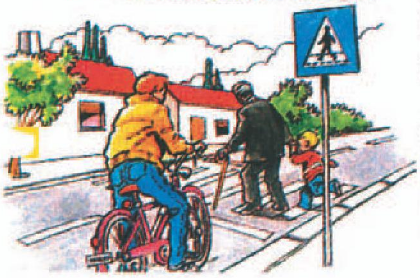

Πρόσεχε ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά και τους ηλικιωμένους.

42 Τήρησε αυστηρά τον **Κ.Ο.Κ.** και στις διαβάσεις «Πελεκάνου»*.

Άλλοι χρήστες του δρόμου

43 Να προσέχεις όταν πλησιάζεις σε ζώα. Ν' αφήνεις σ' αυτά αρκετό χρόνο για να μετακινηθούν. Οι ξαφνικοί ήχοι τρομάζουν τα ζώα, γι' αυτό μη χρησιμοποιείς το κουδούνι.

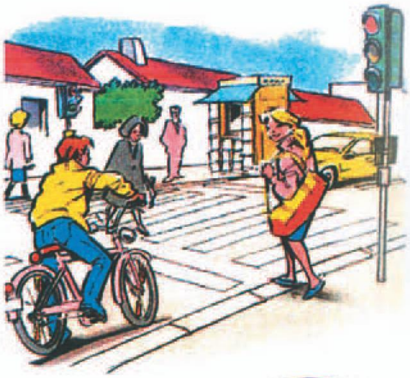

Ποδηλατόδρομος

44 Σε περίπτωση που υπάρχει δρόμος αποκλειστικά για ποδήλατα, να τον χρησιμοποιείς.

Υ.Μ.Ε. 70 βήματα με οδική ασφάλεια, Αθήνα, 1993

Γράψτε την πρώτη και την τελευταία οδηγία στον πληθυντικό αριθμό κάνοντας τις κατάλληλες αλλαγές:

40 ....

....

....

....

44 ....

....

....

....

*διάβαση πελεκάνου: διάβαση με σηματοδότη που ενεργοποιεί ο πεζός με ένα κουμπί για να περάσει απέναντι.

Ένα αλλιώτικο Πάρκο!

1 Συζητήστε στις ομάδες σας για τη σημασία των παρακάτω σημάτων. Γράψτε τώρα κάτω από κάθε πινακίδα τη σημασία της.

2 Υπάρχουν σήματα ακόμα και για τους Αϊ-Βασίληδες!!!

- Σχεδιάστε και εσείς τα δικά σας πρωτότυπα σήματα και παρουσιάστε τα στην τάξη.

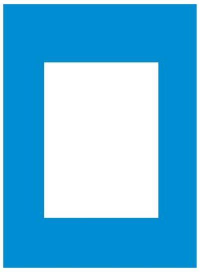

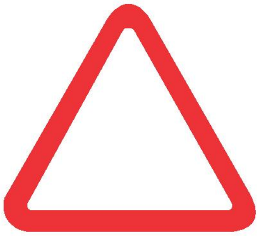

- Γράψτε κάτω από κάθε σήμα τη σημασία του.

Ένα Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής... στην αυλή του σχολείου σας!

3

- Συζητήστε στην τάξη πώς θα μπορούσατε, με τη βοήθεια του Συλλόγου Γονέων, να οργανώσετε στην αυλή του σχολείου σας μια μέρα με θέμα: **«Οδηγώ το ποδήλατό μου με ασφάλεια».**
- Φτιάξτε με χαρτόνια σήματα οδικής κυκλοφορίας.
- Ετοιμάστε φυλλάδια με τους βασικούς κανόνες που πρέπει να ξέρουν και να τηρούν οι ποδηλάτες και μοιράστε τα σε όλους τους μαθητές του σχολείου σας.
- Δημιουργήστε ένα μικρό Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής στην αυλή του σχολείου σας.
- Α, και μην ξεχάσετε! Κάποιος πρέπει να αναλάβει το ρόλο του τροχονόμου.

Θυμηθείτε τις συμβουλές

του

για τους ποδηλάτες

Η Ραλλού σάς δείχνει παρακάτω μερικά από τα καθήκοντα ενός τροχονόμου:

✓ η ρύθμιση της κυκλοφορίας,

✓ η ενημέρωση των οδηγών,

✓ η τιμωρία των απρόσεχτων οδηγών,

✓ η αφαίρεση των πινακίδων κυκλοφορίας στους παραβάτες του ΚΟΚ,

✓ η διακοπή της κυκλοφορίας σε περίπτωση ατυχήματος,

✓ ο έλεγχος της άδειας οδήγησης των οδηγών.

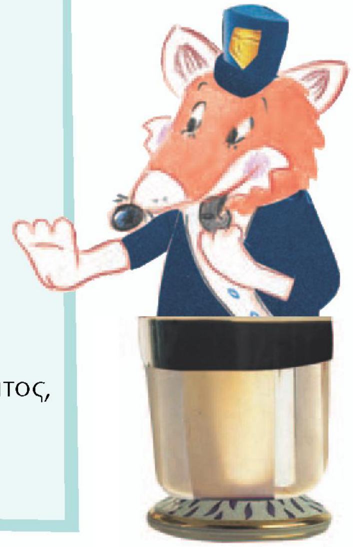

Άρα, το παιδί που θα αναλάβει το ρόλο του τροχονόμου θα πρέπει να:

✓ ρυθμίζει την κυκλοφορία

✓ ....

✓ ....

✓ ....

✓ ....

✓ ....

Ρόδα είναι και γυρίζει

1 Η Σταματία ήταν μπροστά στο ατύχημα του αδελφού της, του Γρηγόρη. Το είδε και στη συνέχεια το περιέγραψε στους γιατρούς.

Εσείς έτυχε ποτέ να βρεθείτε μπροστά σε ένα ατύχημα που έπαθε κάποιος στο σχολείο, στο σπίτι, στην παιδική χαρά ή στο δρόμο; Περιγράψτε το ατύχημα που είδατε. Οι ερωτήσεις στα συννεφάκια θα σας βοηθήσουν να γράψετε τα γεγονότα με μια σειρά και να χωρίσετε το κείμενό σας σε παραγράφους.

Πότε έγινε;

Πού έγινε;

Τι ακριβώς έγινε;
(πρόσωπα και γεγονότα χωρίς λεπτομέρειες)

Πώς έγινε;
(με ποια σειρά έγιναν τα γεγονότα)

Γιατί έγινε;
(ποια ήταν η αιτία)

Τι έγινε μετά;
(ποιες ήταν
οι συνέπειες)

Τι σκέψεις έκανες
και τι ένιωσες;

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Έγραψα όλα όσα γνώριζα για το ατύχημα;
2. Έγραψα για την αιτία και τις συνέπειες του ατυχήματος;
3. Περιέγραψα τα γεγονότα με τη σειρά που έγιναν;
4. Έγραψα για το πώς ένιωσα;
5. Έκανα παραγράφους;
6. Πρόσεξα την ορθογραφία και τα γράμματά μου;

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1 Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν στις παρακάτω λέξεις και βάλτε τόνο όπου χρειάζεται:

χαρ__τε	π__ρνώ	μιλ__στε	ποδηλάτ__σα
ασφάλ__α	π__ζός	απαγορε__εται	κ__κλοφορία
συζητ__στε	βιαστ__τε	όχ__μα	υποχρε__τικός
π__ρνω	τροχ__α	ρ__θμίζω	στα__ροδρόμι
ατ__χημα	χαρ__στε	γεμ__στε	πιαστ__τε

2 Διακρίνετε τα είδη των παρακάτω προτάσεων και σημειώστε δίπλα από κάθε πρόταση: **Α** για τις απλές, **Σ** για τις σύνθετες και **Ε** για τις ελλειπτικές.

Τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια και τα μήλα είναι φρούτα.	
Η θεία μου είναι νοσοκόμα.	
Καλή όρεξη!	
Το πούπουλο είναι ελαφρύ και απαλό.	
Σταματήστε αμέσως.	
Οι γονείς συζητούν με τα παιδιά τους.	

3 Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων βάζοντας τα ουδέτερα ουσιαστικά που είναι στην παρένθεση στην κατάλληλη πτώση και στον κατάλληλο αριθμό:

- Μου αρέσει το χρώμα του .... (φόρεμα) σου.
- Η γιαγιά μού έλεγε ότι είχε να ταΐσει πέντε .... (στόμα).
- Τα κοινόχρηστα της πολυκατοικίας τα πληρώνουν οι ένοικοι όλων των .... (διαμέρισμα).
- Στις τελευταίες ανασκαφές βρέθηκε το κεφάλι του .... (άγαλμα) του Διονύσου.
- Ο θείος Γιάννης είναι άνθρωπος των .... (γράμμα).
- Το .... (χρώμα) του ουρανού είναι γαλανό.
- Τα .... (όνομα) των μαθητών είναι γραμμένα στην τελευταία σελίδα του .... (πρόγραμμα) της σχολικής γιορτής.

4 Γράψτε την παρακάτω οδηγία για τους ποδηλάτες στον πληθυντικό αριθμό.

«Να προσέχεις όταν πλησιάζεις σε ζώα. Να αφήνεις σε αυτά αρκετό χρόνο για να μετακινηθούν. Οι ξαφνικοί ήχοι τρομάζουν τα ζώα. Γι' αυτό, μη χρησιμοποιείς το κουδούνι».

....

....

....

....

5 Στις παρακάτω οδηγίες χρησιμοποιούνται ρήματα: α) στην οριστική, β) στην υποτακτική και γ) στην προστακτική έγκλιση. Βρείτε ποια έγκλιση χρησιμοποιείται σε κάθε οδηγία και γράψτε την στις άλλες δυο εγκλίσεις.

- Προσέχουμε ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά και τους ηλικιωμένους.

....

....

- Να σταματάτε στις διαβάσεις για να περάσουν οι πεζοί.

....

....

- Καθίστε στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου σωστά δεμένοι με τη ζώνη ασφαλείας.

....

....

....

....

6 Γράψτε μία πρόταση για καθεμιά από τις λέξεις «παίζω», «πεζός», «παίρνω» και «περνώ».

....

....

....

....

6 Ενότητα

Ιστορίες παιδιών

Κορίτσι

1 Στο τραγούδι του το κορίτσι λέει: «μπαίνω μέσα **στον** μπαξέ ... πέφτω πάνω **στη** ροδιά». Παρατηρήστε το τελικό **(ν)** στις λέξεις **στον** και **στη** και η Ραλλού θα σας βοηθήσει να θυμηθείτε πότε γράφουμε το τελικό **ν** στις λέξεις.

Μερικές λέξεις άλλοτε διατηρούν το τελικό **ν** και άλλοτε όχι. Οι λέξεις αυτές είναι:
- Τα άρθρα **το(ν), τη(ν), ένα(ν)**
- Το αριθμητικό **ένα(ν)**
- Η προσωπική αντωνυμία **αυτή(ν) - τη(ν)**
- Οι άκλιτες λέξεις **δε(ν), μη(ν).**

Οι λέξεις αυτές διατηρούν το τελικό **ν** όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από:
- τα φωνήεντα: **α, ε, η, ι, ο, υ, ω**
- τα σύμφωνα: **κ, π, τ**
- τα δίψηφα σύμφωνα: **μπ, ντ, γκ, τσ, τζ**
- τα διπλά σύμφωνα: **ξ, ψ**

Διατηρούν πάντα το τελικό **ν**:
- το επίρρημα **σαν**
- η προσωπική αντωνυμία **αυτόν** - **τον**
- η αόριστη αντωνυμία **έναν**

2 Ο Ρώσος συνθέτης Σεργκέι Προκόφιεφ έγραψε ένα μουσικό παραμύθι για παιδιά με ήρωα τον Πέτρο. Ο Πέτρος είναι ένα μικρό αγόρι που ζει σε ένα σπίτι μέσα στο δάσος. Κυκλώστε τη σωστή φράση μέσα στις παρενθέσεις, γράψτε την στα κενά και διαβάστε πώς αρχίζει το παραμύθι:

«Ένα όμορφο πρωινό, ο Πέτρος αποφάσισε να παίξει στο λιβάδι πίσω από .... (την μάντρα, τη μάντρα) του σπιτιού του. Άνοιξε .... (τη ξύλινη, την ξύλινη) αυλόπορτα και βγήκε .... (στην λιακάδα, στη λιακάδα). Ο φιλαράκος του, το μικρό πουλί, τραγουδούσε ευτυχισμένο στο πιο ψηλό κλαδί ενός μεγάλου δέντρου.

Ακριβώς εκείνη .... (τη στιγμή, την στιγμή), ο Πέτρος άκουσε πίσω του .... (έναν δυνατό, ένα δυνατό) θόρυβο. Αργά, σεινάμενη-κουνάμενη, η πάπια διέσχισε το λιβάδι και πλησίασε .... (την λιμνούλα, τη λιμνούλα). Έπειτα μ' ένα πέταγμα βρέθηκε μέσα στο νερό. Γύρισε και φώναξε .... (στο Πέτρο, στον Πέτρο): «Έλα, Πέτρο, να κολυμπήσεις κι εσύ, ... (μην φοβάσαι, μη φοβάσαι) .... (δε παγώνεις, δεν παγώνεις). Το πρωινό μπάνιο είναι το καλύτερο».

Προκόφιεφ Σεργκέι, Ο Πέτρος κι ο Λύκος, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα, 1999 (διασκευή)

Το μεγάλο μυστικό

1 Η περιπέτεια άρεσε στην παρέα των παιδιών τόσο όσο και η σκανταλιά. Ο Μάρκος διηγείται μία από τις σκανταλιές τους.

Συμπληρώστε στο παρακάτω κείμενο τα ρήματα που βρίσκονται στις παρενθέσεις σε χρόνο **αόριστο** για να την ανακαλύψετε.

Ο αρχηγός .... (δίνω) συμβουλές στο Δημήτρη και αυτός, αφού .... (βγάζω) ένα μεγάλο βότσαλο από την τσέπη του, το .... (ρίχνω) με όλη του τη δύναμη προς τη χουρμαδιά. Ο τόπος .... (γεμίζω) με το χρυσαφένιο καρπό. Όμως, για κακή του τύχη, οι περισσότεροι χουρμάδες .... (πέφτω) μέσα στην αυλή του γειτονικού σπιτιού. Με γρήγορες κινήσεις .... (μαζεύω) όσους μπορούσε και .... (γυρίζω) καμαρωτός πίσω στην παρέα.

2 Ο Δημήτρης δεν κατάφερε να μαζέψει αρκετούς χουρμάδες για όλα τα παιδιά. Ο αρχηγός της ομάδας δίνει συμβουλές στο Μάρκο για το πώς αυτός θα τα καταφέρει καλύτερα.

Συμπληρώστε τα ρήματα των παρενθέσεων σε χρόνο **συνοπτικό μέλλοντα** για να διαβάσετε τι του είπε.

«...... σου .... (δίνω) αυτό το μεγάλο βότσαλο και εσύ με τη σειρά σου .... (φτάνω) κοντά στη χουρμαδιά και ...... το .... (ρίχνω) με όλη σου τη δύναμη. Μ' αυτόν τον τρόπο οι χουρμάδες...... .... (πέφτω) στο έδαφος. Εσύ ...... τους .... (μαζεύω), όσο πιο γρήγορα μπορείς, και .... (γυρίζω) αμέσως πίσω στην παρέα προσέχοντας να μη σε δει κανείς. Αν τα καταφέρεις, ... σου .... (χαρίζω) την πετονιά μου».

3 Ο αδελφός του Μάρκου, που ήταν μικρότερος, άκουσε τη διήγηση του αδερφού του και δεν κατάλαβε τη φράση «... το **ημίφως** της σπηλιάς». Έψαξε στο λεξικό και βρήκε ότι η λέξη ημίφως σημαίνει το λιγοστό φως, το μισοσκόταδο. Είναι σύνθετη και σχηματίζεται από το ημι- που δηλώνει ότι κάτι είναι μισό ή δεν έχει ολοκληρωθεί και το ουσιαστικό φως.

Βοηθήστε τον να συμπληρώσει τις παρακάτω προτάσεις διαλέγοντας, από τις λέξεις που είναι στο συννεφάκι, την κατάλληλη κάθε φορά.

ημιευθεία, ημίχρονο, ημιώροφος, ημίθεος

Αν δυσκολευτείτε με τη σημασία των λέξεων μπορείτε να συμβουλευτείτε και εσείς το λεξικό σας.

- Ο Ηρακλής ήταν ένας από τους .... της ελληνικής μυθολογίας.
- Μια .... έχει αρχή αλλά δεν έχει τέλος.
- Στο δεύτερο .... η ομάδα μας ήταν καλύτερη και κέρδισε τον αγώνα.
- Στον .... της διπλανής πολυκατοικίας υπάρχουν πολλά γραφεία.

4 Γράψτε στο τετράδιό σας μια περιπέτεια που έχετε ζήσει και σας φόβισε πολύ. Οι ερωτήσεις στα συννεφάκια θα σας βοηθήσουν. Κατόπιν, διαβάστε το κείμενό σας στην τάξη έτσι ώστε να μεταδώσετε την αγωνία σας στους συμμαθητές σας.

1. Πού και πότε συνέβησαν αυτά που διηγείστε;
2. Ποια πρόσωπα πήραν μέρος στην ιστορία;
3. Ποιο ήταν το πρόβλημα;
4. Ποια εμπόδια παρουσιάστηκαν;
5. Πώς νιώσατε και τι σκεφτήκατε κατά τη διάρκεια της περιπέτειάς σας;
6. Τι κάνατε; Πώς αντιδράσατε;
7. Ποιες ήταν οι συνέπειες των πράξεών σας;
8. Τι άλλο συνέβη που δεν το περιμένατε;
9. Ποιο ήταν το τέλος της περιπέτειάς σας;

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Περιέγραψα την περιπέτειά μου με λεπτομέρειες;
2. Έγραψα για το πώς ένιωσα;
3. Χρησιμοποίησα διαλόγους για να γίνει πιο ζωντανή η διήγησή μου;
4. Είναι το τέλος της διήγησής μου ενδιαφέρον;
5. Περιέγραψα τα γεγονότα με τη σειρά που έγιναν;
6. Χρησιμοποίησα ρήματα σε χρόνο παρατατικό και αόριστο;
7. Χώρισα το κείμενό μου σε παραγράφους;
8. Πρόσεξα την ορθογραφία και τα γράμματά μου;

Ο αδελφός της Ασπασίας

1 Την ιστορία μάς τη διηγείται ο Δαμιανός σε μια σελίδα από το ημερολόγιό του.

Συζητήστε τι νομίζετε ότι έγραψε η Ασπασία την ίδια μέρα στο ημερολόγιό της όταν βρήκε το Δαμιανό μέσα στο δωμάτιο να πειράζει τα πράγματά της.

Να έχετε στο νου σας συνέχεια ότι γράφει η Ασπασία.

Δουλέψτε σε ομάδες και επιλέξτε να διηγηθείτε το επεισόδιο στο δωμάτιο της Ασπασίας από τη ματιά ενός άλλου προσώπου της ιστορίας.

- Πώς θα το περιέγραφε ο μπαμπάς;
- Πώς θα το περιέγραφε η μαμά;
- Πώς θα το περιγράφατε εσείς;

2 Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και βάλτε στα κενά το ρήμα κάθομαι στο σωστό του τύπο.

Ο Δαμιανός .... στο ίδιο θρανίο με το Θοδωρή. Και στην Τρίτη τάξη τα παιδιά .... μαζί. Η δασκάλα είπε όμως στα παιδιά ότι θα αλλάξουν θέσεις για το δεύτερο τρίμηνο. Τα παιδιά, που .... μέχρι τώρα στις μπροστινές θέσεις, μετά τα Χριστούγεννα .... στις τελευταίες. Ο Δαμιανός ελπίζει ότι του χρόνου .... πάλι μαζί με το φίλο του.

3 Ο Δαμιανός πήρε κάποιες «Μεγάλες Αποφάσεις». Υποσχέθηκε κρυφά στον εαυτό του να γίνει καλύτερος. Βάλτε τα ρήματα της παρένθεσης στον **εξακολουθητικό μέλλοντα** για να διαβάσετε τις Μεγάλες Αποφάσεις του:

- Αποφασίζω να φτιάξω το γραφικό μου χαρακτήρα κι έτσι τα γράμματά μου .... (διαβάζω) πιο εύκολα, ακόμα και από μένα τον ίδιο!
- Το μεσημεριανό φαγητό .... (ετοιμάζομαι) από τη μητέρα αλλά το τραπέζι .... (στρώνομαι) από εμένα χωρίς γκρίνιες.
- .... (είμαι) πιο τακτικός με τα πράγματά μου. .... (τοποθετώ) τα βιβλία στα ράφια, ... (τακτοποιώ) τα παπούτσια και τα ρούχα στις ντουλάπες. Έτσι, δε .... (κουράζομαι) η μαμά μου κι εγώ να ψάχνουμε για να βρούμε τα πράγματά μου στο μπαλκόνι ή κάτω από τα σεντόνια μου.

4 Συμπληρώστε τις καταλήξεις των ρημάτων με το σωστό τύπο -**τε** ή -**ται** για να μάθετε τι γίνεται κάθε βράδυ στο σπίτι των παιδιών.

Όταν όλη η οικογένεια της Ασπασίας κάθε___ στο σαλόνι για να δει τηλεόραση, συχνά υπάρχουν διαφωνίες.

— Εσείς θέλε___ να βλέπε___ όλο ειδήσεις, παραπονιούνται τα παιδιά.

— Κι εσείς να παρακολουθεί___ όλο κινούμενα σχέδια, απαντά ο μπαμπάς.

— Αυτή η σειρά παίζε___ χρόνια και δε θέλω να τη χάσω με τίποτα, λέει η γιαγιά.

— Με τους τσακωμούς δε γίνε___ τίποτα, είπε η μαμά και όπως πάντα βρήκε τη λύση! Να δουν όλοι μια ελληνική ταινία.

Όταν γράφετε να προσέχετε πώς γράφεται η κάθε λέξη!

Ο εξάχρονος ήρωας της Ορλεάνης

1 Στο επόμενο τεύχος της σχολικής εφημερίδας αποφασίσατε να δημοσιεύσετε άρθρα με ενδιαφέρον και πρωτότυπο περιεχόμενο. Η Ραλλού, για να σας βοηθήσει, βρήκε και έκοψε δύο άρθρα από την εφημερίδα αλλά μέσα στη βιασύνη της ξέχασε να κόψει και τους τίτλους τους.

Διαβάστε τα άρθρα και δώστε εσείς έναν τίτλο που ταιριάζει.

Θυμηθείτε ότι ένας **τίτλος** πρέπει να είναι σύντομος αλλά και εντυπωσιακός!

....

Τέσσερις φορές την εβδομάδα, οι Κενυάτες βιβλιοθηκάριοι Τζόζεφ και Σάμιουελ μαζί με τους βοηθούς τους φορτώνουν τρεις καμήλες με 750-800 βιβλία από τη βιβλιοθήκη της πόλης Γκαρίσα και αρχίζουν ένα μακρινό και δύσκολο ταξίδι.

Σκοπός τους είναι να μεταφέρουν τα βιβλία στα απομονωμένα χωριά της ανατολικής Κένυας, όπου τα περιμένουν με λαχτάρα εκατοντάδες παιδιά αλλά και μεγάλοι. Για τα παιδιά, αυτά τα βιβλία είναι μικρά «παράθυρα» που τους επιτρέπουν να μάθουν για άλλους κόσμους, άλλους πολιτισμούς και άλλες συνήθειες.

Περιοδικό «Τα Σαΐνια», Σεπτέμβριος 2005 (διασκευή)

Προφανώς κάτι μας λένε τα κατοικίδιά μας αλλά τι είναι αυτό; Συνήθως βγάζουμε διάφορα συμπεράσματα για το τι μπορεί να σκέφτονται όταν μας κοιτούν στα μάτια και νιαουρίζουν ή όταν βγάζουν διάφορους ήχους. Τι είναι όμως ακριβώς αυτό που λένε; Και τι θα λέγατε εάν υπήρχε μια συσκευή που θα μεταφράζει όλα αυτά τα νιαουρο- και γαβγο- λογάκια;

Μια ιαπωνική εταιρία παιχνιδιών κατασκεύασε μια συσκευή η οποία «μεταφράζει» τις γατο-λέξεις σε ανθρωπολέξεις! Η συσκευή, σύμφωνα με τους κατασκευαστές, θα μεταφράζει τους ήχους της γάτας σε ανθρώπινες φράσεις, όπως : «δε μου αρέσει αυτό», «πού μπορώ να ξύσω τα νύχια μου»; κτλ.

Πολύ θα θέλαμε μια συσκευή που να μεταφράζει στις γάτες και στους σκύλους αυτά που λέμε εμείς, π.χ. «όχι εκεί τα νύχια», «όχι, όχι την παντόφλα»,... Θα γινόταν σίγουρα ένας πραγματικά ενδιαφέρον διάλογος που θα μας έφερνε πιο κοντά ή πιο μακριά...

www.thelo.gr/funny_news.asp?action=details&article=195

2 Πάρτε μέρος στο διαγωνισμό που κάνει η τοπική εφημερίδα για το καλύτερο σχολικό άρθρο. Το βραβείο είναι μια ξενάγηση σε μια μεγάλη εφημερίδα για να γνωρίσετε από κοντά τους χώρους και τον τρόπο που δουλεύουν οι δημοσιογράφοι.

Εργαστείτε σε ομάδες. Η Ραλλού θα βοηθήσει να κερδίσει η τάξη σας το βραβείο. Ακολουθήστε τις συμβουλές της και... καλή επιτυχία!

1. Σχεδιάζω πώς θα γράψω το άρθρο

Διαλέξτε ένα θέμα:
Γράψτε για ένα θέμα που είναι σημαντικό, ενδιαφέρον ή ασυνήθιστο, έτσι ώστε κάποιος να θέλει να το διαβάσει.

π.χ. Ένας σχολικός αγώνας.
Μια επίσκεψη με το σχολείο στο μουσείο με απρόβλεπτη εξέλιξη.
Η επίσκεψη ενός σημαντικού προσώπου στο σχολείο.

Αν χρειαστείτε περισσότερες πληροφορίες, αναζητήστε τες σε διάφορες πηγές (έντυπα, συνεντεύξεις, διαδίκτυο, κ.ά.).

2. Γράφω το άρθρο

Γράψτε την αρχή του άρθρου:
Ξεκινήστε με την πιο σημαντική ή ενδιαφέρουσα πληροφορία.
Γράψτε το κύριο μέρος του άρθρου σας:
Γράψτε περισσότερα για την αρχική πληροφορία απαντώντας στις ερωτήσεις: πού, πώς, ποιος, πότε, τι.
Γράψτε το τέλος του άρθρου:
Προσπαθήστε να κάνετε τους αναγνώστες σας να σκεφτούν ή να προβληματιστούν για κάτι.

Για να τραβήξετε την προσοχή του αναγνώστη, συνοδέψτε το άρθρο σας με μια φωτογραφία που να ταιριάζει με το περιεχόμενό του. Γράψτε μια λεζάντα που να περιγράφει τη φωτογραφία.

3. Βελτιώνω το άρθρο και το ξαναγράφω στο τετράδιό μου

Ξανακοιτάξτε όσα έχετε γράψει:
Σιγουρευτείτε ότι έχετε συμπεριλάβει στο άρθρο σας όλες τις σημαντικές πληροφορίες.
Ελέγξτε για απροσεξίες και λάθη:
Σιγουρευτείτε ότι :

α) αν στο άρθρο σας υπάρχουν κύρια ονόματα, τα έχετε γράψει σωστά,

β) αν χρησιμοποιήσατε τα λόγια κάποιου προσώπου, τα βάλατε σε εισαγωγικά.

Διορθώστε τυχόν ορθογραφικά λάθη και, αν χρειαστεί, ζητήστε βοήθεια από το δάσκαλό σας.

4. Δίνω έναν τίτλο στο άρθρο

Βρείτε έναν τίτλο για το άρθρο σας, σύντομο και ελκυστικό.

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1 Συμπληρώστε το σταυρόλεξο:

1. Εκεί γράφουμε τις νότες της μουσικής.
2. Βρίσκονται στο Ιόνιο πέλαγος.
3. Ακολουθεί το εικοστό ένατο.
4. Έτσι λέγεται η λέξη με δύο συλλαβές.
5. Είναι η σελίδα πριν από τη δέκατη.
6. Αυτή τη σειρά έχει ο μήνας Αύγουστος.

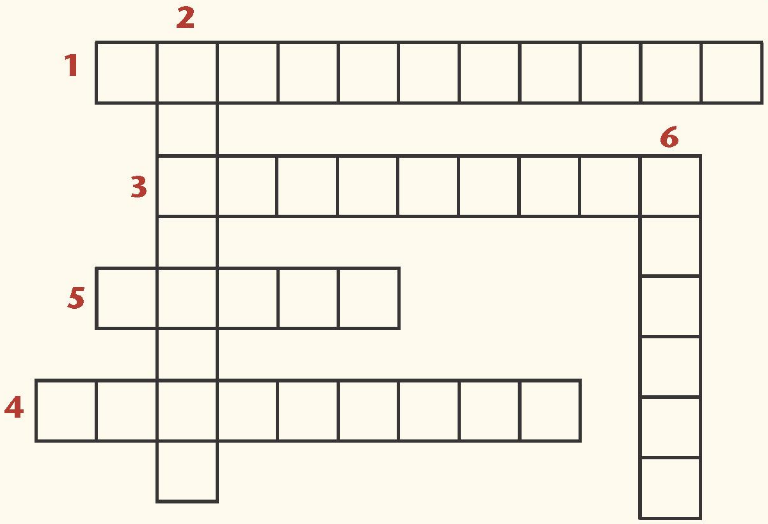

2 Συμπληρώστε τα άρθρα που λείπουν προσέχοντας το τελικό (**ν**):

Η βαβυλωνία

Μαζεύτηκαν τα παιδιά
.... αυλή να παίξουν.
Τι παιχνίδι άραγε
να πρωτοδιαλέξουν;

Ένας θέλει το κρυφτό
Άλλος .... μπερλίνα.
Παίζουμε κυνηγητό;
Όχι, ... ψιψίνα

Θέλετε τ' αγάλματα;
.... μακριά γαϊδούρα;
.... τυφλόμυγα, το μπιζ,
το ρολόι,.................... σβούρα;

Παίζουμε .... βασιλιά;
Όχι, ... κρεμάλα;
Προτιμώ ποδόσφαιρο,
πέτα μου .... μπάλα.

Παίρνω αμπάριζα, παιδιά,
ποπό φασαρία!
Κι ένας άλλος: Παίζουμε
.... βαβυλωνία;

Κι ο μικρός χωρατατζής
πήρε πάλι φόρα:
Και τι παίζουμε, κουτέ,
τάχα τόσην ώρα;

Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά: Ντίνα Χατζηνικολάου, Παίζουμε;, εκδ. Αστήρ, Αθήνα, 2005

3 Στις παρακάτω προτάσεις τα ρήματα είναι σε χρόνο ενεστώτα. Ξαναγράψτε τις προτάσεις βάζοντας τα ρήματα πρώτα στο «χτες» χρησιμοποιώντας τον **αόριστο** και μετά στο «αύριο» χρησιμοποιώντας το **συνοπτικό μέλλοντα:**

- Ο Δημήτρης μαθαίνει την ορθογραφία του.

  ....

  ....

- Οι μαθητές λύνουν τα προβλήματα των μαθηματικών.

  ....

  ....

- Τα παιδιά ψαρεύουν στην άκρη του λιμανιού.

  ....

  ....

- Νίκο, τελειώνεις τα μαθήματά σου;

  ....

  ....

- Ψάχνουμε για αχινούς στην είσοδο της σπηλιάς.

  ....

  ....

4 Συμπληρώστε στο κείμενο τα κενά, με τον κατάλληλο χρόνο των ρημάτων που είναι στην παρένθεση, για να διαβάσετε μια «Μεγάλη Απόφαση» του Δαμιανού:

Ο Δαμιανός τώρα ετοιμάζεται μόνος του κάθε πρωί για το σχολείο. Αυτό όμως δε γινόταν πάντα. Όταν ήταν μικρός .... (ντύνομαι), ... (πλένομαι) και .... (χτενίζομαι) με τη βοήθεια της μητέρας του.
Όταν έγινε οχτώ χρονών πήρε την «Μεγάλη Απόφαση» ότι από εδώ και πέρα .... (ντύνομαι), ... (πλένομαι) και .... (χτενίζομαι) μόνος του.

7 Ενότητα

Η Ελιά

Η Ελιά

1 Στο ποίημα «Η Ελιά» ο ποιητής Κωστής Παλαμάς παρουσιάζει την ελιά να μιλάει σαν άνθρωπος. Χρησιμοποιεί δηλαδή μια **προσωποποίηση**.

Ένας ποιητής χρησιμοποιεί την προσωποποίηση για να δώσει ανθρώπινα χαρακτηριστικά σε ζώα ή πράγματα.

Σε πολλά παραμύθια σίγουρα έχετε ακούσει δέντρα ή ζώα να μιλούν και να συμπεριφέρονται όπως εμείς οι άνθρωποι.

- Φτιάξτε κάτι πρωτότυπο για τη γωνιά της φύσης στην τάξη. Πάρτε μια φανταστική συνέντευξη από το αγαπημένο σας δέντρο, γράψτε την σε ένα φύλλο χαρτιού και διακοσμήστε την με ζωγραφιές ή φωτογραφίες του δέντρου.
- Σκεφτείτε ποιες ερωτήσεις θα κάνατε στο δέντρο που θα διαλέξετε.

Η Ραλλού θέλει να σας βοηθήσει και σας προτείνει κάποιες ερωτήσεις που δεν πρέπει να ξεχάσετε να κάνετε.

1. Πού μεγάλωσε;
2. Πώς είναι ο κορμός και πώς ο καρπός του;
3. Τι χρώμα έχουν τα φύλλα του;
4. Τι σκέφτεται και τι νιώθει για τους ανθρώπους και για τα άλλα δέντρα;
5. Έχει ακούσει κάποια ιστορία από τα πουλιά που κάθονται στα κλαδιά του;

2 Χωριστείτε σε ομάδες και αναζητήστε:

- στο βιβλίο των Θρησκευτικών της Γ' τάξης (σελ. 47), στο μάθημα «Η κιβωτός της αγάπης», την ιστορία του κατακλυσμού του Νώε. Διαβάστε στην τάξη την περιγραφή της σκηνής όπου το περιστέρι επέστρεψε με το φύλλο ελιάς στο στόμα του,
- στο διαδίκτυο, στην ιστοσελίδα www.oliveoil.gr, πληροφορίες για την ελιά και το ελαιόλαδο.

3 Ξαναγράψτε τις παρακάτω προτάσεις βάζοντας απόστροφο, όπου χρειάζεται:

- Η θεία μου, που κατάγεται **από την** Άμφισα, **μου έφερε** ένα βάζο ελιές που **μου αρέσουν** πολύ.

....

....

- Πόσο **θα ήθελα να ήμουν** στο χωριό όταν ο παππούς μαζεύει τις ελιές!

....

....

- **«Πάρε το** βιβλίο σου **από το** τραπέζι της κουζίνας γιατί έχει χυθεί λάδι», **μου είπε** η μαμά ανήσυχη.

....

....

- Ο αδερφός μου, όπως **και εγώ,** τρελαίνεται να κρύβεται **μέσα στην** κουφάλα της γέρικης ελιάς.

....

....

Ευγένιος Τριβιζάς, Η Δέσποινα και το περιστέρι, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003

Οι μύθοι και η ελιά

1 «Στις **<u>γιαγιάδες</u>** αρέσει να διηγούνται ιστορίες στα εγγόνια τους. Το ίδιο και της **<u>γιαγιάς</u>** μου. Χθες το βράδυ μού είπε ένα μύθο για την **<u>ελιά</u>**. Μου είπε ακόμα ότι στο χωριό της υπάρχουν δυο **<u>ελιές</u>** που ζουν πάνω από 200 χρόνια».

Βάλτε τις υπογραμμισμένες λέξεις στον παρακάτω πίνακα και συμπληρώστε τον:

	Ενικός αριθμός		**Πληθυντικός αριθμός**	
Ονομ.	η ελιά	η γιαγιά	οι ελιές	οι γιαγιάδες
Γεν.				
Αιτ.				
Κλητ.				

Μάθετε τα μικρά μυστικά που ήξερε η γιαγιά για τα δέντρα συμπληρώνοντας τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τη λέξη που είναι στην παρένθεση, αφού κάνετε τις αλλαγές που χρειάζονται:

Οι αρχαίοι Έλληνες έκοβαν κλαδιά .... και μ' αυτά στεφάνωναν τους νικητές των Ολυμπιακών αγώνων. *(αγριελιά)*

Τα ξύλα των .... δε σαπίζουν στο νερό αλλά σκληραίνουν και παίρνουν ένα μαύρο χρώμα. *(βελανιδιά)*

Τα κλαδιά της .... κρέμονται προς τα κάτω, σαν μακριά μαλλιά κοπέλας που κλαίει, γι' αυτό την ονομάζουν «κλαίουσα». *(ιτιά)*

Το φύλλωμα της .... γίνεται τόσο πλούσιο που στον ίσκιο της μπορούν να σταθούν εκατό άνθρωποι. *(καστανιά)*

Νίκος & Μαρία Ψιλάκη-Ηλίας Καστανάς,
«The olive wreath», εκδ. Καρμάνωρ, Ηράκλειο, 1999

2 Τι θα γινόταν άραγε αν η θεά Αθηνά δεν είχε κερδίσει το διαγωνισμό για την κυριαρχία της Αττικής; Τι θα γινόταν στην Αθήνα αν δεν υπήρχε η ελιά και το λάδι; Σκεφτείτε πώς θα φωτίζονταν οι δρόμοι και τα σπίτια των ανθρώπων, με τι θα στεφάνωναν τους Ολυμπιονίκες, και το σπουδαιότερο, πώς θα μαγείρευαν τα φαγητά τους. Βέβαια, από την άλλη μεριά, θα υπήρχαν καταρράχτες στην Ακρόπολη, πηγές και πηγάδια παντού και η Αττική θα είχε γεμίσει λίμνες και ορυζώνες.

Ξαναγράψτε στο τετράδιό σας το μύθο του Ποσειδώνα και της Αθηνάς με τέτοιο τρόπο ώστε νικητής να βγαίνει ο Ποσειδώνας.

3 Από το μύθο «η ελιά του Αρισταίου» γνωρίσαμε ποιος ήταν ο Αρισταίος. Συμπληρώστε στον παρακάτω πίνακα όσες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε γι' αυτόν μέσα στο κείμενο. Φτιάξτε μετά και τη δική σας ταυτότητα και συγκρίνετέ την μ' αυτήν του Αρισταίου.

	Ζωγραφιά του Αρισταίου
Όνομα	
Επώνυμο	
Όνομα πατέρα	
Όνομα μητέρας	
Τόπος γέννησης	
Τόπος κατοικίας	
Επάγγελμα	

	Φωτογραφία παιδιού
Όνομα	
Επώνυμο	
Όνομα πατέρα	
Όνομα μητέρας	
Ημερ. γέννησης	
Τόπος γέννησης	
Τόπος κατοικίας	
Επάγγελμα	
Ενδιαφέροντα	
Σχέδια για το μέλλον	

Η ελιά στην Ελλάδα και στη Μεσόγειο

1 Η Έλλη, μια μαθήτρια της Δ' τάξης, βρήκε στο διαδίκτυο ένα κείμενο με ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τα μέρη της ελιάς. Όταν όμως το αποθήκευσε χάθηκαν οι παράγραφοι. Βοηθήστε την να χωρίσει το κείμενο σε 5 παραγράφους.
Στην αρχή κάθε παραγράφου σημειώστε το σύμβολο § για να τις ξεχωρίσετε.

Τα μέρη της ελιάς

Η ρίζα της ελιάς προχωρεί πολύ βαθιά στο χώμα και διακλαδίζεται απλωτά προς όλες τις μεριές, ανάμεσα και από πέτρες ακόμα, ώσπου να συναντήσει υγρασία. Η ελιά, με τις βαθιά απλωμένες ρίζες της, στηρίζεται γερά στο χώμα. Δύσκολα ξεριζώνεται. Ο κορμός της ελιάς γίνεται χοντρός, ψηλός και διακλαδίζεται κι αυτός απλωτά. Μπορεί να φτάσει σε ύψος 25-30 μ. Η εξωτερική φλούδα του κορμού είναι ξερή, γκρίζα στα χρώματα και έχει εξογκώματα. Όταν το δέντρο γερνά, ο κορμός σχηματίζει κουφάλες. Τα φύλλα της ελιάς είναι μικρά κι έχουν μικρό μίσχο. Η πάνω επιφάνεια του φύλλου έχει χρώμα ανοιχτό πράσινο και η κάτω ασημένιο. Τα φύλλα βγαίνουν από τα κλαδιά αντίθετα κι έτσι δε σκιάζει το ένα το άλλο. Τα άνθη της ελιάς φυτρώνουν πολλά μαζί (15-25) αλλά δε μυρίζουν. Βγαίνουν από τους βλαστούς της περασμένης χρονιάς. Η ελιά ανθίζει τον Απρίλιο -Μάιο. Ο καρπός, πριν ωριμάσει, έχει χρώμα πράσινο. Ωριμάζοντας παίρνει χρώμα μολυβί ή μαύρο. Οι καρποί της ελιάς αρχίζουν να ωριμάζουν τον Οκτώβριο. Το μάζεμα του καρπού αρχίζει το Νοέμβριο και σε πολλά μέρη διαρκεί ως το Μάρτιο.

Φωτογραφία από τον αρχαιολογικό χώρο της Επιδαύρου. Νίκος & Μαρία Ψιλάκη-Ηλίας Καστανάς, Ο πολιτισμός της ελιάς, εκδ. Καρμάνωρ, Ηράκλειο, 1999.

2 Οι εικόνες δείχνουν πώς παράγεται το λάδι. Παρατηρήστε προσεχτικά τις εικόνες και γράψτε στο τετράδιό σας με λίγα λόγια πώς φτάνει τελικά το λάδι στα ράφια των καταστημάτων. Για κάθε εικόνα γράψτε μια μικρή παράγραφο.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

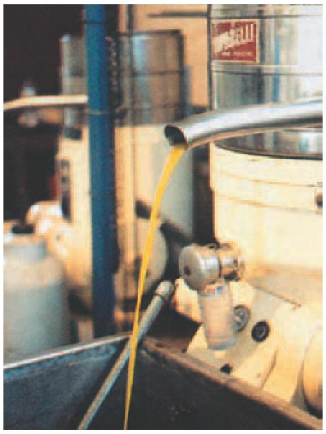

εικόνες από το Περιοδικό «Ελιά & Ελαιόλαδο», εκδ. Άξιον Εκδοτική, Αθήνα

3

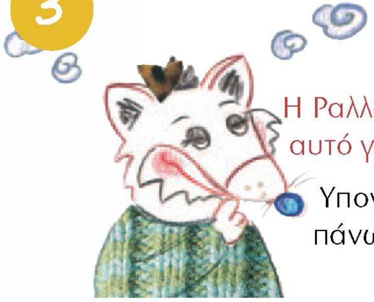

Η Ραλλού από τη βιασύνη της μπέρδεψε τα κύρια με τα κοινά ονόματα. Γι' αυτό γράφει το αρχικό γράμμα με μικρό σ' όλες τις λέξεις.

Υπογραμμίστε τα κύρια ονόματα και κάντε τις απαραίτητες διορθώσεις πάνω στο κείμενο.

«Το λάδι το βρίσκουμε σε πολλές περιοχές της ελλάδας αλλά και άλλων χωρών της μεσογείου όπως της ιταλίας και της ισπανίας. Η φίλη μου, η ζωή, είναι από την καλαμάτα και υποστηρίζει ότι το καλαματιανό λάδι είναι το καλύτερο. Ο φίλος μου όμως, ο αντώνης, που είναι από την κέρκυρα, δε συμφωνεί μαζί της και λέει ότι το κερκυραϊκό λάδι είναι το πιο νόστιμο. Το πάσχα, που φέτος είναι στα μέσα του απρίλη, θα επισκεφτούμε με τους γονείς μου τη θεία μου, την αγγελική, που ζει στα χανιά και που μας έχει υποσχεθεί να μας δείξει μια αιωνόβια ελιά. Αυτά ακούει η σκυλίτσα μου, η σπίθα, και θέλει να έρθει και αυτή μαζί μας».

Μαγειρεύουμε με ελαιόλαδο

1 Τα παιδιά συζήτησαν στην τάξη για το ελαιόλαδο που αποτελεί τη βάση της μεσογειακής διατροφής. Αποφάσισαν λοιπόν να βρουν κι άλλες συνταγές με ελαιόλαδο και να φτιάξουν τον οδηγό υγιεινής μαγειρικής: «*Τρώμε υγιεινά για να ζούμε πολλά χρόνια!*»

Ρωτήστε μαμάδες, μπαμπάδες, γιαγιάδες, παππούδες, ... και συγκεντρώστε τις συνταγές σας σ' ένα φάκελο. Διαβάστε τες στην τάξη και αποφασίστε ποιες από αυτές θα δημοσιευτούν στην εφημερίδα του σχολείου σας.

Γράψτε τη συνταγή του φαγητού ή του γλυκού που σας άρεσε πιο πολύ.

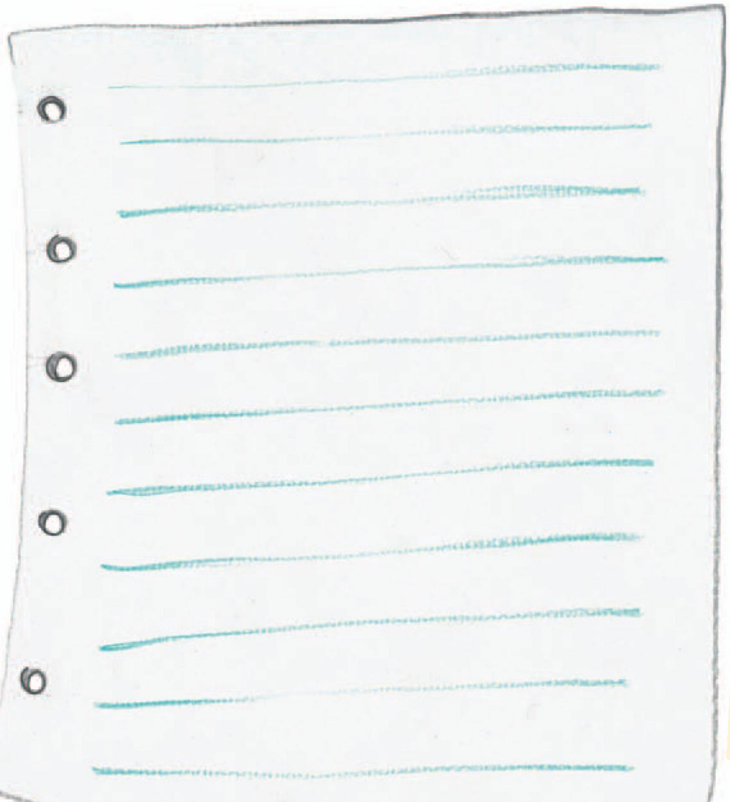

Σε μια συνταγή πρέπει να φαίνονται καθαρά:

α) τα υλικά που θα χρειαστούμε και η ποσότητα που θα χρησιμοποιήσουμε,

β) ο τρόπος που παρασκευάζεται το φαγητό ή το γλυκό μας. Γράφουμε με λεπτομέρειες τα βήματα που θα ακολουθήσουμε, τα μαγειρικά σκεύη που θα χρειαστούμε, το χρόνο και τη θερμοκρασία παρασκευής,

γ) ο τρόπος που θα σερβίρουμε το φαγητό ή το γλυκό μας.

2 Διαβάστε τις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώντας τις χρωματισμένες φράσεις με τις λέξεις που είναι στην παρένθεση:

(λαδομπογιά, λαδιά, λαδί, λαδικό, λαδερά)

- Η αδερφή μου αγόρασε μια μπλούζα **στο χρώμα του λαδιού**.
- Ο Γιάννης έχει **ένα λεκέ από λάδι** στην μπλούζα του.
- Η μητέρα βάζει λάδι στη σαλάτα με το **δοχείο για το σερβίρισμα του λαδιού.**
- Ανάμεσα στα πιο υγιεινά φαγητά είναι αυτά **που μαγειρεύονται με λάδι.**
- Βάψαμε την κουζίνα με **μπογιά που για να φτιαχτεί χρησιμοποιείται λάδι.**

3 Η Ένωση Ελαιοπαραγωγών της περιοχής σας προκήρυξε ένα διαγωνισμό για την πιο πρωτότυπη ετικέτα λαδιού. Όλοι οι μαθητές των δημοτικών σχολείων μπορούν να πάρουν μέρος. Ο νικητής του διαγωνισμού θα δει την ετικέτα του για ένα χρόνο σε όλα τα μπουκάλια της Ένωσης.
Η φαντασία σας αλλά και οι πληροφορίες που βρίσκονται στη διπλανή ετικέτα θα σας βοηθήσουν να φτιάξετε τη δική σας.

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1 Συμπληρώστε στις παρακάτω λέξεις τα γράμματα που λείπουν και τονίστε όπου χρειάζεται.

αμπελ__νας	__εσσαλονίκη	ψήθ__κα	__οσειδώνας
καν__νας	ελ__οτριβείο	__ακεδονίτικο	λαδ__μπογιά
αι__νας	__ύπρος	λαδ__νω	δέθ__κα
ελ__λαδο	λαδ__ρός	ο ε__τός μου	ξεν__νας

2 Συμπληρώστε τα κενά με τον κατάλληλο χρόνο των ρημάτων που είναι στην παρένθεση, για να μάθετε την περιπέτεια του Σάββα στο σπίτι της γιαγιάς.

Την προηγούμενη Κυριακή, η οικογένειά μου κι εγώ .... (βρίσκομαι) με όλους τους συγγενείς μας στο σπίτι της γιαγιάς για να γιορτάσουμε τα γενέθλιά της. Όλοι .... (ξετρελαίνομαι) από τη νοστιμιά των φαγητών της, εκτός από μένα που δεν πρόλαβα σχεδόν να τα δοκιμάσω. Ακόμα δεν είχαμε αρχίσει να τρώμε, όταν, με μια απότομη κίνηση, αναποδογύρισα τη σαλτσιέρα πάνω μου. .... (ντρέπομαι) πολύ. Η μαμά .... (στενοχωριέμαι) γιατί .... (λερώνομαι) το καινούριο μου πουκάμισο και μου είπε να πάω γρήγορα στο μπάνιο να καθαρίσω το λεκέ. Η γιαγιά όμως της είπε ότι, αν θέλει να .... (εξαφανίζομαι) ο λεκές, πρέπει το πουκάμισο να .... (πλένομαι) οπωσδήποτε σε καυτό νερό. Η μαμά πρέμησε αλλά εμένα μου .... (κόβομαι) η όρεξη.
Τώρα όμως που κοιτάω την αναμνηστική φωτογραφία, με βρίσκω πολύ αστείο με τον τεράστιο λεκέ πάνω στο άσπρο μου πουκάμισο και μετανιώνω που δεν απόλαυσα τα φαγητά της γιαγιάς.

3 Αντικαταστήστε, όπου χρειάζεται, το σύνδεσμο «και» με κόμμα για να φτιάξετε ασύνδετα σχήματα:

Οι κούκλες της Μαρίνας

«Η Μαρίνα πρώτη φορά έβλεπε τόσες πολλές κούκλες. Κούκλες που παρίσταναν ανθρώπους από την Κύπρο και την Ελλάδα και την Ευρώπη και την Αφρική και την Ασία και την Αυστραλία και την Αμερική. Στέκονταν όλες στη σειρά, πρώτα οι κούκλες που παρίσταναν παιδάκια και μετά οι κούκλες μαμάδες και οι κούκλες πατέρες και οι κούκλες παππούδες και οι κούκλες γιαγιάδες. Πιο κάτω άλλες κούκλες που παρίσταναν ζώα και πουλιά. Άσπρες αρκούδες και πηδηχτά λαγουδάκια και πολύχρωμα κοκόρια και ξένοιαστα κατσικάκια».

Μιχαλάκη Μαραθεύτη, Παιδική Φιλολογία, Κύπρος, 1979

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

4 Συμπληρώστε το διάλογο της Άννας με τη μητέρα της βάζοντας απόστροφο όπου χρειάζεται στις φράσεις που είναι στις παρενθέσεις:

(να είναι)	— Πού .... τέτοια ώρα η Έλλη; Πώς θα γυρίσει
(μέσα στη)	.... βροχή; Ελπίζω να πήρε ομπρέλα.
(μου είπε) (θα αργήσει)	— Α! .... πως .... λίγο.
(τα Αγγλικά)	Μετά .... θα περνούσε ....
(και από το)	.... σπίτι της Λένας να πάρει ένα βιβλίο.
(να αγοράσεις)	— Εντάξει. Τότε πήγαινε εσύ, σε παρακαλώ, ...
(για αύριο)	ένα μπουκάλι γάλα .... το πρωί.

5 Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις βάζοντας στη σωστή πτώση και στο σωστό αριθμό τις λέξεις που είναι στην παρένθεση:

- Τα παραμύθια .... (οι γιαγιάδες) κοιμίζουν γλυκά τα παιδιά.
- Οι συμβουλές .... (η μαμά) είναι πάντα χρήσιμες.
- Τα αχλάδια είναι οι καρποί .... (η αχλαδιά), τα μήλα .... (η μηλιά) και τα καρύδια .... (η καρυδιά).
- Οι τετράγωνες .... (πλάκα) .... (η αυλή) σκεπάστηκαν από το χιόνι.
- Τα βιβλία είναι η πλουσιότερη πηγή .... (γνώση) για όλους τους ανθρώπους.
- Συχνά η μετάφραση ξένων .... (λέξη) στα ελληνικά είναι πολύ δύσκολη.

6 Παρακάτω διαβάζουμε μία από τις παραγράφους του κειμένου «Η ελιά στην Ελλάδα». Υπάρχουν όμως δύο προτάσεις που δεν ταιριάζουν με το περιεχόμενό της. Βρείτε τες και, αφού τις διαγράψετε, γράψτε δίπλα από την παράγραφο τον τίτλο της.

Την άνοιξη και το καλοκαίρι, η ελιά χρειάζεται υψηλές θερμοκρασίες για να βλαστήσει, να καρπίσει και να ωριμάσει ο καρπός της. Οι παγετοί του φθινοπώρου μπορεί να είναι καταστροφικοί για την ελιά. Αν δεν κλαδευτεί η ελιά, το ύψος της μπορεί να φτάσει και τα 30 μ. Το χειμώνα, η ελιά έχει ανάγκη από μια περίοδο χαμηλών θερμοκρασιών, μεταξύ 7° C και 16° C. Ο δάκος είναι ο μεγαλύτερος εχθρός της ελιάς. Απότομη πτώση της θερμοκρασίας κάτω από -5° C είναι καταστροφική για την καλλιέργειά της.

....

....

....

....

9 Ενότητα

Η παράσταση αρχίζει

Μια περιπέτεια για το Ρωμαίο

1 Την έκφραση «*παίζω θέατρο*» τη χρησιμοποιούμε κυριολεκτικά και μεταφορικά. Γράψτε δυο προτάσεις για να δείξετε τη διαφορά.

....

....

....

....

....

....

2 Στο κείμενο «Μια περιπέτεια για το Ρωμαίο» υπάρχουν αρκετές σύνθετες λέξεις: Κρεβατ**ο**κάμαρες, ποντικ**ό**σπιτο, θεατρ**ο**ϊστορίες, ποντικ**ο**μπαμπάς, κακ**ό**κεφος, αγρ**ό**κτημα που συνδέονται με το φωνήεν -ο. Το φωνήεν αυτό λέγεται συνδετικό.

Χρησιμοποιήστε το για να σχηματίσετε κι άλλες σύνθετες λέξεις:

ανεβαίνω + κατεβαίνω ....

περνώ + διαβαίνω ....

κούκλα + θέατρο ....

νύχτα + πουλί ....

ανάβω + σβήνω ....

σκηνή + θέση ....

3 Διαλέξτε από το σάκο τα κατάλληλα σημεία στίξης και συμπληρώστε το διάλογο του Ρωμαίου με το Τρίτο Κουδούνι, ώστε να διαβαστεί σωστά:

Ααχ Τώρα πρέπει να ξεκουραστώ λίγο Μήπως ψάχνεις κάτι

Ψάχνω για τον κύριο σκηνοθέτη

Σε περιμένει

Όχι γιατί

Γιατί δε νομίζω ότι θα χαρεί και πολύ για τη γνωριμία Αλλά αν επιμένεις τρίτο καμαρίνι αριστερά πίσω από τη σκηνή

Σ' ευχαριστώ

Ο Ρωμαίος προχώρησε στο διάδρομο Πρώτο δεύτερο τρίτο καμαρίνι αριστερά Στεκόταν πια πίσω από την πόρτα του σκηνοθέτη Να τη χτυπήσει ή όχι

4 Συχνά ακούμε, διαβάζουμε και χρησιμοποιούμε τις λέξεις: *παράσταση* και *έργο*. Διαβάστε προσεκτικά τις προτάσεις που ακολουθούν και συζητήστε τι σημαίνουν οι λέξεις με τα πλάγια γράμματα σε κάθε μία από αυτές. Γράψτε και εσείς δικές σας προτάσεις με τις λέξεις αυτές.

- Το Δημοτικό Θέατρο φέτος δίνει *παραστάσεις* για παιδιά κάθε Σάββατο στις 5 μ.μ.

....

- Στα αρχαία αγγεία βρίσκουμε συχνά *παραστάσεις* από γνωστούς μύθους.

....

- Ένα σύγχρονο *έργο* ανεβαίνει στη σκηνή του Εθνικού Θεάτρου.

....

- Η Τζιοκόντα είναι ένα διάσημο *έργο* τέχνης.

....

- Συχνά γίνονται *έργα* για τη συντήρηση των δρόμων.

....

Ένας Αρλεκίνος από χαρτί

1 Πολλές φορές οι ηθοποιοί για να παίξουν κάποιο ρόλο σε μια παράσταση χρησιμοποιούν μάσκες, όπως του Αρλεκίνου και της Κολομπίνας. Παρακάτω θα βρείτε τα υλικά κατασκευής μιας μάσκας.
Προσπαθήστε να γράψετε τις οδηγίες κατασκευής της ακολουθώντας τη σειρά των εικόνων.

Θα χρειαστείτε: Χρωματιστό χαρτόνι, ένα κομμάτι λάστιχο, χρωματιστές πούλιες, ψαλίδι, κόλλα στικ, χρυσόσκονη, φτερά, χρωματιστές μπογιές ή μαρκαδόρους, συρραπτικό και χρυσά χάρτινα πιάτα.

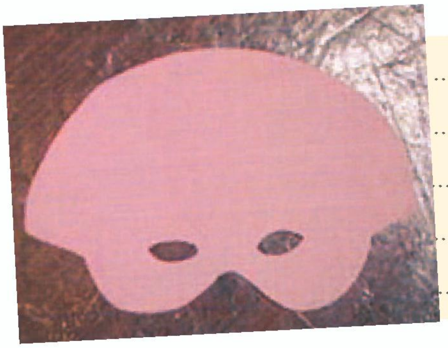

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

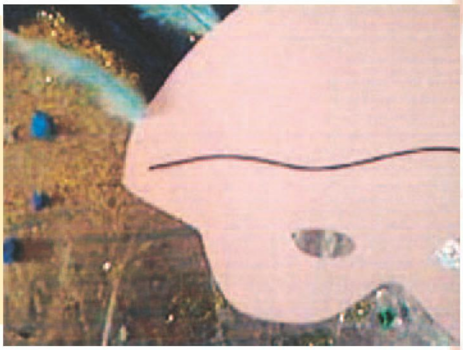

....

....

....

....

....

....
....
....
....
....

....
....
....
....
....

....
....
....
....
....

....
....
....
....
....

Βαλεντίνη Πολίτη, www.noikokyra.gr.

Όρνιθες

1 Με το σχολείο σας παρακολουθείτε μια παιδική θεατρική παράσταση. Όμως κατά τη διάρκεια της παράστασης διάφορα πράγματα σας ενοχλούν και δε σας αφήνουν να παρακολουθήσετε το έργο.

- Τι θα λέγατε σε κάποιο συμμαθητή σας που τρώει;

- Τι θα λέγατε σε κάποιον άλλο που μιλάει συνεχώς με τους φίλους του;

- Τι θα έλεγε ο δάσκαλος σε κάποιον θεατή που χτυπάει το κινητό του;

- Τι θα έλεγε η ταξιθέτρια σε κάποιον που μπαίνει στην αίθουσα όταν το έργο έχει ήδη ξεκινήσει και ψάχνει τη θέση του;

2 Χωριστείτε σε ομάδες και γράψτε στο τετράδιό σας πώς πρέπει να συμπεριφέρεται ένας θεατής κατά τη διάρκεια μιας θεατρικής παράστασης.

3 Μετατρέψτε τον ευθύ σε πλάγιο λόγο και αντίστροφα για να διηγηθείτε μια επίσκεψη της τάξης σας στο θέατρο.

ευθύς λόγος	**πλάγιος λόγος**
Ο διευθυντής μάς ρώτησε: - Ποιοι θέλετε να πάτε στο θέατρο; - Όλοι θέλουμε να πάμε! απαντήσαμε εμείς.	....
.... Η δασκάλα, στο τέλος, μας ρώτησε: - Σας άρεσε η παράσταση; -Ήταν καταπληκτική, φωνάξαμε όλοι μαζί.	Ο ταμίας του θεάτρου ρώτησε τη δασκάλα μας πόσα εισιτήρια θέλουμε και αυτή απάντησε ότι θέλουμε είκοσι. ....

4 Η ακροστιχίδα του θεατή.

_ _ _ _ _ _ Επισκεφθήκαμε το αρχαίο .... της Επιδαύρου

_ _ _ _ _ _ _ _ _ Στην είσοδο του θεάτρου αγοράζουμε ....

_ _ _ _ _ _ Η κουρτίνα του θεάτρου λέγεται ....

_ _ _ _ _ Με το ... κουδούνι αρχίζει η παράσταση.

_ _ _ _ _ _ _ _ Σ’ αυτή την παράσταση παίζουν πολλοί ....

_ _ _ _ _ Το έργο παίζεται πάνω στη ....

Πρώτη φορά στο θέατρο

1 «Την *Αντιγόνη* την έγραψε ο Σοφοκλής», είπε στα παιδιά ο κύριος Μαρσέλ. Στο μάθημα της Ιστορίας μαθαίνουμε ότι ο Αισχύλος, ο Σοφοκλής και ο Ευριπίδης ήταν οι τρεις μεγάλοι τραγικοί ποιητές της Αρχαίας Ελλάδας, ενώ ο Αριστοφάνης ήταν ο μεγαλύτερος κωμικός ποιητής.

Κοιτάξτε την ιστορική γραμμή, υπολογίστε και γράψτε με λέξεις:

- Πόσα χρόνια έζησε ο Σοφοκλής; ______________________________
- Πόσα χρόνια πέρασαν από τη γέννηση του Αισχύλου μέχρι τη γέννηση του Ευριπίδη;

  ____
- Πόσα χρόνια έχουν περάσει από τη γέννηση του Αριστοφάνη μέχρι σήμερα;

  ____

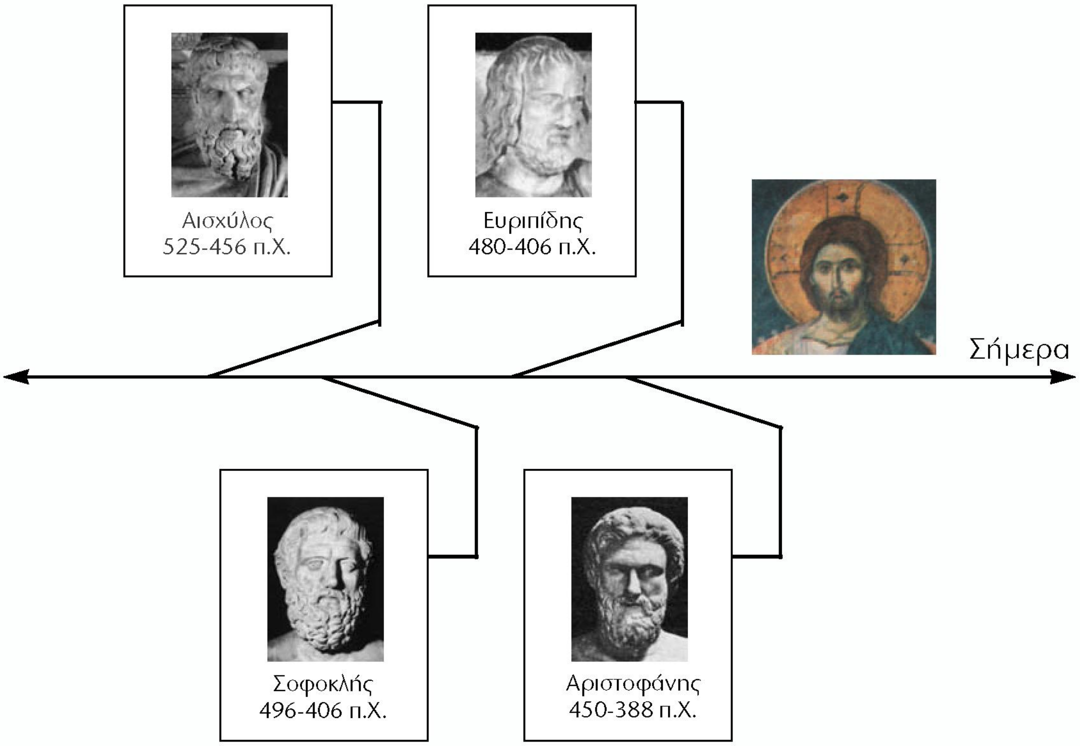

Οι εικόνες των αρχαίων ποιητών είναι από την Εγκυκλοπαίδεια ΔΟΜΗ, εκδ. ΔΟΜΗ Α.Ε., Αθήνα, 2006.

2 Θέλετε να μάθετε περισσότερα για την ιστορία του θεάτρου στην Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο; Η ιστοσελίδα www.culture.gr θα σας βοηθήσει στην αναζήτησή σας.

3 Να τι έγραφε στο ημερολόγιό του ο Μπενουά, λίγα χρόνια μετά από την πρώτη φορά που πήγε στο θέατρο:

Αθήνα, 25/8/1946

Η Ελευθερία και εγώ είμαστε 10 χρονών, όταν πήγαμε για πρώτη φορά στο θέατρο.

Είμαστε ενθουσιασμένη που θα βλέπαμε την Αντιγόνη του Σοφοκλή στο Ηρώδειο.

Ο κύριος, όμως, που στεκόταν στην είσοδο του θεάτρου μας σταμάτισε και μας είπε ότι απαγορεύετε η είσοδος στα παιδιά.

«Ήμαστε Γάλλοι» είπε ο κύριος Μαρσέλ.

«Είμαστε εδώ για λίγες μέρες και θα θέλαμε να δούμε μια αρχέα τραγωδία», συμπλήρωσε.

Όταν χαμήλοσαν τα φώτα, δε σας περιγράφω πόσο ευτυχισμένη είμαστε!

Βρείτε και διορθώστε τα λάθη που έκανε ο Μπενουά τότε που δεν ήξερε ακόμη να γράφει καλά τα ελληνικά.

4 Η Ελευθερία είχε αναλάβει να μάθει ελληνικά στον Μπενουά. Τα δίδυμα αδέρφια της όμως πάλι τα κατάφεραν! Κοιτάξτε τι προτάσεις τού έδωσαν να διαβάσει!

τα χατίρια στα
δίδυμα Θα
κάνω όλα.

....
....
....

γυρίσω θα σας από
Όταν κεράσω
παγωτό το θέατρο.

....
....
....

....
....
....

και παπιγιόν αγαπάει
Η Ελευθερία με μπλε
σακάκι έναν κύριο.

Ο καημένος ο Μπενουά δεν καταλάβαινε τι διάβαζε. Βοηθήστε τον να ξεμπλέξει τις προτάσεις.

5

«Ο κύριος Μαρσέλ όμως είπε πως τα παλιά χρόνια ξέρανε και φτιάχνανε τα θέατρα έτσι που ν' ακούνε όλοι». Θα θέλατε να γνωρίσετε ένα αρχαίο θέατρο; Το αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου είναι ένα από τα σπουδαιότερα αρχαία θέατρα.

Χωριστείτε σε τρεις ομάδες και προετοιμάστε μια επίσκεψη με την τάξη σας στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου:

1η ομάδα Αναζητήστε και συγκεντρώστε πληροφορίες από την εγκυκλοπαίδεια καθώς και από την ιστοσελίδα www.argolidanews.gr/argolida/argolida _1.htm. Γράψτε λίγα λόγια για το θέατρο της Επιδαύρου στην αρχαία και νεότερη ελληνική ιστορία, για τις παραστάσεις που γίνονταν και γίνονται εκεί ακόμα.

2η ομάδα Δείξτε στο χάρτη της Ελλάδας τη διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσετε για να πάτε από την περιοχή σας στο Νομό Αργολίδας. Ρωτήστε για τα ωράρια επίσκεψης (θερινά-χειμερινά) του θεάτρου καθώς και για τις τιμές των εισιτηρίων.

3η ομάδα Συγκεντρώστε πληροφορίες από ταξιδιωτικούς οδηγούς και προτείνετε κι άλλα αξιοθέατα της Αργολίδας.

Ο Κεραμιδοτρέχαλος

1 Με το έργο «Η Κοκκινοσκουφίτσα από την ανάποδη» διασκεδάσατε πολύ μέσα στην τάξη. Θέλετε να κάνετε το παραμύθι θεατρικό έργο και να το παίξετε στις 20 Μαρτίου, που είναι η Παγκόσμια Ημέρα Θεάτρου για τα παιδιά και τους νέους;

Καλό θα ήταν να το γράψετε πρώτα.
Μην ανησυχείτε! Η Ραλλού θα σας βοηθήσει:

- Δουλεύουμε σε ομάδες και γράφουμε στο τετράδιό μας. Χωρίζουμε το έργο σε σκηνές και διαλέγουμε ποια σκηνή από το έργο θα γράψει η κάθε ομάδα.
- Ήρωες του παραμυθιού θα γίνουν τα «πρόσωπα» του έργου.
- Γράφουμε τους διάλογους. Οι διάλογοι έχουν μεγάλη σημασία στο θέατρο. Γι' αυτό πρέπει να φροντίσετε οι διάλογοι που θα φτιάξετε στο θεατρικό σας έργο να είναι «ζωντανοί» και να ακούγονται φυσικοί. Θα μπορέσετε να το πετύχετε αυτό πιο εύκολα αν μαγνητοφωνήσετε μια συνομιλία ανάμεσα σε δυο φίλους σας και την ακούσετε στην τάξη.
- Γράφουμε ακόμα σύντομες οδηγίες για τον τρόπο που θα κινούνται οι ηθοποιοί μας πάνω στη σκηνή. Αυτές οι οδηγίες γράφονται μέσα σε παρένθεση.
- Τέλος, φτιάχνουμε μία επιτροπή από τους εκπροσώπους κάθε ομάδας που θα αναλάβει να διορθώσει το κείμενο από ορθογραφικά και εκφραστικά λάθη.

Θυμηθείτε όσα έχετε συζητήσει στην τάξη για τους θεατρικούς διαλόγους: Γράφουμε με κεφαλαία γράμματα πρώτα το όνομα του προσώπου που μιλάει, μετά βάζουμε άνω και κάτω τελεία « : » και στη συνέχεια γράφουμε τα λόγια του.

2 Γιατί, άραγε, η Ραλλού ανησυχεί τόσο πολύ; Αφού έχετε μάθει τους ρόλους, έχετε κατασκευάσει τα κοστούμια, τα σκηνικά, έχετε διαλέξει τη μουσική, το φωτισμό…Υπάρχει ακόμα κάτι που δεν έχετε κάνει;
Μα φυσικά! Να ενημερώσετε τους άλλους για το θεατρικό σας! Πρέπει να το μάθουν όλοι και να έρθουν να το δουν! Γι' αυτό ετοιμάστε:

- μια αφίσα
- το πρόγραμμα της παράστασης
- προσκλήσεις για τους γονείς και τους συμμαθητές σας.

Ευτυχώς, ο Σύλλογος Γονέων του σχολείου σας προσφέρθηκε να σας βοηθήσει. Εσείς θα αναλάβετε να ετοιμάσετε το πρόγραμμα και τις προσκλήσεις, ενώ οι γονείς την αφίσα.

Δείτε τι σας έφερε η Ραλλού για να σας βοηθήσει:

- δύο **προσκλήσεις** για μια σχολική θεατρική παράσταση:

1) Την πρόσκληση που έγραψαν τα ίδια τα παιδιά για να καλέσουν τους μαθητές των άλλων τάξεων του σχολείου τους.

2) Την πρόσκληση που έγραψε ο διευθυντής του σχολείου για να καλέσει τους γονείς των παιδιών και τους δασκάλους άλλων σχολείων.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Το 61ο Δημοτικό Σχολείο Πάτρας
έχει την τιμή
να σας προσκαλέσει
να παρακολουθήσετε την κωμωδία του Αριστοφάνη
Ειρήνη
που θα παρουσιαστεί
στο αμφιθέατρο του σχολείου μας
την Τετάρτη 13 Ιουνίου 2001
και ώρα 19:00
από τους μαθητές της Δ΄τάξης.

Ο Διευθυντής του σχολείου

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Σε περιμένουμε με χαρά
την Τετάρτη 13 Ιουνίου 2001
στις 7 το απόγευμα
στο αμφιθέατρο
του σχολείου μας
για να παρακολουθήσεις
την *Ειρήνη*
του Αριστοφάνη

Οι μαθητές της Δ΄τάξης
του 61ου Δημοτικού Σχολείου Πάτρας

- το **πρόγραμμα** από τη θεατρική παράσταση «Φρουτοπία» και

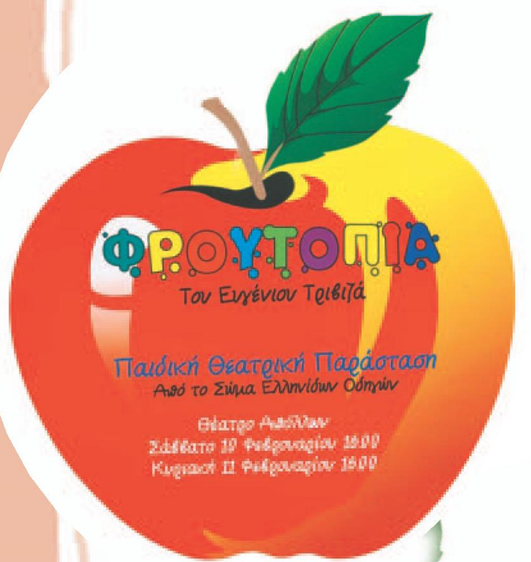

- την **αφίσα** από τη θεατρική παράσταση «Το σκλαβί».

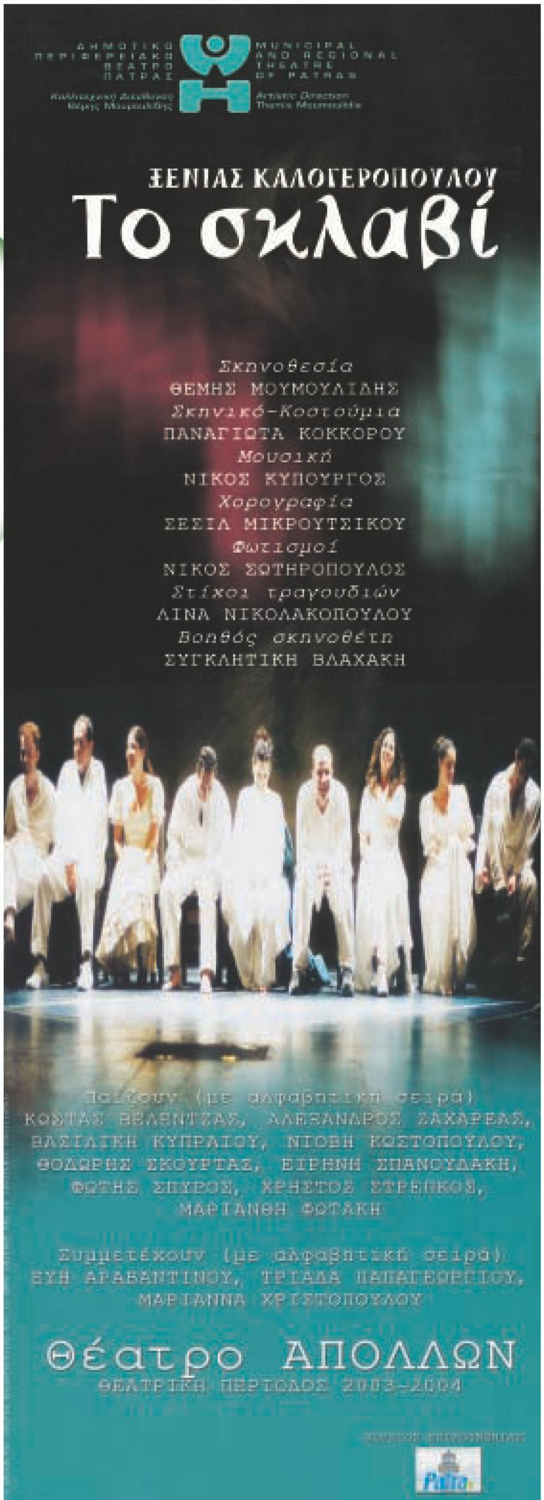

- Η πρόσκληση που θα ετοιμάσετε για τους γονείς σας να είναι πιο επίσημη από αυτή που θα ετοιμάσετε για τους συμμαθητές σας.
- Το πρόγραμμα της παράστασης πρέπει να περιέχει μια περίληψη του έργου και τους συντελεστές της παράστασης.
- Τέλος, σχετικά με την αφίσα, συζητήστε στην τάξη ποιες πληροφορίες πρέπει να περιέχει και σε ποια θέση πρέπει να βρίσκονται στην αφίσα και δώστε τις κατάλληλες οδηγίες στο Σύλλογο Γονέων για να την ετοιμάσει.

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1 Τα δίδυμα έπρεπε να γράψουν μια έκθεση για μια θεατρική παράσταση που παρακολούθησαν. Σκανταλιάρηδες, όπως ήταν, έγραψαν βιαστικά ένα κείμενο και ζήτησαν από την Ελευθερία να το διορθώσει. Βοηθήστε την Ελευθερία να διορθώσει τα ορθογραφικά λάθη των αδερφών της.

«Όλη ενθουσιαστήκαμε όταν ακούσαμε την πρόταση του κ. Μαρσέλ να πάμε στο θέατρο που είχε πρεμιέρα την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή. Το έργο που θα παρακολουθούσαμε ήταν ένα αρχέο δράμα. Θα προτιμούσαμε να ήταν μια κωμοδία, όπως οι «Όρνηθες» του Αριστοφάνη που είχαμε διαβάσει και είχαμε γελάσει πολλή. Αλλά αυτό δεν μας ένοιαζε και τόσο.

Όταν φτάσαμε στο θέατρο, αγοράσαμε ένα πρόγραμα που έγραφε το όνομα του σκοινοθέτη, τον ηθοπειών και όλων όσοι βοήθησαν στην παράσταση. Είχε ακόμα και διαφιμήσεις.

Μια κυρία με μπλε ποδιά ζήτησε από τον κ. Μαρσέλ τα εισπτίριά μας. Αυτός της εξήγησε πως είχαμε προσκλήσης αντί για εισπτίρια και ότι είμαστε γάλλοι. Όταν η κυρία μάς οδήγησε στις θέσοις μας, ο κ. Μαρσέλ την ευχαρίστησε με ένα φιλοδόρημα...».

2 Μετατρέψτε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και αντίστροφα.

ευθύς λόγος	**πλάγιος λόγος**
Ο δάσκαλος ρώτησε: — Ποιος έγραψε την Αντιγόνη; — Ο αρχαίος ποιητής Σοφοκλής, απάντησε ένας μαθητής.	....
....	Η Άννα ρώτησε το σκηνοθέτη αν μπορεί να αλλάξει το ρόλο της με το ρόλο της Χαράς και αυτός της απάντησε πως ήταν πια πολύ αργά γιατί είχαν γίνει ήδη πολλές πρόβες.

3 Συμπληρώστε τις ερωτηματικές αντωνυμίες στο διάλογο του Στίκη με τον Μπόμπιρα:

ποιο, πόσα, τι, πόσους, τι

— Λοιπόν, μικρέ, __________ παιχνίδι θέλεις να σου μάθω να παίζεις;

— Εσύ, δηλαδή, __________ παιχνίδια ξέρεις;

— Πολλά! Πριν αποφασίσω, όμως, __________ παιχνίδι θα σου μάθω πρέπει να μου απαντήσεις σε κάποιες ερωτήσεις.

— Εντάξει, Στίκη, __________ θέλεις να μάθεις;

— Με __________ παίχτες θέλεις να παίζεται το παιχνίδι; Σε __________ μέρος θα παίζετε; __________ θέλεις να κερδίζει ο νικητής;

— Ε! Σιγά, βρε Στίκη! Παιχνίδι θα μάθουμε ή θα κάνουμε Μαθηματικά;

4 Ο χρόνος του ρήματος, που δηλώνει ότι κάτι έγινε στο παρελθόν και τώρα που μιλάμε έχει πια τελειώσει, είναι ο ....
Ο χρόνος του ρήματος, που δηλώνει ότι κάτι άρχισε και τελείωσε στο παρελθόν πριν γίνει κάτι άλλο, είναι ο ....
Συμπληρώστε τα ρήματα που είναι στην παρένθεση στον κατάλληλο χρόνο:

- Οι μαθητές πήγαν να ζητήσουν την αίθουσα εκδηλώσεων από το διευθυντή του σχολείου και αυτός τους ρώτησε αν έχουν ετοιμαστεί για την παράσταση.

  Τα παιδιά απάντησαν ότι έχουν τα πάντα έτοιμα: ______________ (διαλέγω) το έργο, ______________ (μοιράζω) τους ρόλους.

- Τα παιδιά, όταν συναντήθηκαν με το διευθυντή του σχολείου, είχαν τα πάντα έτοιμα για την παράσταση : ________________ (διαλέγω) το έργο, _______ ___________________ (μοιράζω) τους ρόλους. Του είπαν επίσης ότι τα σκηνικά ____________________ (κατασκευάζω) και οι γονείς _________________ (ενημερώνομαι).

5 Κυκλώστε τα χρονικά επιρρήματα στο παρακάτω κείμενο:

Τα μαθήματα Θεατρικής Αγωγής στο σχολείο κράτησαν έναν ολόκληρο μήνα και τελείωσαν χθες. Αρκετά παιδιά είχαν ήδη αρχίσει κάποια μαθήματα από πέρσι. Η δασκάλα συχνά «έπαιζε» μια σκηνή πρώτα αυτή και μετά εμείς προσπαθούσαμε να ακολουθήσουμε τις οδηγίες της. Πολύ σύντομα, όμως, μας άφηνε να αυτοσχεδιάζουμε και τότε τα πράγματα άρχισαν να δυσκολεύουν. Με σκληρή δουλειά και πολλές πρόβες, ύστερα από λίγο καιρό, καταφέραμε να μάθουμε σωστά τους ρόλους μας. Τώρα πια είμαστε έτοιμοι για την παράστασή μας.

10 Ενότητα

Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα

Παιχνίδια με τις λέξεις

1 Στο τέλος κάθε πρότασης σημειώστε μέσα στο κουτάκι ένα **Μ** για τη μεταφορά και **Κ** για την κυριολεξία.

Πήραν τα μυαλά του αέρα.	
Η θάλασσα ήταν βαθιά.	
Μη μασάς τα λόγια σου.	
Το μέλι είναι γλυκό.	
Βαθύ σκοτάδι απλώθηκε στο χωριό.	
Το χειμώνα πέφτουν χιόνια στα βουνά.	
Στην τάξη άναψε η συζήτηση.	

2 Όταν τα παιδιά τελείωσαν το παιχνίδι με τις λέξεις, συνέχισαν να παίζουν με αινίγματα, παροιμίες και γλωσσοδέτες.

- Ο Αλέξης τους είπε δυο αινίγματα:

  Από πάνω κόφτει, κάτω κόφτει
  στη μέση κόρη λέει και λέει.

  Τι είναι; ....

  Μια βαρκούλα φορτωμένη
  σε σπηλιά πάει και μπαίνει.

  Τι είναι; ....

- Η Υβόνη είπε μια παροιμία:

  Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει.

  Τι εννοούσε μ' αυτή την παροιμία;

- Στο τέλος όλοι γέλασαν με το γλωσσοδέτη που τους είπε ο Φάνης.

  Άσπρο χαρτί και ξέξασπρο
  και ξέξασπρο μελάνι
  και ξέξασπρος γραμματικός
  ξέξασπρο γράμμα κάνει.

3 Θέλετε να μάθετε να παίζετε καινούρια παιχνίδια;

Γράψτε στο τετράδιό σας για το αγαπημένο σας παιχνίδι με τις λέξεις που παίζετε με τους φίλους σας και ανακοινώστε το στην τάξη.

Οι παρακάτω ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν.

- Ποιο είναι αυτό το παιχνίδι;
- Ποια ηλικία πρέπει να έχουν οι παίχτες;
- Πού παίζεται;
- Ποιοι είναι οι βασικοί του κανόνες;
- Τι σας αρέσει σ' αυτό το παιχνίδι;

4 Συνεργαστείτε με το διπλανό σας και συμπληρώστε το παιχνιδόλεξο με τις λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση. Προσέξτε και την ομοιοκαταληξία!

(μάτι, δόντια, λαιμός, μάτια, βάλει, τρέξουν, χάλι, κουμπιά)

Μια χτένα κουτσοδόντισσα
με __________ μαύρο χάλι
πάει στον οδοντογιατρό
μασέλα για να __________ .

Ο __________ απ' το μπουκάλι
που 'χει τάπα για κεφάλι
με πονόλαιμο είναι πάλι
βραχνιασμένος κακό __________ .

Απ' το __________ της βελόνας
δάκρυα δεν μπορούν να__________
κι οι βελόνες απ' τα πεύκα
κλαιν που δεν μπορούν να πλέξουν.

Της κουζίνας μας τα __________
δε φορούν ποτέ γυαλιά
και κουμπότρυπες δεν έχουν
τα πολλά της τα __________ .

Θέτη Χορτιάτη, Παιχνιδόλεξα, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1986 (διασκευή)

Γλωσσική αυτοβιογραφία

1 Διαλέξτε την κατάλληλη αόριστη αντωνυμία από το συννεφάκι και συμπληρώστε τα κενά για να διαβάσετε τι έγινε σε μια σχολική τάξη.

κάποιο, ένας, κάμποσες, τίποτα, μερικοί, κανείς, άλλοι

__________ δάσκαλος διάβασε ____________ μύθο του Αισώπου στην καθαρεύουσα. ____________ μαθητές κατάλαβαν ____________ λέξεις, ενώ ____________ δεν μπόρεσαν να καταλάβουν ________________ . Όταν ο δάσκαλος ζήτησε να του διηγηθούν με λίγα λόγια την ιστορία, ____________ δε σήκωσε το χέρι του.

2 Θυμηθείτε το οριστικό άρθρο (ο, η, το) και το αόριστο άρθρο (ένας, μια, ένα) και συμπληρώστε τον παρακάτω μύθο.

___ λύκος και ___ γριά

________ φορά, _______ λύκος που πεινούσε πολύ, γύριζε εδώ κι εκεί ζητώντας τροφή. Έφτασε τέλος σε ________ μέρος κι άκουσε ________ γριά να λέει σε ________ μικρό που έκλαιγε : «Αν συνεχίσεις να κλαις, θα σε δώσω να σε φάει ________ λύκος, και τώρα μάλιστα». ________ λύκος πίστεψε πως ________ γριά το ’λεγε στ’ αλήθεια και περίμενε πολλή ώρα. Σαν βράδιασε, άκουσε πάλι τη γριά να γλυκομιλεί στο μικρό και να του λέει: «Μικρό μου, σαν φτάσει ________ λύκος, θα τον σκοτώσουμε». Τ’άκουσε αυτά ________ λύκος κι έφυγε μονολογώντας: «Εδώ, άλλα λένε κι άλλα κάνουν».

Αισώπου Μύθοι, απόδοση Θαν. Θεοδωράκη, εκδ. Άλμα, Αθήνα

3 Μπορείτε να βρείτε στο κείμενο και να γράψετε

- πώς φαινόταν στο συγγραφέα ότι γύρω του όλοι μιλούσαν; _____________.
- πώς του φαινόταν ότι δε μιλούσε σαν κι αυτόν κι η γάτα του; ________________.

Μερικές φορές το αχώριστο μόριο **α-** (που δηλώνει άρνηση, στέρηση ή έλλειψη) μπαίνει μπροστά σε κάποιες λέξεις. Τότε, η λέξη που σχηματίζεται εκφράζει το αντίθετο από το δεύτερο συνθετικό της, π.χ κακός- **ά**κακος

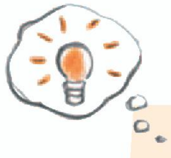

Μπροστά από φωνήεν το αχώριστο μόριο **α-** γίνεται **αν**-, π.χ. ώριμος- **αν**ώριμος

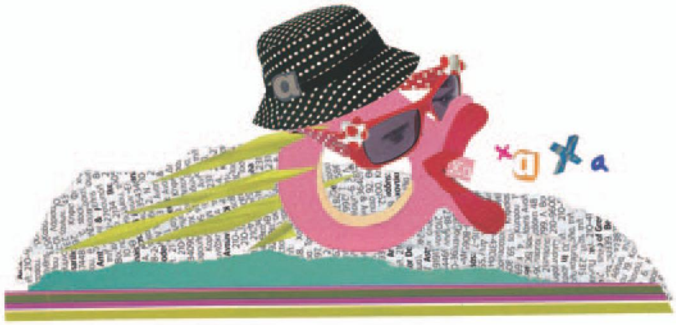

- Για να μάθετε τις σκανταλιές του μικρού **«α»**, συμπληρώστε στο ποιηματάκι που ακολουθεί τα κενά με τις αντίθετες λέξεις από αυτές που είναι γραμμένες με έντονα γράμματα.

Οι σκανταλιές του μικρού «α»

Αχ! Τι έπαθε το «α»
τρελάθηκε παιδιά
κι όλο κάνει σκανταλιές
και του κόσμου ζαβολιές.

Τους ανθρώπους στο χωριό
που 'τανε πολύ **γνωστοί**,
___________ τους έκανε
και δεν έχουν μιλημό.

Πέρασε απ' τη Φανή
τη μικρή, τη **γελαστή**
___________ την έκανε με μια
και δε βγάζει τσιμουδιά.

Και το Μίμη το μικρό
τον καλό και **δυνατό**
___________ τον έκανε
ψήνεται στον πυρετό.

Και δεν έφτανε αυτό
πήρε και το «ν» παρέα
και τα **ήσυχα** παιδιά
τα 'κανε ___________ .

Κι εγώ που ήμουν **ικανή**
πολύ να τους μαλώσω
με κάνανε ___________ .
Πώς τώρα να θυμώσω;

Ζωή Γκενάκου, Η ποίηση και ο παιδικός λόγος, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004

4 Γράψτε κι εσείς στο τετράδιό σας πώς πρωτογνωρίσατε μια ξένη γλώσσα. Οι ερωτήσεις της Ραλλούς θα σας βοηθήσουν:

Ποια ήταν η ξένη γλώσσα που ακούσατε; Πού και από ποιον; Τι σας έκανε εντύπωση;

Ποια είναι η σχέση σας με αυτή τη γλώσσα; Μαθαίνετε κάποια ξένη γλώσσα;

Πού θα τη χρησιμοποιήσετε; Έχετε διαβάσει κανένα βιβλίο, έχετε παρακολουθήσει κάποια ταινία στην ξένη γλώσσα που μαθαίνετε χωρίς ελληνικούς υπότιτλους;

Χορεύοντας με... ανήκουστους ήχους

1 Γράψτε τις λέξεις που είναι στην παρένθεση, **μόνο** στις προτάσεις στις οποίες φανερώνουν τον τρόπο, είναι δηλαδή τροπικά επιρρήματα.

1. (καλά)

- Διάβασε τα __________ νέα στην εφημερίδα.
- Καθόταν στην τελευταία σειρά και δεν έβλεπε τον πίνακα __________ .

2. (γρήγορα)

- Πέρασε το δρόμο ______________ χωρίς να κοιτάξει το φανάρι.
- Ο πατέρας μου παρακολουθεί αγώνες με ______________ αυτοκίνητα.

3. (ήσυχα)

- Το μεσημέρι παίζουμε στη γειτονιά __________ και δεν ενοχλούμε κανέναν.
- Η τάξη μας έχει τα πιο ____________ παιδιά του σχολείου.

4. (δύσκολα)

- ____________ προβλήματα είναι όσα έχουν περισσότερες από τρεις πράξεις.
- Νικήσαμε πολύ ______________ στους τοπικούς σκακιστικούς αγώνες.

2 Διαβάστε πώς περιέγραψε τη βραδιά της παράστασης της Ευγενίας ο δημοσιογράφος συμπληρώνοντας τα κενά με τις μετοχές των ρημάτων που είναι στην παρένθεση:

Η παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία. Τα παιδιά έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους _________________ (χορεύω), _________________ (χαμογελώ) και πολλές φορές _________________ (παίζω) με τους θεατές. Στο τέλος, όλοι σηκωθήκαμε όρθιοι ____________________ (χειροκροτώ), ______________ (δείχνω) μ' αυτόν τον τρόπο την αγάπη μας στα παιδιά.

_________________ (θέλω) να συναντήσω την Ευγενία, ανέβηκα στη σκηνή και της έδειξα το θαυμασμό μου ______________ (λέω) «Μπράβο» στη Νοηματική Γλώσσα. Αυτή _________________ (διαβάζω) τα χείλη μου με ευχαρίστησε και βιάστηκε να γυρίσει στην ομάδα της _________________ (τρέχω) πίσω από τα σκηνικά.

Γραφή, η μνήμη των ανθρώπων

1 Τα πρώτα αλφάβητα που εφευρέθηκαν δεν είχαν φωνήεντα. Έτσι, π.χ. η λέξη **ΒΡΣΚ** σήμαινε «βρίσκω» αλλά και «έβρισκα».
Θέλετε και εσείς να γίνετε εξερευνητές και να ανακαλύψετε το κείμενο που είναι στην επιγραφή;

- Γράψτε εδώ τι μπορεί να λέει η επιγραφή.

____

____

- Πιο κάτω στην επιγραφή υπήρχαν κι άλλες λέξεις. Γράψτε κάτω από κάθε λέξη τις πιθανές σημασίες της.

ΓΡΦ	ΣΜΒΛ	ΓΡΜΜ	ΧΡΚΤΡΣ
....	....	....	....
....	....	....	....

2 Φτιάξτε χρονικές προτάσεις, για να δείξετε **πότε** έγιναν αυτά που μας λέει η κύρια πρόταση. Χρησιμοποιήστε κάθε φορά τον κατάλληλο χρονικό σύνδεσμο.

- Πρέπει να έχω τελειώσει τα μαθήματά μου. **(Γυρίζει η μητέρα μου από τη δουλειά)**

____

- Δεν του αρέσει να τον ενοχλούν. **(Τρώει το φαγητό του)**

____

- Ζήτησε συγγνώμη. **(Κατάλαβε το λάθος της)**

____

- Τα βιβλία ήταν λίγα και ακριβά. **(Ανακαλύφθηκε η τυπογραφία)**

____

- Περιμέναμε στην αίθουσα αναμονής του σταθμού. **(Ήρθε το τρένο)**

____

3 Στα παρακάτω σύμβολα βλέπουμε τη λέξη «πουλί» σε διαφορετικές γραφές από το 3500 π.Χ. μέχρι σήμερα. Η Ραλλού σάς προτείνει να φτιάξετε μια αφίσα για την τάξη σας με κείμενα από διάφορες γλώσσες και γραφές.

- Χωριστείτε σε ομάδες, διαλέξτε κάποια γραφή και δημιουργήστε τα δικά σας σύμβολα για τις λέξεις: λόφος, φεγγάρι, δέντρο, λίμνη, γάτα.
- Διαλέξτε τρεις από τις παραπάνω λέξεις-σύμβολα και γράψτε μια μικρή ιστορία. Μην ξεχάσετε κάθε φορά που χρησιμοποιείτε αυτές τις λέξεις να γράφετε το αντίστοιχο σύμβολο.

«Πουλί» – πρώιμη Σουμεριακή γραφή περίπου 3500 π.Χ. | «Πουλί» – Σφηνοειδής περίπου 3000 π.Χ. | «Πουλί» – Ιερογλυφική περίπου 3000 π.Χ. | «Πουλί» – Κινεζική 20ός αιώνας | «Πουλί» – γραφή Μπράιγ 20ός αιώνας

Επικοινωνία, εκδόσεις Ερευνητές, Αθήνα, 2001.

4 Μερικές φορές κάποια μηνύματα αλληλογραφίας έπρεπε να μείνουν κρυφά στους υπόλοιπους και να διαβαστούν μόνο από τον παραλήπτη τους. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιούσαν διάφορους τρόπους **κρυπτογραφίας**. Έγραφαν ανάποδα, ανακάτευαν τα γράμματα των λέξεων, τις συλλαβές μεταξύ τους κ.ά., ώστε το μήνυμα να μη διαβάζεται εύκολα από άλλους.

Γράψτε και εσείς ένα κρυφό μήνυμα στους φίλους σας με αόρατο μελάνι που να μπορεί να διαβαστεί μόνο από αυτούς. Από τη μια μεριά του χαρτιού γράψτε με κανονικό μελάνι αλλά από την άλλη μεριά γράψτε το μήνυμά σας με ...χυμό λεμονιού.

Κόψτε ένα λεμόνι και στίψτε το σ' ένα ποτήρι. Βουτήξτε την πένα σας μέσα στο λεμόνι, ώσπου να υγρανθεί καλά η μύτη της, όχι όμως πάρα πολύ, για να μην κάνετε κηλίδες! Γράψτε με σταθερά και μεγάλα γράμματα για να μπορούν να διαβαστούν καλύτερα. Μέχρι να τελειώσετε το γράμμα σας η αρχή θα έχει γίνει κιόλας αόρατη.

Και τώρα, πώς θα διαβαστεί το γράμμα σας; Θερμαίνοντας το χαρτί επάνω από μια φλόγα κεριού με τη γραφή προς τη φλόγα. Προσέξτε όμως να μην πιάσει φωτιά το χαρτί, γιατί τότε η γραφή σας θα γίνει για τα καλά αόρατη! Με το ζέσταμα, το αόρατο γράψιμο γίνεται σιγά σιγά καφετί και ορατό, κι έτσι μπορεί να διαβαστεί.

Λεονάρ Ντε Βρις, Το πρώτο βιβλίο των πειραμάτων,
εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1987

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1 Στο τέλος κάθε πρότασης σημειώστε μέσα στο κουτάκι ένα **Μ** για τη μεταφορά και **Κ** για την κυριολεξία.

- Είναι ένα πραγματικά χρυσό παιδί.
- Η θεία μου φορούσε ένα χρυσό ρολόι.
- Το ποτήρι ράγισε από το πολύ ζεστό τσάι.
- Μου ράγισε την καρδιά με αυτά που μου είπε.
- Τα χρόνια έσκαψαν το πρόσωπο του παππού.
- Ο κηπουρός έσκαβε τον κήπο με προσοχή.
- Το φάρμακο ήταν πικρό αλλά έπρεπε να το πιω.
- Του είπε πολύ πικρά λόγια.

2 Υπογραμμίστε τις αντωνυμίες στις παρακάτω προτάσεις και γράψτε τες στην κατάλληλη στήλη του πίνακα που ακολουθεί:

- Ποιος σου είπε ότι έφαγα κι άλλο γλυκό;
- Υποστήριζε ότι μόνο η δική του γνώμη ήταν η σωστή.
- Από τα λόγια της καταλάβαμε ότι ενδιαφέρεται μόνο για τον εαυτό της.
- Πόσες φορές σε ρώτησε ο πατέρας σου αν θέλεις να σου φέρει κάτι από το περίπτερο και εσύ του απάντησες «Δεν θέλω τίποτα»;
- Μερικοί ψαράδες με τις βάρκες τους βοήθησαν το δελφίνι να ξαναβγεί στο πέλαγος.

προσωπικές	κτητικές	αυτοπαθείς	ερωτηματικές	αόριστες

3 Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με μια μόνο λέξη.

- Τα λουλούδια του κήπου έμειναν καιρό ________________ (δεν ποτίστηκαν) και ξεράθηκαν.
- Άνθρωπος ________________ (δεν ξέρει γράμματα), ξύλο ________________ (δεν έχει πελεκηθεί).
- Οι θεατές περίμεναν ________________ (χωρίς υπομονή) την έναρξη της συναυλίας.
- Όλη τη νύχτα έμεινα ________________ (χωρίς ύπνο) από τη φασαρία στο δρόμο.

4 Διαβάστε στο παρακάτω απόσπασμα από ένα άρθρο για μια μέρα στην τάξη της Ευγενίας και υπογραμμίστε τις φράσεις που δηλώνουν τρόπο:

«Η μικρή Ευγενία ακούει με τα μάτια και μιλάει με τα χέρια και με τις εκφράσεις. Διηγείται με θάρρος στα υπόλοιπα παιδιά της τάξης ένα παραμύθι.

Βλέπει το βιβλίο με τις εικόνες, μεταφράζει στη γλώσσα της, την Ελληνική Νοηματική Γλώσσα και διηγείται με τις κινήσεις των χεριών και του σώματος, με γκριμάτσες, με τα μάτια. Γελάει ολόχαρη που τα κατάφερε. Τη θέση της παίρνει ο Αριστείδης, ένα διστακτικό παιδί ως πριν από λίγο καιρό. Τώρα διηγείται με κέφι τη δική του ιστορία με νοήματα. Και τα υπόλοιπα παιδιά σηκώνουν ψηλά τα χέρια τους κουνώντας τα ρυθμικά. Τους χειροκροτούν στη γλώσσα τους!»

Γκαζμέτ Καπλάνι, εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, 10/03/1999 (διασκευή)

5 Συμπληρώστε το νόημα των προτάσεων, σχηματίζοντας χρονικές προτάσεις με τους συνδέσμους που είναι στην παρένθεση:

- ____, θα πάμε εκδρομή. (αφού)
- Άρχισαν να ανεβαίνουν το βουνό ________________________________ (μόλις)
- Στενοχωριέμαι ____ (όποτε)
- ____, είμαι πολύ προσεκτικός. (όταν)
- Θα παίζουμε στην πλατεία ________________________________(ώσπου)
- Περιμέναμε αρκετή ώρα________________________________(ωσότου)

11 Ενότητα

Γελάσαμε με την ψυχή μας

Ο Μπελάς κι ο Ρουμποτύρης

1 ◗ Χρωματίστε τις λέξεις που ομοιοκαταληκτούν σε καθεμιά από τις παρακάτω στροφές των ποιημάτων.

Ο παπαγάλος

Σαν έμαθε τη λέξη "*Καλησπέρα*"
ο παπαγάλος είπε ξαφνικά:
"Είμαι σοφός, γνωρίζω Ελληνικά,
τι κάθομαι δω πέρα;"

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

....

Ο χορός του κάβουρα

Μπήκε ο κάβουρας στο κέφι.
Στέλνει να του φέρουν ντέφι.
Το 'μαθαν και τα πουλιά
φέρνουν φλάουτα και βιολιά.

Χάρης Σακελλαρίου

....

Καλημερούδια

Με τι καμάρι περπατεί
την κούκλα της κρατώντας
και με ένα σπάγκο το γατί
ξοπίσω της τραβώντας!

Αλέξανδρος Πάλλης

....

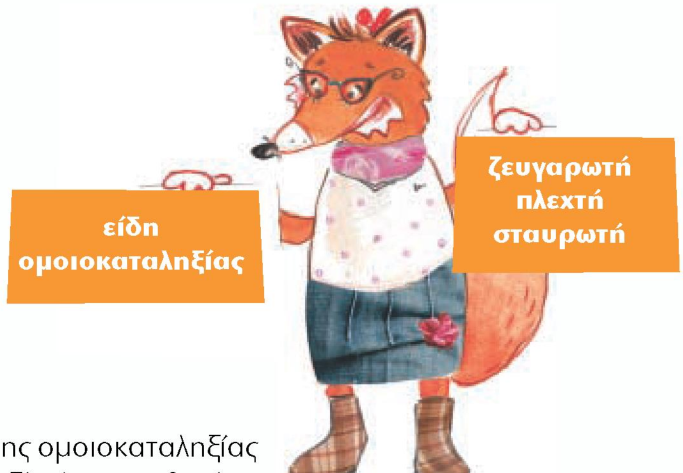

◗ Η Ραλλού σάς δείχνει τα είδη της ομοιοκαταληξίας σε ένα ποίημα. Τι ομοιοκαταληξία έχει η καθεμία από τις παραπάνω στροφές; Γράψτε το είδος της στην κενή γραμμή που βρίσκεται κάτω από κάθε στροφή.

1ος στίχος
2ος στίχος
3ος στίχος
4ος στίχος

Ζευγαρωτή | **Πλεκτή** | **Σταυρωτή**

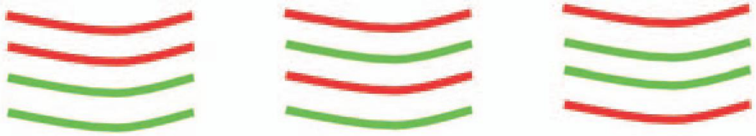

Όταν οι στίχοι ομοιοκαταληκτούν σε **ζευγάρια.**

Όταν οι στίχοι που ομοιοκαταληκτούν **πλέκονται.**

Όταν οι στίχοι ομοιοκαταληκτούν **σταυρωτά.**

2 Κοιτάξτε ξανά το ποίημα «Ο Μπελάς κι ο Ρουμποτύρης».

- Υπογραμμίστε τις λέξεις που ομοιοκαταληκτούν στην πρώτη στροφή και βρείτε τι είδους ομοιοκαταληξία έχει η στροφή.
- Μετρήστε τον αριθμό των συλλαβών που έχει ο καθένας από τους τρεις πρώτους στίχους. Τι παρατηρείτε;

3 Ο Μπελάς και ο Ρουμποτύρης ήταν δυο γάτοι αστείοι, πονηροί, τολμηροί, απρόσεκτοι και ζημιάρηδες.

Οι γάτες ήταν το αγαπημένο ζώο του ποιητή και γι' αυτό αφιέρωσε σε αυτές πολλά ποιήματα. Περιγράψτε κι εσείς στο τετράδιό σας το ζώο που αγαπάτε πιο πολύ. Η Ραλλού θα σας βοηθήσει με τις ερωτήσεις της στην περιγραφή σας.

- Ποιο ζώο είναι; Ποιο είναι το όνομά του; Ζει μαζί σας ή κάπου αλλού;
- Πώς είναι; Γράψτε κάποιες λεπτομέρειες από την εξωτερική του εμφάνιση που το κάνουν ξεχωριστό.
- Πώς συμπεριφέρεται; Τι συνήθειες έχει;
- Πώς περνάτε μαζί; Διηγηθείτε μια ιστορία από τη ζωή σας μαζί του που ήταν σημαντική.
- Τι νιώθετε γι' αυτό το ζώο;

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. **Έγραψα ποιο ζώο είναι, πού ζει και πώς περνάω μαζί του;**
2. **Έγραψα πώς είναι εξωτερικά και ποιες είναι οι συνήθειές του;**
3. **Έγραψα για τα συναισθήματά μου γι' αυτό το ζώο;**
4. **Χρησιμοποίησα επίθετα στην περιγραφή μου;**
5. **Χώρισα το γραπτό μου σε παραγράφους;**
6. **Έψαξα στο λεξικό μου για την ορθογραφία δύσκολων λέξεων;**

4 Τι θα λέγατε να παίξουμε τις σκανταλιές των γάτων με παντομίμα; Η παντομίμα δε χρειάζεται ούτε λόγια ούτε σκηνικά. Μπορείτε μόνο με τις κινήσεις, τις γκριμάτσες ή τις χειρονομίες σας να κάνετε τους άλλους να καταλάβουν αμέσως το θέμα σας και να γελάσουν.

Διαλέξτε με το διπλανό σας μια σκανταλιά των γάτων, σκεφτείτε τον τρόπο που θα την παρουσιάσετε και αφήστε τους άλλους να τη μαντέψουν!

Ο Αργύρης και το πρόβλημα

1 Σκεφτείτε τι θα κάνατε εσείς αν ήσαστε στη θέση του Αργύρη. Σας έτυχε να πάτε κάποτε αδιάβαστοι ή όχι αρκετά διαβασμένοι στο σχολείο; Τι κάνατε; Γράψτε τη δική σας ιστορία στο τετράδιό σας με ζωντανό και εύθυμο τρόπο, όπως στο κείμενο που διαβάσατε.

- Πότε και πού συνέβησαν αυτά που διηγούμαι;
- Ποια άλλα πρόσωπα πήραν μέρος στην ιστορία;
- Τι ακριβώς έγινε;
- Πώς έγινε;
- Γιατί έγινε;
- Ποια ήταν τα αποτελέσματα;
- Ποιες ήταν οι σκέψεις σας και τα συναισθήματα σας;

Σε μια διήγηση χρησιμοποιούμε ρήματα συνήθως σε παρατατικό και αόριστο. Για να κάνουμε όμως τη διήγησή μας πιο ζωντανή μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ρήματα και σε χρόνο **ενεστώτα**.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. **Ακολούθησα τις οδηγίες της Ραλλούς;**
2. **Διηγήθηκα το γεγονός που έζησα με τρόπο που να κάνει τους άλλους να γελάσουν;**
3. **Χρησιμοποίησα ρήματα σε πρώτο ενικό πρόσωπο;**
4. **Χρησιμοποίησα ρήματα στο παρελθόν;**
5. **Χώρισα το γραπτό μου σε παραγράφους;**
6. **Χρησιμοποίησα τα κατάλληλα σημεία στίξης;**
7. **Μήπως έγραψα πολλές φορές τις ίδιες λέξεις;**
8. **Πρόσεξα την ορθογραφία των λέξεων;**
9. **Έγραψα για τα συναισθήματα και τις σκέψεις μου;**
10. **Μήπως τελείωσα τη διήγησή μου πολύ απότομα;**

2 Ο Αργύρης μες στην ταραχή του μπέρδεψε τα λόγια του. Στις παρακάτω φράσεις του, κάποιες λέξεις δε χρειάζονται, κάποιες λέξεις λείπουν ή δεν είναι στο σωστό τους τύπο.

Βρείτε πού είναι το λάθος και ξαναγράψτε σωστά αυτά που ήθελε να πει ο Αργύρης.

✿ Χτες το βράδυ έκοψα για ξύλα με την κοσόρα και έκοψα με το δάχτυλό μου.

✿ Το δάχτυλο με πόνεσαν πολύ.

✿ Κατόπιν, το έδεσα ένα επίδεσμο.

✿ Δεν μπορούσα να γράψει με δεμένο δάχτυλο.

3 Αντιγράψτε το παρακάτω κείμενο αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες φράσεις με μία λέξη!

Ο Αργύρης δεν αισθανόταν καλά γιατί είχε (τον πονούσε η κοιλιά του). Χτες είχε (τον πονούσε το κεφάλι του) και (τον πονούσε ο λαιμός του). Τελικά, σήμερα αποφάσισαν να πάνε στο γιατρό αφού είχε και (τον πονούσε το δόντι του).

4 Το πρόβλημα που έβαλε ο δάσκαλος στον Αργύρη του φάνηκε δύσκολο. Γράψτε, σε συνεργασία με το διπλανό σας, τι θα κάνατε εσείς για να το λύσετε και διαπιστώστε έτσι αν πράγματι ήταν δύσκολο. Μετά, αν θέλετε, λύστε το!

Φρουτοπία

1

Αναζητήστε στο λεξικό σας τη σημασία των παρακάτω λέξεων του κόμικ και γράψτε τον ορισμό τους δίπλα από αυτές:

καθήκον ....

....

σειρήνα ....

....

αυτόγραφο ....

....

μνημείο ....

....

Γράψτε τώρα μια δική σας πρόταση για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις:

....

....

....

....

....

....

....

2

Η Μαφάλντα βρέθηκε στην παραλία. Συμπληρώστε στα συννεφάκια τις σκέψεις της:

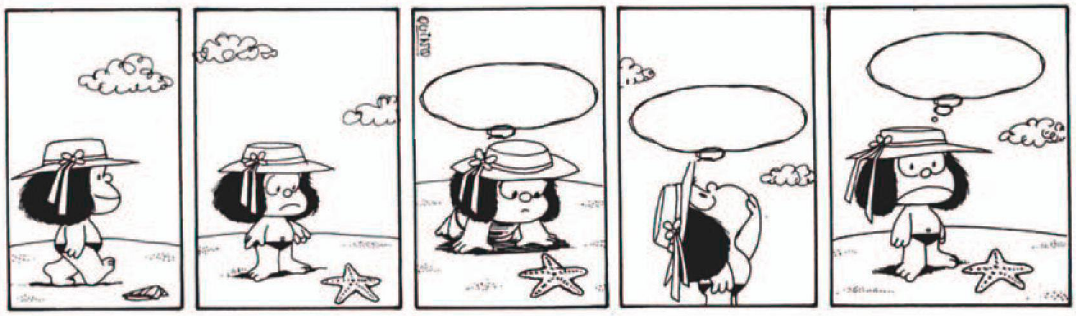

Quino, Μαφάλντα, εκδ. ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ/ ΜΕΔΟΥΣΑ, Αθήνα, 1991 (διασκευή)

3 Ο Ευγένιος Τριβιζάς έγραψε μια ιστορία με ήχους. Στην εκτύπωση όμως μπερδεύτηκαν οι ήχοι που συνόδευαν την ιστορία του. Βοηθήστε τον τυπογράφο να διορθώσει τα λάθη γράφοντας στο κουτάκι το σωστό ήχο:

«Ο Σάββας κοιμόταν του καλού καιρού και ροχάλιζε:

– Μπεεεεε! Μπεεεε!

Ξαφνικά ακούστηκε ένα χτύπημα στην πόρτα:

Χρρρρρρρρρρρρρ…

Ήταν ο φίλος του ο Χάρης που ήταν συναχωμένος και φταρνίστηκε:

– Φσσσσσς, φσσσσσς.....

– Τι λες, πάμε μια βόλτα στο δάσος; πρότεινε ο Σάββας.

– Και δεν πάμε; είπε ο Χάρης και έβηξε:

– Γκαπ! Γκουπ! Γκαπ! Γκουπ!

Όλα στην εξοχή ήταν υπέροχα. Τα πουλάκια κελαηδούσαν:

– Τοκ τοκ! Τοκ τοκ!

Ο άνεμος φύσαγε ανάμεσα στα κλαδιά:

Αααααααψού! Ααααααααψού!

Ξυλοκόποι έκοβαν ξύλα:

– Χα χα χα! Χο χο χο!

Και τα αρνάκια βελάζανε:

– Τραλαλά! Τραλαλά!

Οι δύο φίλοι γύρισαν στο σπίτι αργότερα γελώντας:

– Τσίου! Τσίου! Τσίου!

και τραγουδώντας:

– Γκουχ! Γκουχ! Γκουχ!

Διακοπές με τον Ευγένιο Τριβιζά στο νησί των πυροτεχνημάτων,
Η σπανακόπιτα του τσάρου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2003, (διασκευή)

4 Ένα παιδικό περιοδικό κάνει αυτόν το μήνα ένα διαγωνισμό κόμικ για παιδιά του δημοτικού σχολείου. Η τάξη σας αποφάσισε να πάρει μέρος στο διαγωνισμό, αφού το βραβείο είναι μια συλλεκτική σειρά από τα πιο αγαπητά παιδικά κόμικ!

Δουλέψτε σε ομάδες. Φέρτε στην τάξη αγαπημένα σας κόμικ και παρατηρήστε τα.
Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να φτιάξετε μια ωραία εικονογραφημένη ιστορία δίνοντάς σας μερικές συμβουλές:

- Πρώτα πρέπει να βρείτε την **ιδέα** της ιστορίας.

Να μερικές ιδέες:

- Ένας σκύλος δεν ξέρει να γαβγίζει. Νομίζει ότι μπορεί να πάρει μαθήματα από ένα γάτο. Φυσικά εκείνος του μαθαίνει να νιαουρίζει. Έτσι,...
- Ένα κορίτσι παραπονιέται σε κάποια φίλη της ότι αγόρασε ένα ζευγάρι παπούτσια και το αριστερό τη στενεύει λιγάκι. Η φίλη της διαπιστώνει ότι έχει αγοράσει δύο δεξιά...

- Χρησιμοποιήστε μόνο τέσσερα τετραγωνάκια φροντίζοντας με το τελευταίο να εντυπωσιάσετε τον αναγνώστη.
- Αποφασίστε τα χρώματα που θα χρησιμοποιήσετε, τα ονόματα των ηρώων, τον τόπο όπου θα συμβεί η ιστορία σας.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Τα συννεφάκια με τα λόγια των ηρώων ταιριάζουν με τα σκίτσα μου;

2. Τα σκίτσα μου είναι τέτοια, ώστε κάποιος να αναγνωρίζει τους ήρωες σε όλα τα τετραγωνάκια (με βάση τα μαλλιά τους, τα ρούχα τους, κ.ά.);

3. Μπορεί κάποιος να καταλάβει πού και πότε συμβαίνουν αυτά που διηγείται η ιστορία;

4. Άφησα την έκπληξη για το τέλος;

5. Χρησιμοποίησα επιφωνήματα, διάφορους ήχους και γκριμάτσες για να δείξω τα συναισθήματα των ηρώων;

Τρύπωνας ο φαφαγάλος

1 Μια μέρα ο Τρύφωνας επισκέφτηκε την τάξη της Αλεξάνδρας:
- Κυρία, κυρία! Ένας παπαγάλος έξω απ' το παράθυρο! φώναξαν τα παιδιά.
Ήταν ο Τρύφωνας. Είχε κολλήσει το μουσκεμένο ράμφος του πάνω στο κλειστό τζάμι και τα πανέξυπνα ζωηρά μάτια του ήταν καρφωμένα πάνω στη δασκάλα. Τα παιδιά σηκώθηκαν όρθια και

....

Βάλτε τη φαντασία σας να δουλέψει και συνεχίστε στο τετράδιό σας την ιστορία με τον Τρύφωνα που μπαίνει στην τάξη της Αλεξάνδρας.
Προσπαθήστε η ιστορία σας να κάνει τους συμμαθητές σας να γελάσουν.
Για να τα καταφέρετε μην ξεχνάτε ότι:

- Γέλιο προκαλεί μια σειρά από αστεία γεγονότα που μπορούν να συμβούν σε κάποιον χωρίς να τα περιμένει.
- Φτιάξτε διαλόγους για να γίνει πιο ζωντανή η ιστορία σας.

2 Διαβάστε τον παρακάτω διάλογο ανάμεσα στον παπαγάλο και στην κυρία Καλλιόπη:
Συμπληρώστε τα σημεία στίξης που βρίσκονται μέσα στο συννεφάκι, για να διαβάσετε τι άκουσαν ένα πρωινό ο Μάριος και η Αλεξάνδρα, φεύγοντας για το σχολείο.

Βγήκαμε απ' το σπίτι Ο Μάριος κλείδωσε κι έβαλε το κλειδί στην τσάντα του Κοντεύαμε να φτάσουμε στην εξώπορτα της αυλής, όταν ακούσαμε τη φωνή της κυρίας Καλλιόπης

Τρύφωνα

Μη με πωνάζεις τώρα Καλλιόφη, βλέφω τα *Φρωινάκια*

Πάλι μπροστά στην τηλεόραση κάθεσαι

Μα άμα κάτσω αφό φίσω δε βλέφω τίφοτα

— :
;
. !

3 Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα γράφοντας τα ρήματα στον αόριστο και στον κατάλληλο τύπο.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	**ΑΟΡΙΣΤΟΣ**
ανεβαίνω	
κατεβαίνουμε	
βγαίνει	
μπαίνετε	
πηγαίνουν	
βλέπεις	
λέω	
πίνουμε	
μένεις	
φεύγετε	
έρχομαι	
παίρνουν	
πλένεις	
βρίσκετε	
τρώω	

4 Ο Τρύφωνας έχει βαρεθεί να ακούει την κυρία Καλλιόπη να του λέει τι να κάνει. Έτσι κι αυτός, σαν παπαγάλος που είναι, όποτε του δίνεται η ευκαιρία, κάνει τα ίδια με το Μάριο και την Αλεξάνδρα.

Χρησιμοποιώντας τα υπογραμμισμένα ρήματα στα λόγια της κυρίας Καλλιόπης βοηθήστε τον Τρύφωνα να πει στα παιδιά τι να κάνουν.

Η κυρία Καλλιόπη στον Τρύφωνα.	**Ο Τρύφωνας στα παιδιά.**
Βγες από την κρυψώνα σου.	Βγείτε από την κρυψώνα σας.
Ανέβα στην ταράτσα.	....
Κατέβα από το δέντρο.	....
Μπες γρήγορα μέσα στο σπίτι.	....
Πες μου τι ξέρεις για τα καναρίνια.	....
Πιες όλο το γάλα σου.	....
Έλα να μου πεις το μάθημά σου.	....
Μείνε να μου κάνεις λίγη παρέα.	....
Βρες το καπέλο σου.	....
Φάε όλη σου τη σούπα!	....

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1 Για να μάθετε περισσότερα για τους παπαγάλους, συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις με τα ουδέτερα ουσιαστικά που βρίσκονται μέσα στις παρενθέσεις, στην κατάλληλη πτώση και στον κατάλληλο αριθμό.

Οι παπαγάλοι ξεχωρίζουν από τη μορφή του .... (ράμφος) τους που είναι καμπυλωτό και από τα έντονα χρώματά τους. Αυτοί που ζουν στα .... (δάσος) είναι εξαιρετικά πολύχρωμοι. Το .... (μέγεθος) τους διαφέρει από .... (είδος) σε .... (είδος). Το μέσο .... (μήκος) τους είναι από 25-35 εκατοστά μαζί με την ουρά. Σχηματίζουν .... (ζεύγος) και μένουν μαζί μέχρι το .... (τέλος) της ζωής τους. Η ζωή κάποιων .... (είδος) ξεπερνά τα 60 χρόνια. Οι παπαγάλοι μπορούν να αναπαράγουν ήχους που ακούνε.

2 Υπογραμμίστε τα επιφωνήματα στις παρακάτω προτάσεις και αντιστοιχίστε τα με τη σημασία τους:

Α! Τα καινούρια παπούτσια σου, Αλεξάνδρα, είναι καταπληκτικά.	❍	❍	έπαινος
Θέλω να δοκιμάσω το γλυκό, Καλλιόπη, αλλά...άου! Με πονάει ακόμα το δόντι μου.	❍	❍	απορία
Άντε! Κάνε γρήγορα. Θα φύγει το λεωφορείο.	❍	❍	θαυμασμός
Ε! Ποιος σου είπε τα νέα από τη Φρουτοπία;	❍	❍	πόνος
Μπράβο, Αργύρη! Σήμερα, έλυσες όλα τα προβλήματα σωστά	❍	❍	παρακίνηση

3 Ο Μπελάς και ο Ρουμποτύρης πήραν μαζί τους κάποια γράμματα από τις παρακάτω λέξεις. Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν:

ε__χαριστώ, καθ__κον, σύμφ__να, άνθρ__πος, ζε__γάρι, κεραμ__δι, σ__νέντευξη, σ__ρήνα, σ__σμός, διάλ__μμα, αριθμ__τική, κιμ__λία, ερωτ_ματικό, μ__αλό, Ευρ__πη.

4 Διαβάστε το ποίημα του Τζιάνι Ροντάρι, ο μαρκαδόρος:

Ο μαρκαδόρος

Ένας μαρκαδόρος έκανε
χαρές πάρα **πολλές**
με το να ζωγραφίζει
όλο παραξενιές.

Ζωγράφιζ' ένα βάτραχο
και έσκαγε στα γέλια
σαν του 'βαζε ουρά **ψαριού**
και γίδας **άσπρα** γένια.

Έφτιαχνε δέντρο με **καρπούς**
μα πάνω στα κλαδιά
αντί για φρούτα κρέμαγε
σαλάμια και τυριά.

Οι **ζωγραφιές**, έξω φρενών,
Φώναζαν δυνατά :
«Μα εμείς δεν είμαστ' έτσι,
ζωγράφιζε σωστά!»

Κι ο μαρκαδόρος: «Χρειάζεται
και λίγη φαντασία.
Τώρα θα φτιάξω **μικρό** ελέφαντα
να κάνει ιππασία.

Τα **πράγματα** που υπάρχουνε
γιατί να σχεδιάζω;
Σαν φτιάχνω όμως καινούρια,
πολύ το διασκεδάζω».

Τζιάνι Ροντάρι, Φλυαρίες ανάμεσα στον ουρανό και τη Γη, εκδ. Τεκμήριο, Αθήνα, 1986

Γράψτε τώρα τις χρωματισμένες λέξεις στην πρώτη στήλη του πίνακα και βάλτε **Χ** στα κουτάκια που πρέπει:

Λέξη	**ουσιαστικό**	***επίθετο***	***αρσενικό***	***θηλυκό***	***ουδέτερο***	***ενικός αρ.***	***πληθ. αρ.***	***ονομ.***	***γεν***	***αιτ.***

5 Τι λέει άραγε το πολύχρωμο πουλί στο μικρό σπουργίτι και τι νομίζετε ότι αυτό το απαντά; Συμπληρώστε τα λόγια τους στα συννεφάκια!

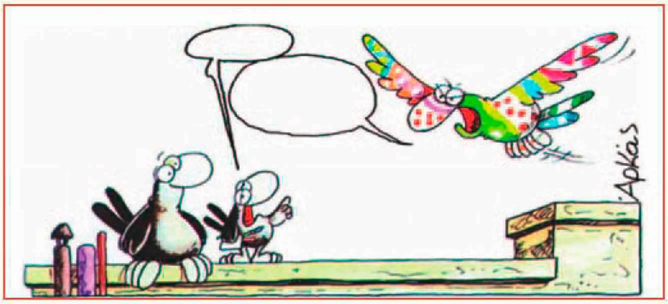

Αρκάς, Κάνε πουλί να δεις καλό, εκδ. γράμματα, Αθήνα, 1995

13 Ενότητα

Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι

Όλου του κόσμου τα παιδιά

1 **Ποιος είσαι;** Το όνομά σου είναι μοναδικό. Τι σημαίνει για σένα;

- Το όνομά σου μπορεί να σημαίνει κάτι στη γλώσσα που μιλάς ή στη γλώσσα της θρησκείας σου ή του πολιτισμού σου.
- Το όνομά σου σε συνδέει με τα μέλη της οικογένειάς σου και της κοινότητάς σου, και με αυτά που ζούνε και με αυτά που δε ζούνε πια.
- Το όνομά σου είναι μέρος του εαυτού σου. Ο κόσμος δείχνει ότι σε σέβεται προσπαθώντας να λέει σωστά το όνομά σου.

«Μέγκαν» είναι μια πολύ παλιά αγγλική λέξη που σημαίνει «δυνατός». Το δεύτερο όνομα της Μέγκαν είναι Τιμοθέα, που σημαίνει «τιμώ το Θεό».

«Μου αρέσει το όνομά μου. Οι γονείς μου θέλουν να σταθώ στο ύψος του ονόματός μου».

«Το Μπιλάλ είναι ένα ευγενικό όνομα και ήταν το όνομα του πρώτου ανθρώπου που προσκάλεσε τον κόσμο να προσευχηθεί».

Οι γονείς του Μπιλάλ ήθελαν ένα όνομα που θα εξέφραζε τη μουσουλμανική θρησκεία του παιδιού τους, έτσι τον ονόμασαν Μπιλάλ από ένα σύντροφο του προφήτη Μωάμεθ.

«Στους γονείς μου άρεσε ο ήχος του ονόματος «Μαρκ» κι έτσι με είπαν Μαρκ».

Ο Μαρκ (Μάρκος) ήταν ένα πολύ σημαντικό πρόσωπο στη Βίβλο. Ήταν ένας από τους Αποστόλους του Χριστού.

Στα κινέζικα το όνομα Τερέζα ακούγεται όπως η λέξη «ευτυχισμένος».

«Η μαμά μου με ονόμασε Τερέζα, γιατί, όταν γεννήθηκα, ήταν πολύ ευτυχισμένη».

Μια ζωή σαν τη δική μου, Unicef, εκδ. Πατάκη, 2004

«Μαρία» είναι το όνομα της μητέρας του Χριστού. Αγαπητό όνομα σε όλους τους χριστιανούς.

«Έχω το όνομα της γιαγιάς μου που την αγαπώ πολύ».

Τα παιδιά στις παραπάνω φωτογραφίες μιλούν για τα ονόματά τους.

- Τι αισθάνεται κάθε παιδί για το όνομά του;
- Μπορείτε να φανταστείτε πώς θα ήταν η ζωή μας αν δεν είχαμε όνομα;
- Ρωτήστε τους γονείς σας και μάθετε γιατί σας έδωσαν αυτό το όνομα.
- Κολλήστε μια φωτογραφία σας και γράψτε και εσείς λίγα λόγια για το όνομά σας.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2 Ελάτε να παίξουμε το παιχνίδι: **«Είμαστε ίδιοι-είμαστε διαφορετικοί».**
Σκεφτείτε ένα φίλο σας. Κατόπιν, γράψτε σε ένα χαρτί σε τι μοιάζετε και σε τι διαφέρετε (γράψτε μόνο δύο-τρία σημεία).

Το σχολείο του κόσμου

1 Φανταστείτε ότι και εσείς βρίσκεστε στο σχολείο που μας περιγράφει το κείμενο και θέλετε να προετοιμάσετε την πινακίδα σας για την παρέλαση.

- Εργαστείτε σε ομάδες. Κάθε ομάδα μπορεί να διαλέξει το δικό της πρόσωπο που προσπάθησε να κάνει τον κόσμο καλύτερο με την προσφορά του.
- Βρείτε πληροφορίες για το πρόσωπο αυτό στην εγκυκλοπαίδεια, στο διαδίκτυο ή οπουδήποτε αλλού.
- Βρείτε κάποια φωτογραφία του και κολλήστε την στην πινακίδα σας.
- Εξηγήστε στους συμμαθητές σας των άλλων ομάδων γιατί διαλέξατε αυτό το πρόσωπο.
- Οργανώστε μια μικρή γιορτή για να παρουσιάσετε τις πινακίδες σας σ' όλο το σχολείο.

2 Η τάξη σας έμαθε γι' αυτό το σχολείο στο Παρίσι και θέλει να επικοινωνήσει με τους Έλληνες μαθητές που πηγαίνουν σ' αυτό το σχολείο.

- Γράψτε ένα μικρό κείμενο για να εξηγήσετε πώς λειτουργεί το δικό σας σχολείο. Μην ξεχάσετε να γράψετε:
  - πού βρίσκεται το σχολείο σας,
  - λίγα λόγια για το κτίριο, για τους δασκάλους σας και τους συμμαθητές σας,
  - τι κάνετε καθημερινά στο σχολείο σας,
  - τι μαθαίνετε στο σχολείο σας,
  - ποια ξεχωριστή γιορτή ή εκδήλωση κάνατε στο σχολείο σας,
  - τι νιώθετε για το σχολείο σας.

- Γράψτε τώρα το κείμενό σας στην κίτρινη σελίδα κάνοντας τις απαραίτητες διορθώσεις στο πλάι.

Γ Προσέχω τη γραμματική.

Σ Προσέχω τα σημεία στίξης.

Ο Προσέχω την Ορθογραφία.

+ Συμπληρώνω κάτι που λείπει.

Π Αλλάζω παράγραφο.

Τα δικαιώματα των παιδιών

1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα δικαιώματα των παιδιών

Ευρώπη+ έκδοση της Αντιπροσωπείας της Ε.Ε. στην Ελλάδα, σχεδιασμός και παραγωγή Perceptor Limited.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διοργανώνει διαγωνισμό με θέμα «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα δικαιώματα των παιδιών» και ζητάει από τα παιδιά και τους εφήβους της Ευρώπης μεταξύ 10 και 18 ετών να φτιάξουν μία αφίσα σχετικά με το θέμα αυτό.

Τα καλύτερα έργα θα χρησιμοποιηθούν για εκστρατείες υπεράσπισης των δικαιωμάτων των παιδιών.

www.euro-info.gr

Διαβάσατε στο διαδίκτυο την παραπάνω είδηση και η τάξη σας αποφάσισε να πάρει μέρος σε αυτόν το διαγωνισμό.

Χωριστείτε σε ομάδες, συζητήστε και αποφασίστε:

- Το θέμα που θα έχει η αφίσα σας.
- Την εικόνα που θα χρησιμοποιήσετε ώστε να έχει σχέση με το θέμα.
- Το μήνυμα, που κατά τη γνώμη σας θα είναι σύντομο και πρωτότυπο, ώστε να το θυμάται κάποιος εύκολα.
- Το μέγεθος της αφίσας καθώς και τα υλικά που θα χρησιμοποιήσετε για την κατασκευή της.

Μην ξεχάσετε να γράψετε κάπου το όνομα της τάξης και του σχολείου σας.

2 Διαβάστε προσεχτικά πώς μπορεί να γίνει κάποιος υποστηρικτής της unicef και συμπληρώστε την αίτηση.

ΓΙΝΕΤΕ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ ΤΗΣ UNICEF

Γίνετε Υποστηρικτής της UNICEF. Έτσι, μ' αυτόν τον τρόπο:

- Παίρνετε δωρεάν στο σπίτι σας το περιοδικό μας.
- Παίρνετε δωρεάν στο σπίτι σας έντυπα που εκδίδουμε.
- Ενημερώνεστε για τις δραστηριότητές μας.
- Σας δίνεται η δυνατότητα να προσφέρετε βοήθεια σε παιδιά που έχουν ανάγκη.
- Ενισχύετε σημαντικά τις προσπάθειες της UNICEF.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΔΙΚΑ ΜΑΣ,

γι' αυτό στείλτε μας, σήμερα κιόλας, το κουπόνι εγγραφής και θα πάρετε σε σύντομο χρονικό διάστημα ΑΠΟΔΕΙΞΗ, ΚΑΡΤΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗ, ΕΝΤΥΠΑ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ στη διεύθυνση σας.

Χρήσιμες πληροφορίες για τους Υποστηρικτές της UNICEF:

Για να γίνετε υποστηρικτής της UNICEF, πρέπει να συμπληρώσετε την παρακάτω αίτηση με κεφαλαία γράμματα και να την ταχυδρομήσετε στη διεύθυνση: UNICEF, Ξενίας 1,11 527, Αθήνα.

unicef

Εγγραφή Υποστηρικτή UNICEF

ΑΙΤΗΣΗ (συμπληρώνεται με κεφαλαία)

Προς **UNICEF**

Ξενίας 1, 11527 Αθήνα Τηλ.: 2107484184 Φαξ: 2107783829

Επώνυμο ____________	Πατρώνυμο ____________
Όνομα ____________	Τηλέφωνο ____________
Οδός ____________	Αριθμός ____________
Πόλη ____________	Ταχ. Κωδικός ____________
Επάγγελμα ____________	Τηλέφωνο ____________
Ημερομηνία ____________	Υπογραφή ____________

*Περιοδικό «Κόσμος», Ελληνική Εθνική Επιτροπή **UNICEF**, 2006*

Η 5η Βασική Αρχή των Δικαιωμάτων των Παιδιών

1

- Διαβάστε στα παρακάτω αποσπάσματα:
  - τι λέει η Μυρτώ, μια μαθήτρια της Δ΄ τάξης που είναι τυφλή, για τον τρόπο που αντιμετωπίζει τις δυσκολίες της κατάστασής της, ποιοι τη βοηθούν και ποιες δραστηριότητες έχει:

«...Μαθαίνω αγγλικά και πιάνο και διαβάζω με τη μηχανή Μπράιγ. Κάνω γυμναστική και τρέχω στη ρεματιά με το Δημήτρη, το γυμναστή μου. Έχω και ένα σκύλο. Είναι κούκλος, δε γαβγίζει πολύ, είναι λαμπραντόρ, τον βάφτισα «Τονίνο» και, όταν εκπαιδευτεί, θα γίνει οδηγός μου, θα με βοηθά να περπατάω στο πεζοδρόμιο, να περνώ τις διαβάσεις...

...Η μαμά μου μου διαβάζει σχεδόν κάθε βράδυ Ελύτη, Ρίτσο, Λειβαδίτη και Κική Δημουλά, την οποία γνώρισα τυχαία και είμαι περήφανη γι' αυτό. ... Ο μπαμπάς μου λέει πως πρέπει να μάθω ν' αγαπώ όλους τους ανθρώπους, να είμαι γενναιόδωρη και καλόψυχη και να συγχωρώ όσους δε με καταλαβαίνουν και με πικραίνουν».

  - τι λένε και κάποια άλλα παιδιά για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν καθημερινά:

«...Δε θέλω να υπάρχουν πάνω στα πεζοδρόμια παρκαρισμένα αυτοκίνητα, μηχανάκια, κάδοι απορριμμάτων ...» (Κική)

«...Τα μέσα συγκοινωνίας να ανακοινώνουν τις στάσεις ...» (Κωνσταντίνος)

«...Να υπάρχουν ηχητικά φανάρια στους δρόμους και οι καταστηματάρχες να μην κατεβάζουν πολύ κάτω τις τέντες ...» (Βασίλης)

παιδική εφημερίδα της Καθημερινής, Οι Ερευνητές πάνε παντού, 22/11/2003 (διασκευή)

- Εντοπίστε στη γειτονιά σας, στο σχολείο σας, στην πόλη ή στο χωριό όπου μένετε τι πρέπει να αλλάξει σε κάποιους χώρους (πεζοδρόμια, μαγαζιά, λεωφορεία, αθλητικούς χώρους, κινηματογράφους, θέατρα, σχολεία, κ.ά.) για να διευκολύνονται τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Ενώστε τη φωνή σας με τις δικές τους φωνές. Γράψτε μια επιστολή στο δήμαρχο, στην οποία θα του επισημαίνετε όσα προβλήματα εντοπίσατε και θα προτείνετε λύσεις για να γίνει η ζωή των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες πιο εύκολη και πιο ευχάριστη.

.... Δημοτικό σχολείο ....

οδός ....

τηλ/φαξ ....

e-mail... Τόπος, Ημερομηνία ....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Προσφώνηση:
Αγαπητ... κ.

περιγράψτε:

- το σκοπό της επιστολής σας,
- ποια είναι τα προβλήματα που εντοπίσατε και σε ποιους χώρους,
- ένα επεισόδιο ή μια συνομιλία με κάποιο άτομο με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
- τι λύσεις προτείνετε.

Χαιρετισμός-υπογραφή:
Με εκτίμηση
Οι μαθητές...

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1 Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν στις παρακάτω λέξεις και βάλετε τόνο, όπου χρειάζεται:

εκπ__δευση	φ__νάζω	υπόγ__ο	γε__πόνος
φ__λικός	απογ__ωση	γε__μετρία	κοιν__νία
προσγ__ωση	χρ__άζομαι	δικ__ωμα	ανεξάρτ__τος
φ__ναχτά	διαπολ__τισμ__κός	π__στεύω	π__στη
οικογέν__α	ισόγ__ο	μεταχ__ρίζομαι	φ__λλο
φ__λος	φ__λο	__μως	__μος

2 Συμπληρώστε στο παρακάτω κείμενο τις **οριστικές αντωνυμίες** και διαβάστε πώς εργάζονται οι μαθητές στην τάξη του Ρασίμ.

Στην τάξη μου δεν εργαζόμαστε πάντα με .... τρόπο. Κάθομαι .... θρανίο με το συμμαθητή μου τον Κωνσταντίνο. Όταν έχουμε να λύσουμε ένα πρόβλημα στην Αριθμητική, στην αρχή προσπαθεί ο καθένας .... να το λύσει. Αν δυσκολευτούμε, συνεργαζόμαστε. Το .... κάνουν και οι άλλοι συμμαθητές μας στην τάξη. Μερικές φορές, εμείς .... ζητάμε από τη δασκάλα μας να μας βοηθήσει. Όταν όμως γράφουμε κάποιο κριτήριο αξιολόγησης, που έχει .... ασκήσεις, η δασκάλα μας μας λέει: «Θέλω το κάθε παιδί να λύσει .... τις ασκήσεις».

3 Ο Μπίλι ξέχασε πότε τονίζονται οι λέξεις **που, πως** και δεν έβαλε τόνο σε καμιά από τις παρακάτω προτάσεις.
Βάλτε εσείς τόνο, όπου χρειάζεται:

- Θέλω να ξέρω που και πως συναντήθηκαν τα παιδιά και συζήτησαν για τα δικαιώματά τους.
- Πως μ' αρέσει που όλα τα παιδιά ενδιαφέρονται να μεγαλώσουν σε έναν όμορφο και χαρούμενο κόσμο!
- Που και που κλείνω τα μάτια μου και βλέπω πως όλα τα παιδιά έχουμε αγκαλιάσει τη Γη μας!
- Η Ρεβέκκα με ρώτησε πως ξέρω τόσες λεπτομέρειες για τα παιδιά σε όλον τον κόσμο και της απάντησα ότι αραιά και που διαβάζω το φυλλάδιο της οργάνωσης: «Γιατροί χωρίς σύνορα».

4 Συμπληρώστε στο παρακάτω κείμενο τις προτάσεις που λείπουν, για να διαβάσετε πώς οι γάτες κάποτε χωρίστηκαν σε χρώματα, φυλές και ράτσες. Γράψτε στις παρενθέσεις μόνο τον αριθμό της πρότασης που λείπει:

Κάποτε, οι γάτες είχαν τη δική τους χώρα και όλα έδειχναν (**2**). Αλλά, όπως σε κάθε χωράφι φυτρώνουν και ζιζάνια, έτσι και σε εκείνη τη χώρα γεννήθηκε ένας γάτος κάτασπρος, απαιτητικός και πεισματάρης που νόμιζε (...). Έπεισε κι άλλους γάτους (...) και (...). Σιγά σιγά οι γάτοι μοιράστηκαν στα δυο. Μετά από κάθε τσακωμό έχτιζαν ένα σκαλί δείχνοντας έτσι (...). Το πιο σπουδαίο είναι (...) και τα σκαλιά έγιναν αμέτρητα! Παντού διαδόθηκε (...).Όπου κι αν πήγαιναν πάντα μια σκάλα ορθωνόταν μπροστά τους.

Παναγιώτα Σμυρλή, Ο γάτος με το ψάθινο καπέλο, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2001 (διασκευή)

1. ότι δε σεβόταν ο ένας τη ζωή του άλλου.
2. πως θα ζούσαν μονιασμένες, όμορφα και ειρηνικά.
3. ότι αυτός άξιζε τα καλύτερα, δικαιούταν τα σπουδαία.
4. πως αυτοί ήταν ξεχωριστοί
5. ότι δημιουργήθηκαν τάξεις ανάμεσα στους γάτους, μοιράστηκαν σε χρώματα, φυλές και ράτσες.
6. πως ήταν γεννημένοι για άρχοντες.
7. που δεν κατάφεραν να σταματήσουν τους τσακωμούς

5 Υπογραμμίστε τις **οριστικές** και κυκλώστε τις **ερωτηματικές** αντωνυμίες στον παρακάτω διάλογο:

— Όλα τα παιδιά έχουν τα ίδια δικαιώματα, όπου κι αν βρίσκονται πάνω στη γη, είπε ο Νίκος.

— Τι σημαίνει η λέξη «δικαιώματα»; ρώτησε η μικρή Σόνια που δεν πηγαίνει ακόμα σχολείο.

— Να τη βρούμε στο λεξικό. Αν δεν μπορούμε να καταλάβουμε μόνοι μας μια λέξη, καλό είναι να ψάξουμε σε ένα λεξικό, πρότεινε η Κωνσταντίνα.

— Τι είναι το λεξικό; είπε η Σόνια.

— Λεξικό είναι ένα σοφό βιβλίο, που εξηγεί όλες τις άγνωστες λέξεις, τής απάντησε ο Βασίλης.

— Και πόσο κάνει ένα λεξικό; Θέλω ν' αγοράσω ένα, ρώτησε η Σόνια.

— Δεν ξέρω, γιατί δεν έχουν όλα τις ίδιες τιμές. Αύριο θα πάμε στο βιβλιοπωλείο και θα ψάξουμε μόνοι μας για ένα παιδικό λεξικό, είπε ο Βασίλης.

14 Ενότητα

Το ανθρώπινο θαύμα

Ύμνος στον άνθρωπο

1 Συζητώντας μέσα στην τάξη ο Ευριπίδης, ένας μαθητής της Δ΄ τάξης, είπε ότι το αλέτρι ήταν μια σπουδαία **ανακάλυψη** του ανθρώπου. Μια συμμαθήτριά του, η Γεωργία, όμως είπε ότι το αλέτρι ήταν μια σπουδαία **εφεύρεση** του ανθρώπου. Άλλοι συμμαθητές τους υποστήριζαν την άποψη του Ευριπίδη και άλλοι της Γεωργίας. Έτσι, η Ραλλού έφερε από ένα παιδικό λεξικό τις σελίδες που εξηγούν τι είναι η ανακάλυψη και τι η εφεύρεση. Διαβάστε καλά τους ορισμούς και συζητήστε ποιος είχε δίκιο για το αλέτρι.

ανακαλύπτω,
ανακαλύπτομαι (Ρ.)
1. **βρίσκω κάτι που υπήρχε, αλλά δεν ήταν γνωστό, ή βρίσκω κάποιον ή κάτι που ήταν κρυμμένο(ς) ή που το(ν) είχα χάσει**
Ανακάλυψα κάτι παλιά ρούχα στη σοφίτα.
ΣΥΝΩΝ.: βρίσκω
Ανακάλυψε το χαμένο θησαυρό.
ΣΥΝΩΝ.: βρίσκω
2. **μαθαίνω κάτι που δεν ήξερα**
Ανακάλυψα ότι μου ετοίμαζαν έκπληξη
ΣΥΝΩΝ.: καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι
ΣΥΓΓ.: ανακάλυψη

η **ανακάλυψη** (ΟΥΣ.)
1. **το να ανακαλύπτει κάποιος κάτι**
Η ανακάλυψη ενός πηγαδιού στον κήπο.
ΣΥΝΩΝ.: εύρεση
2. **αυτό που ανακαλύπτεται**
Μου έδειξε την καινούρια του ανακάλυψη.
ΣΥΓΓ.: ανακαλύπτω

η **εφεύρεση** (ΟΥΣ.)
καθετί καινούριο που έχει σκεφτεί ο άνθρωπος να κατασκευάσει
Το τηλέφωνο είναι χρήσιμη εφεύρεση.
ΣΥΓΓ.: εφευρέτης, εφευρετικός, εφεύρημα, εφευρίσκω

ο **εφευρέτης,**
θηλ. η **εφευρέτρια** (ΟΥΣ.)
αυτός που πρώτος σκέφτηκε να φτιάξει μία μηχανή, ένα εργαλείο κτλ.
Ο Βατ είναι ο εφευρέτης της ατμομηχανής.
ΣΥΓΓ:. εφεύρεση

Άννα Βακαλοπούλου, Το πρώτο μου λεξικό για το δημοτικό, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2000

- Συγκεντρώστε πληροφορίες και εικόνες από εγκυκλοπαίδειες, από διάφορα περιοδικά και από το διαδίκτυο για τις πιο σημαντικές εφευρέσεις του ανθρώπου. Συζητήστε στην τάξη και διαλέξτε μια εφεύρεση που εσείς θεωρείτε σπουδαία.
- Γράψτε ένα σύντομο κείμενο ως 100 λέξεις και εξηγήστε ποια είναι η εφεύρεση που σας εντυπωσίασε περισσότερο. Κολλήστε και τις φωτογραφίες και φτιάξτε ένα βιβλίο της τάξης σας με τίτλο:

«Οι εφευρέσεις που άλλαξαν τον κόσμο».

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

θέση για φωτογραφία

Από το πρώτο τηλεφώνημα στο πρώτο ηλεκτρονικό μήνυμα!

1 Στείλτε και σεις ένα μήνυμα με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στη Ραλλού, **rallou@mail.gr**, ζητώντας της να σας βοηθήσει στις αναφορικές αντωνυμίες! Ένα μήνυμα πρέπει να είναι σύντομο και να περιέχει μόνο τις βασικές πληροφορίες. Μην ξεχάσετε να γράψετε την ηλεκτρονική της διεύθυνση και το θέμα του μηνύματος ...

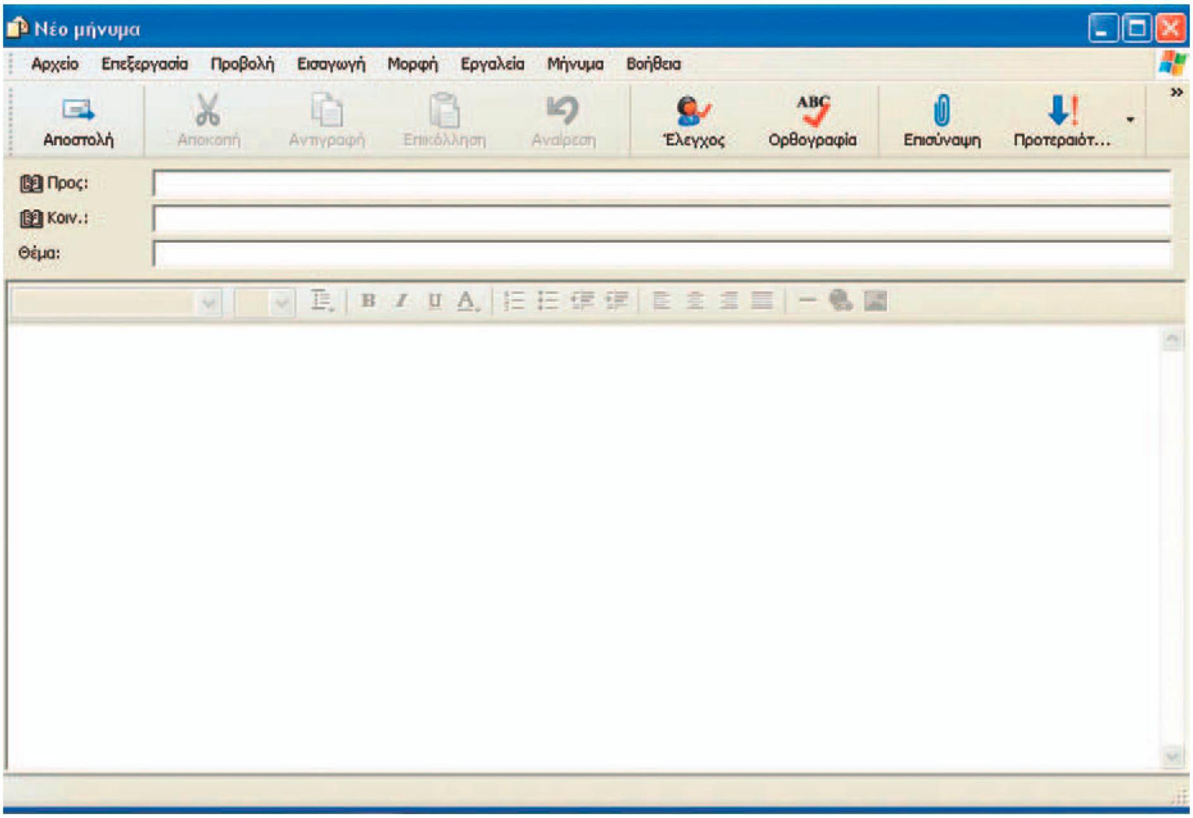

- ποιο κουμπί θα πατήσετε για να στείλετε το μήνυμά σας στη Ραλλού;

2 Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με **ό,τι** ή **ότι** και διαβάστε για τις τηλεπικοινωνίες έναν αιώνα αργότερα από την εφεύρεση του τηλεφώνου:

Ο Γκράχαμ Μπελ πίστευε __________ μια χούφτα τηλέφωνα θα έφταναν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του πλανήτη. Δεν φαντάστηκε την τεράστια εξέλιξη της τεχνολογίας. Οι επιστήμονες έκαναν __________ ήταν δυνατό για να μπορούμε σήμερα να τηλεφωνούμε ακόμα και από το διάστημα.

Ο Μπελ δε φανταζόταν __________ μέσα από μια τηλεφωνική γραμμή θα μπορούσε κάποιος να στείλει __________ ήθελε (έγγραφο, εικόνα ή σχέδιο) και να το διαβάσει κάποιος άλλος αμέσως.

Όταν φώναξε το συνεργάτη του μέσα από ένα καλώδιο, δεν υπολόγισε __________ 150 τηλεπικοινωνιακοί δορυφόροι θα βρίσκονται σήμερα σε τροχιά γύρω από τη Γη και θα μεταδίδουν __________ σπουδαίο συμβαίνει και στο πιο απομακρυσμένο μέρος του κόσμου.

πληροφορίες από το βιβλίο Επικοινωνία, εκδ. ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ, Αθήνα, 2001

3

Επικοινωνία, εκδ. ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ, Αθήνα, 2001.

Θα σε δω στο τηλέφωνο!

Όταν καλείς κάποιον με το εικονοτηλέφωνό σου στο δικό του εικονοτηλέφωνο μπορείς όχι μόνο να τον ακούσεις αλλά και να τον δεις. Χάρη σε μια ειδική τηλεοπτική κάμερα, η εικόνα στέλνεται ως ηλεκτρικό σήμα μέσω ενός καλωδίου, όπως ακριβώς και η φωνή στο συνηθισμένο τηλέφωνο. Η εικόνα εμφανίζεται σε μια μικρή οθόνη σαν αυτήν της τηλεόρασης.

- Βρείτε στο παραπάνω κείμενο και υπογραμμίστε τις λέξεις που έχουν σαν πρώτο συνθετικό το *τηλε***-**. Οι λέξεις που είναι σύνθετες με το *τηλε*- είτε έχουν την έννοια της μεγάλης απόστασης είτε έχουν σχέση με την τηλεόραση.
- Γίνετε και σεις εφευρέτες και κατασκευάστε τις συσκευές σας από τις παρακάτω λέξεις βάζοντας σαν α΄ συνθετικό το *τηλε*-.

όραση, φωνή, γράφω, χειρίζομαι, σκοπώ (=παρατηρώ προσεκτικά)

____

____

____

____

____

- Διαγράψτε από τις παρακάτω λέξεις αυτές που δεν έχουν σχέση με τη λέξη «τηλεόραση»: τηλεγράφημα, τηλεπεριοδικό, τηλεκατευθυνόμενος, τηλεκάρτα, τηλεχειριστήριο, τηλεπαιχνίδι, τηλεπαρουσιαστής, τηλεπικοινωνία, τηλεσκόπιο, τηλεθεατής.
- Σκεφτείτε για λίγο πότε χρησιμοποιούμε τη λέξη «τηλεκατευθυνόμενος» και κατόπιν γράψτε ένα μικρό κείμενο 100-150 λέξεων που να έχει σχέση με αυτή τη λέξη.

Μια παράξενη παραγγελία

1 Η ιστοσελίδα του σχολείου σας έχει ένα αφιέρωμα στην τεχνολογία. Κάθε τάξη θα ασχοληθεί με ένα ξεχωριστό θέμα. Η τάξη σας διάλεξε να ασχοληθεί με το θέμα «Οι μηχανές στη ζωή μας». Κάθε ένας από εσάς πρέπει να περιγράψει το μηχάνημα που του έχει κάνει ιδιαίτερη εντύπωση με όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες. Όλα τα κείμενα θα δημοσιευτούν στην ιστοσελίδα.

Οι παρακάτω ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν να οργανώσετε καλύτερα το γραπτό σας.

- Πού είδες για πρώτη φορά αυτό το μηχάνημα και πότε;
- Ποιο είναι το σχήμα και το μέγεθός του;
- Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του;
- Τι ακριβώς μπορεί να κάνει;
- Μπορεί κάποιος να το χρησιμοποιήσει εύκολα;
- Ποιο περιστατικό σε συνδέει με αυτό το μηχάνημα;
- Τι σε εντυπωσίασε σε αυτό το μηχάνημα;

Μην ξεχνάτε ότι όλα τα κείμενα θα δημοσιευτούν στην ιστοσελίδα. Γι' αυτό πρέπει να είστε ιδιαίτερα προσεχτικοί με το περιεχόμενο και την εμφάνιση του γραπτού σας.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. **Περιέγραψα με λεπτομέρειες το μηχάνημα;**
2. **Έγραψα πώς και γιατί το χρησιμοποιούμε;**
3. **Χρησιμοποίησα επίθετα στην περιγραφή μου;**
4. **Έκανα παραγράφους;**
5. **Έψαξα στο λεξικό μου για την ορθογραφία δύσκολων λέξεων;**
6. **Μήπως έγραψα πολλές φορές τις ίδιες λέξεις;**
7. **Χρησιμοποίησα σωστά τα σημεία στίξης;**

2 Διαλέξτε, από την παρένθεση, το σύνδεσμο που ταιριάζει και συνδέστε τις παρακάτω προτάσεις, κάνοντας τις κατάλληλες αλλαγές. Κάθε σύνδεσμος να χρησιμοποιείται μόνο μια φορά:

(μα, ούτε, όμως, αλλά)

α) Αν δεν ανακάλυπταν τη συσκευή του φαξ, δεν θα μπορούσαμε να στέλνουμε στιγμιαία μέσα από την τηλεφωνική γραμμή χαρτιά. Δεν θα μπορούσαμε να στέλνουμε στιγμιαία μέσα από την τηλεφωνική γραμμή εικόνες. Δεν θα μπορούσαμε να στέλνουμε στιγμιαία μέσα από την τηλεφωνική γραμμή σχέδια.

....

....

....

β) Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές είναι γρήγοροι και θυμούνται πολλά. Το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι να ακολουθούν τις οδηγίες που τους δίνει ο άνθρωπος.

....

....

....

γ) Είχα ακούσει πολλά για την καινούρια οθόνη και τις ταινίες που προβάλλει το Πλανητάριο. Όταν το επισκέφτηκα και παρακολούθησα μια ταινία, έμεινα με το στόμα ανοικτό.

....

....

....

δ) Το πρώτο ραδιόφωνο κατασκευάστηκε από το Χάινριχ Χερτζ στα 1887. Πατέρας του ραδιοφώνου θεωρείται ο Γουλιέλμος Μαρκόνι.

....

....

....

....

....

....

Επικοινωνία, εκδ. ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ, Αθήνα, 2001.

3 Το αναψυκτικό χρεώνετ**αι** στο λογαριασμό του κινητού σας.
Εσείς χρεώνετ**ε** το λογαριασμό του κινητού σας για κάθε κλήση ή μήνυμα.

- Υπογραμμίστε το ρήμα στις παραπάνω προτάσεις. Τι παρατηρείτε;

Τα ρήματα που τελειώνουν σε –ται (τε) γράφονται με **αι** στον ενικό αριθμό και με **ε** στον πληθυντικό.

- Συμπληρώστε τώρα στο παρακάτω κείμενο τις καταλήξεις των ρημάτων που λείπουν για να διαβάσετε πώς λειτουργεί ένα «συνηθισμένο» αυτόματο μηχάνημα που πουλάει αναψυκτικά.

Πρώτα απ' όλα, μη νομίζετε ότι επειδή το μηχάνημα είναι αυτόματο λειτουργεί από μόνο του! Όποιος θέλει να αγοράσει αναψυκτικό χρειάζετ_ χρήματα. Το μηχάνημα αυτό συνήθως δέχετ_ κέρματα. Εσείς, αφού ρίξετ_ στον κερματοδέκτη το ποσό που πρέπει, πατήστ_ τα κατάλληλα πλήκτρα. Το μηχάνημα επεξεργάζετ_ τις πληροφορίες που του δώσατ_ και το αναψυκτικό που παραγγείλατ_ εμφανίζετ_ έτοιμο να σας δροσίσει. Τέτοια μηχανήματα μπορείτ_ να βρείτ_ σε σταθμούς λεωφορείων και τρένων, αεροδρόμια και αλλού.

Προσοχή όμως! Για να μην πάθετ_ ό,τι έπαθε και ο άνθρωπος της ιστορίας μας το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνετ_ είναι να διαβάσετ_ προσεκτικά τις οδηγίες χρήσης του μηχανήματος.

Το διαδίκτυο

Διαδίκτυο; Ναι!
Αλλά με προσοχή

Ωφέλιμες πληροφορίες για τα παιδιά

Με τον ίδιο τρόπο που συμφωνήσατε με τους γονείς σας να κοιτάζετε δεξιά και αριστερά, όταν διασχίζετε ένα δρόμο και να μην μπαίνετε σε αυτοκίνητα αγνώστων, με τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να συμφωνήσετε να ακολουθήσετε μερικούς κανόνες για την ασφάλεια σας, όταν βρίσκεστε στη λεωφόρο του διαδικτύου.

- Ποτέ μη δίνετε το όνομά σας, τη διεύθυνσή σας, τη διεύθυνση και το όνομα του σχολείου σας, το τηλέφωνό σας, φωτογραφίες σας σε αγνώστους που συναντάτε στο διαδίκτυο ακόμη και αν σας το ζητήσουν επίμονα.
- Μην ανοίξετε ή δεχθείτε ηλεκτρονικά μηνύματα που προέρχονται από άτομα που δε γνωρίζετε ή δεν εμπιστεύεστε. Ακόμη και οι έμπειροι επαγγελματίες ακολουθούν αυτό τον απλό κανόνα!
- Μη δίνετε τα συνθηματικά σας που χρησιμοποιείτε στον υπολογιστή σας σε κανέναν εκτός από τους γονείς σας. Είναι σαν το κλειδί του σπιτιού σας: δε θα το δανείζατε σε κανέναν.
- Μην εμπιστεύεστε όλα όσα διαβάζετε στο διαδίκτυο.

http://www.safeline.gr/tips-gr.html, διασκευή, πρόσβαση 20/06/2006

1 Όταν τα παιδιά ζήτησαν από τους γονείς τους να συνδέσουν τον υπολογιστή τους στο διαδίκτυο, έγινε μεγάλη συζήτηση στο σπίτι.

Η μητέρα λέει ότι τα παιδιά δεν πρέπει να επισκέπτονται καθόλου το διαδίκτυο, γιατί υπάρχουν πολλοί κίνδυνοι γι' αυτά στις διάφορες τοποθεσίες του. Ο πατέρας αντίθετα υποστηρίζει ότι στο διαδίκτυο βρίσκει κανείς πληροφορίες για οτιδήποτε, παίζει ευχάριστα παιχνίδια, ακούει την αγαπημένη του μουσική.

- Εσείς τι γνώμη έχετε για το διαδίκτυο; Έχετε ποτέ περιπλανηθεί στις σελίδες του; Αν ναι, για ποιο λόγο; Συμφωνείτε με την άποψη του πατέρα ή της μητέρας;
- Πάρτε μέρος και εσείς στη συζήτηση της οικογένειας για το διαδίκτυο. Το παραπάνω κείμενο «Ωφέλιμες πληροφορίες για τα παιδιά» θα σας βοηθήσει να υποστηρίξετε την άποψή σας με επιχειρήματα.

Όταν συζητάτε και θέλετε να υποστηρίξετε την άποψή σας με επιχειρήματα:

- Βάζετε σε μια σειρά τις σκέψεις σας δικαιολογώντας κάθε φορά τις απόψεις σας. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τους συνδέσμους «**γιατί**, **αφού**, **επειδή**».
- Για να συνδέσετε τις απόψεις σας χρησιμοποιείτε φράσεις και λέξεις όπως: **επιπλέον**, **εκτός από αυτά, άρα, διότι, δεν αποκλείεται να**...
- Ακούτε με προσοχή τα επιχειρήματα του συνομιλητή σας και προσπαθείτε να τον πείσετε για τη δική σας γνώμη. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις φράσεις: **νομίζω ότι**, **καλά όσα λες αλλά**, **άμα ... τότε**, κ.ά.

Γράψτε τώρα το πιο πειστικό σας επιχείρημα.

____

____

____

2 Διευθύνσεις από το Ίντερνετ

- Εδώ βρίσκονται επιλεγμένες σελίδες για παιδιά. Πληκτρολογήστε: **www.e-yliko.gr/dimlinks.htm** και... καλό σερφάρισμα!
- Στην ώρα του μαθήματος των Αγγλικών επισκεφτείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση **www.nasa.gov/audience/forkids/home/index.html** για να μάθετε:
  - για το «μεγάλο γαλάζιο βόλο» που ζούμε,
  - πώς είναι το ηλιακό μας σύστημα και από τι είναι φτιαγμένο ένα αστέρι.
  - την ιστορία των ρομπότ και
  - για να ζωγραφίσετε ένα διαστημικό λεωφορείο.

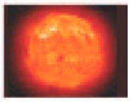

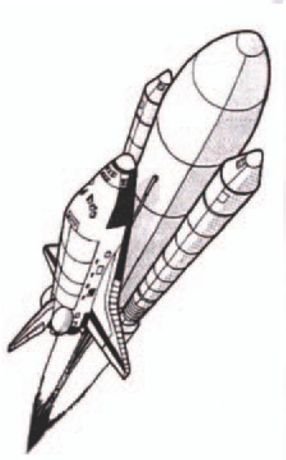

Το εργαστήρι της Γλώσσας

1 Ανακάλυψη ή εφεύρεση; Συμπληρώστε τα κενά με τη λέξη που ταιριάζει στον κατάλληλο τύπο.

Η .... του τροχού στη Μεσοποταμία γύρω στο 3500 π.Χ. άλλαξε τη ζωή των ανθρώπων.

Πολλές ...., όπως η .... της φωτιάς, οφείλονται σε τυχαία γεγονότα.

Ο Αρχιμήδης ήταν από τους μεγαλύτερους .... της αρχαιότητας.

Η .... της Αμερικής έγινε από το Χριστόφορο Κολόμβο το 1492.

Μια από τις σημαντικότερες .... του $20^{ου}$ αιώνα είναι οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές.

Φαίνεται πως οι Κινέζοι είχαν .... την τυπογραφία πριν από το Γουτεμβέργιο.

2 Συμπληρώστε τα κενά με τα ρήματα της παρένθεσης σε έναν από τους μελλοντικούς χρόνους και διαβάστε για το μέλλον του διαδικτύου.

Αργά ή γρήγορα, το διαδίκτυο .... (γίνομαι) ένα ακόμα αγαθό, όπως το τηλέφωνο και το τρεχούμενο νερό. .... (υπάρχω) τηλεοράσεις και κινητά τηλέφωνα συνέχεια συνδεδεμένα με το διαδίκτυο. Τα τηλεοπτικά προγράμματα .... (μεταδίδομαι) από ιστοσελίδες. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι .... (δουλεύω) μακριά από τον τόπο εργασίας τους μέσω του διαδικτύου. Μέχρι το τέλος της επόμενης δεκαετίας, το διαδίκτυο .... (αλλάζω) εντελώς τον τρόπο με τον οποίο .... (σκέφτομαι).

.... (ζω) λοιπόν εμείς καλά και το διαδίκτυο καλύτερα.

www.rom.gr/rom16/mellon_it.htm, (διασκευή)

3 Συνδέστε τις παρακάτω προτάσεις με τους κατάλληλους συνδέσμους που είναι στην παρένθεση:

(και, αλλά, ούτε...ούτε, όμως)

Οι άνθρωποι πριν ανακαλύψουν τη φωτιά δεν μπορούσαν .... να ζεσταθούν .... να μαγειρέψουν την τροφή τους. Η χρήση της φωτιάς βοήθησε τον άνθρωπο να αλλάξει το περιβάλλον του .... να καλυτερέψει τη ζωή του. Την είχαν, λοιπόν, μεγάλη ανάγκη .... δεν ήταν εύκολο να την εξασφαλίσουν. Έπρεπε να την πάρουν έτοιμη από τη φύση (ηφαίστεια, πυρκαγιές). Αργότερα, βρήκαν τρόπο να ανάβουν φωτιά με το χτύπημα της τσακμακόπετρας .... η τσακμακόπετρα δε βρισκόταν σε πολλά μέρη.

4 Σχηματίστε τις ενεργητικές και παθητικές μετοχές των ρημάτων σύμφωνα με το παράδειγμα προσέχοντας την ορθογραφία.

Ρήμα	Ενεργητική μετοχή	Παθητική μετοχή
φορτώνω	φορτώνοντας	φορτωμένος,-η,-ο
οδηγώ		
κόβω		
καλύπτω		
ωφελώ		
πεινώ		
ανάβω		
τρίβω		
ανοίγω		
αλείφω		

5 Συμπληρώστε τις προτάσεις με τις αναφορικές αντωνυμίες που βρίσκονται στην παρένθεση χρησιμοποιώντας μια φορά την καθεμία. Έτσι, θα μάθετε περισσότερα για τους πρώτους υπολογιστές:

(που, ο οποίος, όποιος, όσος, ό,τι)

Διαβάζοντας για την ιστορία των υπολογιστών μαθαίνουμε ότι οι πρώτοι υπολογιστές δεν μπορούσαν να κάνουν .... ένας σύγχρονος υπολογιστής. Είχαν τόσες δυνατότητες .... και οι σημερινές αριθμομηχανές. Το μόνο .... μπορούσαν να κάνουν ήταν αριθμητικές πράξεις. Αυτό όμως ήταν σημαντικό για .... επιστήμονα ήθελε να κάνει γρήγορα υπολογισμούς .... θα ήθελε μια ολόκληρη ζωή αν τους έκανε με το χέρι.

16

Ενότητα

Ταξίδια στην Ελλάδα

Το παραδεισένιο Πήλιο

1 Ο συγγραφέας του κειμένου «Το παραδεισένιο Πήλιο» Κώστας Ουράνης περιγράφει τη διαδρομή με τρένο από το Βόλο στις Μηλιές.

Περιγράψτε κι εσείς μια όμορφη διαδρομή που έχετε κάνει με ένα πλοίο, τρένο, λεωφορείο, αεροπλάνο ή αυτοκίνητο και σας είχε εντυπωσιάσει.

Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα το γραπτό σας.

- Πώς και πότε κάνατε αυτή τη διαδρομή;
- Από πού ξεκινήσατε και ποιος ήταν ο προορισμός σας;
- Ήταν άλλα πρόσωπα μαζί σας;
- Τι είδατε και τι ακούσατε σ' αυτή τη διαδρομή;
- Ποιους συναντήσατε;
- Συνέβη κάποιο περιστατικό στη διάρκεια της διαδρομής που θα θέλατε να διηγηθείτε;
- Τι σκεφτήκατε και τι αισθανθήκατε κατά τη διάρκεια του ταξιδιού;

Να θυμάστε να επιλέξετε τα κατάλληλα επίθετα για την περιγραφή σας.

Στο γραπτό σας να μη γράψετε τ' όνομά σας. Αφού τελειώσετε την περιγραφή σας, χωριστείτε σε ομάδες και ανταλλάξτε τα γραπτά σας.

Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να αξιολογήσετε το γραπτό του συμμαθητή σας με τις παρακάτω ερωτήσεις.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. Περιέγραψε με λεπτομέρειες τη διαδρομή;
2. Χρησιμοποίησε επίθετα στην περιγραφή του;
3. Ξεχωρίζουν οι παράγραφοι στο κείμενό του;
4. Πρόσεξε την ορθογραφία των λέξεων;
5. Μήπως έγραψε πολλές φορές τις ίδιες λέξεις;
6. Χρησιμοποίησε σωστά τα σημεία στίξης;
7. Έχει ενδιαφέρον η περιγραφή του;

Αφού κάνετε τις απαραίτητες διορθώσεις, σκεφτείτε και προσπαθήστε να προτείνετε στο τέλος του κειμένου τρόπους με τους οποίους το γραπτό θα μπορούσε να γίνει πιο ενδιαφέρον.

Όταν ολοκληρώσετε την αξιολόγηση των γραπτών, επιλέξτε ένα γραπτό και παρουσιάστε το στην τάξη.

2 Το ταξίδι με το τρένο συνεχίζεται και ο συγγραφέας περιγράφει τη στιγμή που φτάνουν στις Μηλιές. Για την περιγραφή του χρησιμοποιεί επίθετα και μετοχές.

- Υπογραμμίστε τα επίθετα και κυκλώστε τις μετοχές στο παρακάτω κείμενο.

Μια τελευταία ρεματιά, η ωραιότερη και μεγαλύτερη, με νερά που κυλούν αφρισμένα και βουερά μέσα από μεγάλες πέτρες και να 'μαστε στο μικρό σταθμό των Μηλιών, που τον σκιάζουν πανύψηλα, αιωνόβια δέντρα. Οι Μηλιές δεν έχουν μόνο το όνομα, είναι και γεμάτες ανθισμένες μηλιές. Οι μηλιές υψώνουν τους κατάλευκους κλώνους τους στα χωράφια, πάνω από τους τοίχους των αυλών δίνοντας παντού ένα γιορταστικό τόνο. Τα σπίτια του χωριού είναι καθαρά και περιποιημένα. Οι πλακοστρωμένες στέγες τους γυαλίζουν σαν ασήμι στον ήλιο κι από τις μισάνοιχτες πόρτες τους βλέπουμε τις πεντακάθαρες αυλές, γεμάτες γλάστρες με βιολέτες, γαρίφαλα και ζουμπούλια που ευωδιάζουν.

- Γράψτε τώρα τα επίθετα και τις μετοχές και στα τρία γένη τους:

Επίθετα: τελευταίος,-α,-ο, ____________________

____

____

____

Μετοχές: αφρισμένος,-η,-ο, ____________________

____

____

____

3 Εντυπωσιαστήκατε από την περιγραφή του Πηλίου και θέλετε και εσείς να επισκεφτείτε το όμορφο βουνό. Βρείτε στο χάρτη της Ελλάδας πού βρίσκεται το Πήλιο και συζητήστε με την ομάδα σας με ποιο τρόπο θα μπορούσατε να το επισκεφτείτε.

Η Ρόδος

1 Οι Ιππότες της Ρόδου

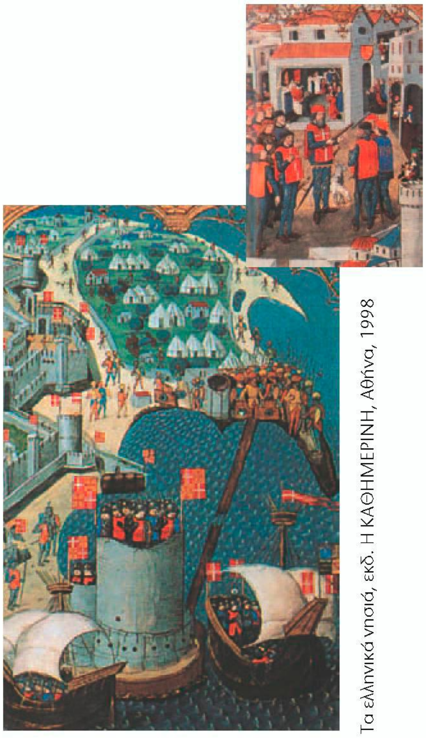

Τα ελληνικά νησιά, εκδ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Αθήνα, 1998

Το τάγμα των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννου ιδρύθηκε τον 11ο αιώνα για τη φύλαξη του Πανάγιου Τάφου και την προστασία των προσκυνητών της Ιερουσαλήμ. Αργότερα έγινε στρατιωτικό τάγμα που το διοικούσε ο Μεγάλος Μάγιστρος, ο οποίος εκλεγόταν ισόβια. Το τάγμα ήταν χωρισμένο σε επτά Γλώσσες (εθνικές ομάδες): Γαλλίας, Ιταλίας, Αγγλίας, Γερμανίας, Προβηγκίας, Ισπανίας και Ωβέρνης. Κάθε Γλώσσα προστάτευε ένα τμήμα των τειχών.

- Τι ήταν ένας ιππότης; Τι φορούσε; Πού ζούσε; Τι άλλο ξέρετε εσείς για τους ιππότες;
- Η ιστορία της Ρόδου είναι σίγουρα μεγάλη, αλλά και η ιστορία του τόπου σας επίσης. Ψάξτε για τα ίχνη της ιστορίας στον τόπο όπου ζείτε. Επισκεφτείτε το κάστρο, τα ερείπια και ό, τι άλλο αναφέρεται στα παλαιότερα χρόνια και έχει σχέση με την ιστορία του τόπου σας.
- Οργανώστε μια αναπαράσταση ενός ιστορικού γεγονότος ή κάποιου παλιού έθιμου της περιοχής σας.

2

Φτιάξτε έναν απλό χάρτη της γειτονιάς, της συνοικίας ή της περιοχής σας. Σχεδιάστε τους κύριους δρόμους, κτίρια που ξεχωρίζουν, πλατείες, φυσικά τοπία (βουνά, ποτάμια, λίμνες κ.ά.). Σημειώστε πάνω στο χάρτη με σύμβολα ή εικόνες όλα όσα έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους κατοίκους και τους επισκέπτες. Επικοινωνήστε μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με συμμαθητές σας από άλλα μέρη της Ελλάδας για να ανταλλάξετε πληροφορίες σχετικές με τους τόπους σας.

3

Επισκεφτήκατε το δάσος των Πεταλούδων στη Ρόδο και θέλετε να στείλετε μια ταξιδιωτική κάρτα σε ένα φίλο σας. Παρατηρήστε με προσοχή το μπροστινό μέρος της κάρτας, θυμηθείτε κάποιες πληροφορίες από το χάρτη και γράψτε στο πίσω μέρος της κάρτας ένα σύντομο κείμενο.

Η ταξιδιωτική κάρτα είναι μια εικονογραφημένη κάρτα που τη χρησιμοποιούμε για να στείλουμε νέα μας σε φίλους ή συγγενείς όταν βρισκόμαστε σε κάποιο ταξίδι.

Τι πρέπει να προσέχουμε, όταν γράφουμε μια ταξιδιωτική κάρτα :

- Επειδή συνήθως την κάρτα τη στέλνουμε χωρίς φάκελο, πρέπει στο δεξιό μέρος της κάρτας να γράψουμε τη διεύθυνση του παραλήπτη και να κολλήσουμε ένα γραμματόσημο.
- Να είναι οι προτάσεις μας σύντομες.
- Να περιέχει η κάρτα πληροφορίες για τον τόπο όπου βρισκόμαστε.
- Να είναι το ύφος μας ευχάριστο και φιλικό.

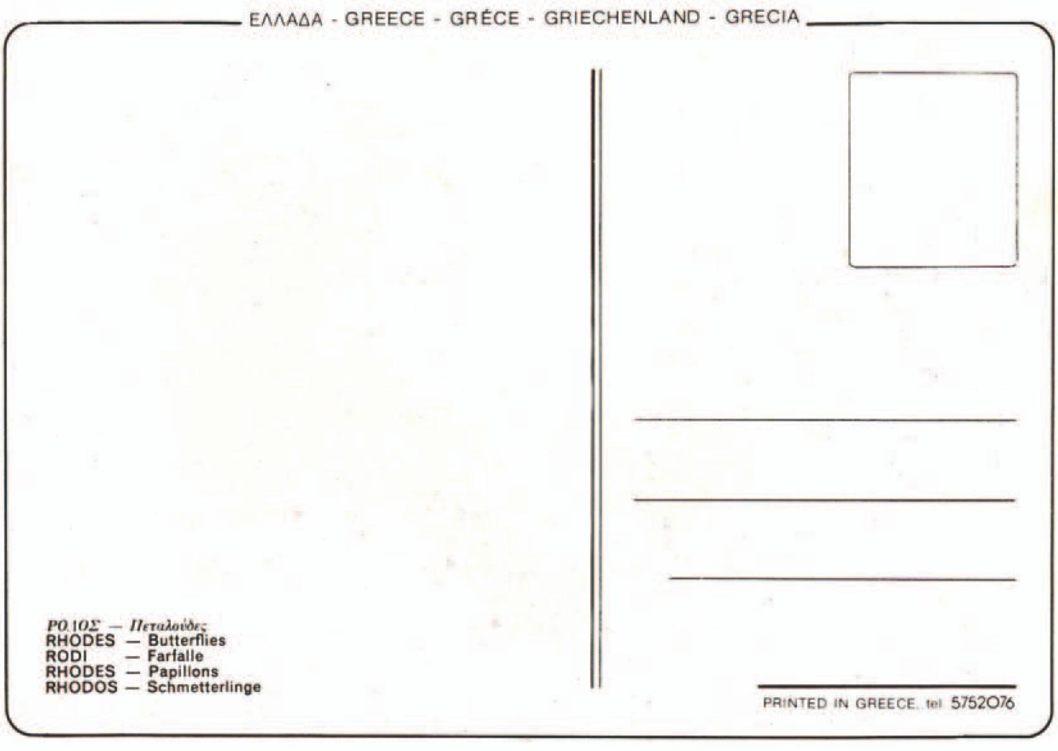

ΜΙΧΑΛΗΣ ΕΜΜ. ΑΡΦΑΡΑΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ - «ΗΒΟΣ»

Ταξιδιωτικές εντυπώσεις

1 Ταξιδεύετε συχνά; Κρατάτε ημερολόγιο με τις ταξιδιωτικές σας εντυπώσεις; Αν όχι, είναι καιρός να αρχίσετε! Είναι πολύ συγκινητικό να διαβάζετε μετά από χρόνια πώς περάσατε, τι είδατε σε κάποιο ταξίδι σας. Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να γράψετε στο τετράδιό σας ένα ημερολόγιο για ένα ταξίδι που κάνατε.

Πότε και που κάνατε αυτό το ταξίδι;
Ποιο μέσο χρησιμοποιήσατε (αυτοκίνητο, πλοίο, αεροπλάνο, τρένο);
Ποιοι σας συνόδευαν στο ταξίδι σας;
Γράψτε λίγα λόγια για την ιστορία του τόπου.

Πού πήγατε; Ποια μέρη επισκεφτήκατε;
Τι σας εντυπωσίασε;
Ποιες εικόνες και ποιους ήχους από αυτό το μέρος κρατήσατε σαν ξεχωριστή ανάμνηση;
Ποια ήταν τα συναισθήματα που είχατε κατά τη διάρκεια αυτού του ταξιδιού;

- Όταν κρατάτε ταξιδιωτικό ημερολόγιο δε χρειάζεται να γράφετε κάθε μέρα αλλά τις ημέρες που έχετε να γράψετε κάτι ενδιαφέρον.
- Για να γίνει η περιγραφή σας πιο ζωντανή χρησιμοποιήστε επίθετα, ασύνδετα σχήματα, διαφορετικά σημεία στίξης, λέξεις και εκφράσεις, όπως: ύστερα, μετά, κατόπιν, στη συνέχεια κλπ.

Αξιολογώ το γραπτό μου

1. **Έγραψα για τα μέρη που επισκέφτηκα τις ημέρες του ταξιδιού μου;**
2. **Περιέγραψα με λεπτομέρειες ό,τι μου έκανε εντύπωση;**
3. **Χρησιμοποίησα επίθετα στην περιγραφή μου;**
4. **Έκανα παραγράφους;**
5. **Έψαξα στο λεξικό μου για την ορθογραφία δύσκολων λέξεων;**
6. **Χρησιμοποίησα ασύνδετα σχήματα για μην είναι κουραστική η περιγραφή μου;**

2 Στις ταξιδιωτικές εντυπώσεις του συγγραφέα διαβάσαμε: «Το πλοίο παράπλεε για **πολλή** ώρα τη Σύρο πριν φτάσει στη Μύκονο. Ο **πολύς** αέρας, που σηκώθηκε ξαφνικά, δυνάμωσε λίγο πριν μπούμε στο λιμάνι της Μυκόνου. Η πεντακάθαρη εικόνα του νησιού, με τα **πολλά** κατάλευκα σπιτάκια και τις **πολλές** του εκκλησιές, με ξεκούρασαν αμέσως».

Όταν περιγράφουμε ένα ταξίδι χρησιμοποιούμε συχνά το επίθετο ο πολύς-η πολλή-το πολύ. Θυμηθείτε πώς κλίνεται το επίθετο ο πολύς-η πολλή-το πολύ:

	Ενικός Αριθμός			Πληθυντικός Αριθμός		
	αρσενικό	**θηλυκό**	**ουδέτερο**	**αρσενικό**	**θηλυκό**	**ουδέτερο**
Ονομ.	ο πολύς	η πολλή	το πολύ	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
Γεν.		της πολλής		των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτ.	τον πολύ	την πολλή	το πολύ	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά

Συμπληρώστε σωστά το επίθετο ο πολύς-η πολλή-το πολύ και διαβάστε κάποιες ταξιδιωτικές εντυπώσεις του συγγραφέα.

- Οι κήποι στα χωριουδάκια της Λευκάδας την άνοιξη είναι σκεπασμένοι με .... και ευωδιαστά λουλούδια και μοιάζουν με πολύχρωμο χαλί.
- Ο Ταΰγετος, έτσι που το .... φως από το χιόνι και τους πάγους αστράφτει πάνω του, είναι ένα ονειρεμένο τοπίο.
- Περπατήσαμε με τον .... κόσμο στα μινωικά ανάκτορα της Κνωσού, ακούσαμε .... μαντινάδες και νιώσαμε τη λεβεντιά των Κρητικών.

3 Η Ραλλού ξέρει ότι οι μαθητές συχνά μπερδεύουν το επίθετο **πολλή** και το ποσοτικό επίρρημα **πολύ**. Διαβάστε, λοιπόν, με προσοχή τις συμβουλές της.

Το επίθετο **πολλή** συνοδεύει τα θηλυκά ουσιαστικά,
π.χ. Δεν μ' αρέσει να ταξιδεύω όταν κάνει **πολλή** ζέστη.

Η λέξη **πολύ** είναι επίρρημα όταν απαντάει στην ερώτηση «πόσο;» και συνοδεύει πάντα το ρήμα,
π.χ. Η επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο της Ολυμπίας μ' άρεσε **πολύ**.

Συμπληρώστε σωστά τώρα **πολλή ή πολύ** για να διαβάσετε τις εντυπώσεις ενός ξένου ταξιδιώτη από την επίσκεψή του στο νησί της Ρω.

Ο βαρκάρης με .... προσοχή πλησίασε το ακριτικό νησί της Ρω, που βρίσκεται κοντά στο Καστελόριζο. Μας είπε ότι δεν θα μείνουμε για .... αφού είναι ακατοίκητο και μας έδειξε με .... συγκίνηση τη σημαία που κυμάτιζε σε ένα βράχο. Μας πληροφόρησε ότι για τριάντα τέσσερα χρόνια η Δέσποινα Αχλαδιώτου, η κυρά της Ρω, ύψωνε με .... αγάπη κάθε μέρα τη γαλανόλευκη στο μικρό νησί. Τώρα δεν μένει κανείς στο νησί. Ο ήλιος ήταν καυτός και δεν αργήσαμε .... να επιστρέψουμε στο καΐκι. Αποχαιρετήσαμε το νησί και την κυρά του νιώθοντας μεγάλη χαρά που βρεθήκαμε εκεί.

4 Υπογραμμίστε τα ρήματα στο παρακάτω κείμενο. Γράψτε τα στην κατάλληλη στήλη και συμπληρώστε για το καθένα σε ποιο χρόνο, σε ποια έγκλιση, σε ποιο πρόσωπο, σε ποιον αριθμό και σε ποια φωνή βρίσκεται.

Η νύχτα είχε πέσει στη Μύκονο. Περιπλανηθήκαμε στα δρομάκια με τα πολύχρωμα μαγαζιά. Γευματίσαμε σε μια μικρή ταβέρνα δίπλα στο κύμα. Το φεγγάρι έλαμπε πάνω από τις άσπρες ταράτσες. Επιστρέψαμε στο πλοίο για να ξεκουραστούμε, γιατί την επόμενη μέρα είχαμε σχεδιάσει να ταξιδέψουμε στη Δήλο...

ρήμα	χρόνος	έγκλιση	πρόσωπο	αριθμός	φωνή

Άνοιξα του Αιγαίου τη θύρα

1

Ας ανοίξουμε και του Ιονίου τη θύρα!
Ρίξτε μια ματιά στο χάρτη και ανακαλύψτε τα νησιά του Ιονίου ή αλλιώς Επτάνησα. Τα ονόματά τους είναι κρυμμένα στο κρυπτόλεξο οριζόντια και κάθετα. Όταν τα ανακαλύψετε, γράψτε τα με μικρά γράμματα στις γραμμές κάτω από το κρυπτόλεξο.

Η	Κ	Μ	Υ	Τ	Ι	Λ	Π	Ν	Η	Ρ
Λ	Ε	Υ	Κ	Α	Δ	Α	Α	Υ	Φ	Ι
Ε	Ρ	Ο	Υ	Μ	Ε	Τ	Ξ	Η	Υ	Ο
Ι	Κ	Ε	Φ	Α	Λ	Λ	Ο	Ν	Ι	Α
Κ	Υ	Θ	Η	Ρ	Α	Ε	Ι	Δ	Θ	Ν
Ο	Ρ	Ψ	Α	Τ	Β	Κ	Ν	Ρ	Α	Ι
Ζ	Α	Κ	Υ	Ν	Θ	Ο	Σ	Ο	Κ	Τ
Ε	Υ	Φ	Ι	Α	Σ	Ι	Χ	Σ	Η	Ε

2

Εμπνευστείτε και εσείς από την ομορφιά ενός ελληνικού νησιού και γράψτε με την ομάδα σας ένα ποίημα με ευχάριστο και αστείο τρόπο, όπως η Θέτη Χορτιάτη.

Την ώρα της Μουσικής προσπαθήστε να βρείτε μια μελωδία και να διασκεδάσετε τραγουδώντας το ποίημά σας.

Το Εργαστήρι της Γλώσσας

1 Ταξιδέψτε σε διάφορα μέρη της Ελλάδας και συναντήστε τους κατοίκους τους. Γράψτε δίπλα πώς λέγονται:

Στη Ρόδο: Ροδίτες, Ροδίτισσες

Στα Γιάννενα: ______, ______

Στην Πάτρα: ______, ______

Στην Κέρκυρα: ______, ______

Στη Φλώρινα: ______, ______

Στο Μεσολόγγι: ______, ______

Στην Ξάνθη: ______, ______

Στη Μάνη: ______, ______

2 Διαγράψτε τα επίθετα που δεν σχηματίζουν συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό (παραθετικά).

δύσκολος	θαλασσινός	λεπτός	αγροτικός
πλαστικός	φτηνός	αυριανός	ευχάριστος
παχύς	βουνίσιος	κερκυραϊκός	φετινός
όμορφος	μάλλινος	μισός	πέτρινος

3 Συμπληρώστε τον πίνακα:

	Ενικός Αριθμός		
	Αρσενικό	**Θηλυκό**	**Ουδέτερο**
Ονομ.	ο πολύς θόρυβος		
Γεν.			
Αιτ.			το πολύ νερό
	Πληθυντικός Αριθμός		
Ονομ.			
Γεν.			
Αιτ.		τις πολλές δουλειές	

4 Συμπληρώστε τους βαθμούς των επιθέτων που λείπουν στον παρακάτω πίνακα:

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Σχετικός Υπερθετικός βαθμός	Απόλυτος Υπερθετικός βαθμός
ακριβός			
	μακρύτερος ή πιο μακρύς		
		ο δροσερότερος ή ο πιο δροσερός	
			σπουδαιότατος ή πολύ σπουδαίος

5 Συμπληρώστε τα γράμματα που λείπουν στις παρακάτω λέξεις και βάλτε τόνο όπου χρειάζεται:

ταξιδι__της	μαγ__τικός	αφρ__ζει	κατρακ__λούν
τελ__ότητα	ακρ__τ__ριο	βρ__ση	ατμόσφ__ρα
ξεδιπλ__νονται	πολ__χρωμα	περι__γ__ση	σ__γκ__νωνία
π__γές	ρ__άκια	αν__πόμ__να	ατέλ__ωτες
ευ__δίες	φ__ς	ν__σί	περ__πλανι__μαστε